

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2023

การใช้ประโยชน์มากรวมในการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์และการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะของผู้คนในพื้นที่สาธารณะ : กรณีศึกษาจากงานขางออกอาร์ต เชียงนา เล่ 2022

กรวรรณ ประเสริฐศรี
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

 Part of the [Landscape Architecture Commons](#)

Recommended Citation

ประเสริฐศรี, กรวรรณ, "การใช้ประโยชน์มากรวมในการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์และการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะของผู้คนในพื้นที่สาธารณะ : กรณีศึกษาจากงานขางออกอาร์ต เชียงนา เล่ 2022" (2023). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 10084.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10084>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การใช้ประติมากรรมในการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์และการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะของผู้คน
ในพื้นที่สาธารณะ : กรณีศึกษางานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมการศาตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรมการ ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรมการ
คณะสถาปัตยกรรมการศาตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SCULPTURE FOR CREATIVE PLACEMAKING AND PUBLIC ENGAGEMENT ACTIVITIES IN
PUBLIC SPACE: CASE STUDY OF BANGKOK ART BIENNALE 2022

Miss Korawan Prasertsri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Landscape Architecture in Landscape Architecture
Department of Landscape Architecture
FACULTY OF ARCHITECTURE
Chulalongkorn University
Academic Year 2023
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การใช้ประติมากรรมในการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ และการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะของผู้คนในพื้นที่ สาธารณะ : กรณีศึกษางานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022
โดย	น.ส.กรวรรณ ประเสริฐศรี
สาขาวิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ จันทรปฐมพงศ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรายุทธ ทรัพย์สุข)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นิลุบล คล่องเวสสะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ จันทรปฐมพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล)

กรวรรณ ประเสริฐศรี : การใช้ประติมากรรมในการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์และการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะของผู้คนในพื้นที่สาธารณะ : กรณีศึกษางานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022. (SCULPTURE FOR CREATIVE PLACEMAKING AND PUBLIC ENGAGEMENT ACTIVITIES IN PUBLIC SPACE: CASE STUDY OF BANGKOK ART BIENNALE 2022) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ชูศักดิ์ จันทรปฐมพงศ์

แนวคิดการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ คือ การเชื่อมโยงระหว่างผู้คนและพื้นที่ ด้วยการนำงานศิลปะเข้ามาผสมผสานกับพื้นที่สาธารณะ โดยงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 22 ตุลาคม 2565 - 23 กุมภาพันธ์ 2566 เป็นการจัดงานแสดงศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ ซึ่งจัดแสดงในพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของกรุงเทพฯ อย่างเช่น วัด ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ในบริบทไทยดั้งเดิม

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพพื้นที่ที่ตั้ง โดยเน้นไปที่ด้านกายภาพ และทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้คนในช่วงมืงาน และ ไม่มีงานศิลปะ วิธีวิจัย คือ กรณีศึกษาแบบแบบพหุกรณี ของพื้นที่ที่ตั้งงานศิลปะประติมากรรมแบบชั่วคราว โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล การสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ แล้วประเมินตามคุณลักษณะของแนวคิดการสร้างสถานที่

จากผลการศึกษา พบว่า การมีงานศิลปะไม่ได้ส่งผลต่อจำนวนผู้คน แต่ส่งผลต่อความหลากหลายและลักษณะของกิจกรรม ปัจจัยทางกายภาพที่ทำให้พฤติกรรมระหว่างผู้คนและงานศิลปะแตกต่างกัน เช่น การมองเห็น และการปิดล้อมเชิงพื้นที่ ดังนั้น การเลือกพื้นที่เพื่อติดตั้งงานศิลปะมีสิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ตำแหน่งติดตั้งงาน ขนาดพื้นที่ใช้งานเป็นขนาดสัดส่วนมนุษย์ การใช้งานอื่นโดยรอบ และขนาดที่พอเหมาะของพื้นที่ปิดล้อมต่อจำนวนผู้ใช้งาน ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดความเข้มข้นของกิจกรรม

สาขาวิชา ภูมิสถาปัตยกรรม

ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6570001925 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEYWORD: Placemaking, Creative placemaking, Public activities, Sculpture,
Bangkok Art Biennale

Korawan Prasertsri : SCULPTURE FOR CREATIVE PLACEMAKING AND PUBLIC
ENGAGEMENT ACTIVITIES IN PUBLIC SPACE: CASE STUDY OF BANGKOK ART
BIENNALE 2022. Advisor: Asst. Prof. SHUSAK JANPATHOMPONG, Ph.D.

Creative placemaking is a concept aimed at fostering connections between people and spaces by integrating art and culture in public spaces. Bangkok Art Biennale 2022, between 22 October 2022 - 23 February 2023, was an international contemporary art exhibition showcased in Bangkok's important public spaces, which are relatively new in the traditional Thai context.

The objective of this study was to conduct a comparative physical quality analysis of locations and to comprehend people's behavior in the presence and absence of the artwork. The methodology was a multiple-case study research exhibiting areas of temporary sculpture by systematic data collection, observation, casual interviews, and then evaluated by attributes of the placemaking concept.

The results found that the presence of art did not affect the number of people but the variety and nature of activities. Physical factors cause different behaviors between people and the artwork, such as visual access and spatial enclosure. Therefore, selecting an exhibit location should consider the mounting location, ability to facilitate public activities, and be proportional to the human scale, other surrounding activities, and the appropriate size of enclosed space per number of people that determine the intensity of the activities.

Field of Study: Landscape Architecture Student's Signature

Academic Year: 2023 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการสนับสนุนจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ จันทร์ปทุมพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ และคอยช่วยแก้ไขปัญหาลดการดำเนินงานวิจัยอย่างใกล้ชิด จึงกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นิลุบน คล่องเวสสะ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลา ให้ความรู้ และคำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่ต้นจนผลงานขั้นสุดท้าย ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. นวณัฐ โอศิริ สำหรับคำแนะนำและแนวทางในการเลือกหัวข้อวิจัย และอาจารย์ ดร. วิลาสินี สุขสว่าง ที่คอยเอาใจใส่ ช่วยเหลือในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องของการเขียนและการเรียบเรียงเนื้อหาวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ และอาจารย์ ดร.ศิริก้อย ชูตาทวิสวัสดิ์ อาจารย์จากคณะครุศาสตร์ ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา ที่คอยให้ความรู้และเป็นแรงบันดาลใจในการทำหัวข้อวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน ที่คอยเป็นที่ปรึกษา ให้กำลังใจและรับฟังเป็นอย่างดี ตลอดช่วงการศึกษาในระดับปริญญาโทมาบัดนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง สำหรับคุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยสนับสนุนและรับฟังในระหว่างการเรียนและการดำเนินงานวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กรวรรณ ประเสริฐศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	1
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
1.5 นิยามคำศัพท์ นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	2
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
1.7 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.7.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่.....	5
1.7.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา.....	6
1.8 ระเบียบการวิจัย.....	6
1.9 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน.....	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดการออกแบบพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้คน.....	10
2.2 แนวคิดการสร้างสถานที่ (Placemaking).....	10

2.2.1	คุณลักษณะของการสร้างสถานที่.....	11
2.2.2	หลักในการสร้างสถานที่	11
2.2.3	ประโยชน์ของแนวคิดการสร้างสถานที่	13
2.3	แนวคิดการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ (Creative placemaking).....	13
2.3.1	เป้าหมายแรกเริ่มของแนวคิด.....	13
2.3.2	แนวคิดและการมีส่วนร่วม	13
2.3.3	การประเมินผลลัพธ์จากแนวคิด.....	14
2.4	ศิลปะสาธารณะ (Public art).....	14
2.4.1	ประเภทของศิลปะสาธารณะ	14
2.4.2	บทบาทและประโยชน์ของศิลปะสาธารณะ.....	15
2.4.3	ประโยชน์และข้อแตกต่างของศิลปะสาธารณะชั่วคราวกับศิลปะสาธารณะ	17
2.4.4	กรณีศึกษาศิลปะสาธารณะชั่วคราว	17
2.5	กิจกรรมและการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ	20
2.5.1	ประเภทของกิจกรรมกลางแจ้ง	20
2.5.2	กิจกรรมทางเลือกกับงานศิลปะ	21
2.6	ความสัมพันธ์ของพื้นที่สาธารณะ ศิลปะสาธารณะ และ ผู้คน	22
2.6.1	ความสำคัญของพื้นที่สาธารณะต่องานศิลปะ.....	22
2.6.2	สถานที่ทางเลือกสาธารณะ.....	22
2.6.3	ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนจากศิลปะสาธารณะและประติมากรรม	22
2.7	หลักการและเกณฑ์ของพื้นที่สาธารณะที่ดี	23
2.7.1	หลักการของวิลเลียม เอช ไวท์.....	23
2.7.2	หลักการของฌาน เกห์ล	24
2.7.3	หลักการของ Project for Public Spaces (PPS).....	25
2.8	หลักการและเกณฑ์ที่มีความเฉพาะกับกรณีศึกษา	25

2.8.1 สภาพอากาศ (Climate)	25
2.8.2 ดัชนีคุณภาพอากาศ (Air quality index)	26
2.8.3 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ (Spatial Enclosure)	26
2.8.4 ขนาดและสัดส่วนของพื้นที่ (Scale)	26
2.8.5 การเข้าถึงกายภาพเชิงพื้นที่ขนาดเล็ก (Micro scale)	26
2.8.6 ภาพลักษณ์ของที่ทำงานและตัวงานศิลปะ	27
2.9 วิธีการวิจัย การเก็บข้อมูลและการประเมิน	27
2.9.1 วิธีวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case study Research Method).....	27
2.9.2 การสังเกตการณ์.....	27
2.9.3 การบันทึกข้อมูลด้วยตาราง	28
2.9.4 การสัมภาษณ์หรือพูดคุย	28
2.9.5 การให้คะแนนและรายการตรวจสอบ (Rating scales and Checklist).....	29
2.10 สรุปแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลสู่กระบวนการวิจัย	29
บทที่ 3 ระเบียบการวิจัย	30
3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	30
3.1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสถานที่	30
3.1.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022.....	30
3.2 สร้างเกณฑ์ในการเลือกที่ตั้งและงานศิลปะ.....	31
3.3 ขั้นตอนการวิจัยและกรอบวิธีการวิจัยแบบพหุกรณี (Multiple-Case Study Research)....	33
3.3.1 ขั้นตอนการวิจัย.....	33
3.3.2 กรอบวิธีการวิจัย	34
3.4 ศึกษาและเก็บข้อมูล	35
3.4.1 ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และตัวงาน.....	35
3.4.2 ศึกษาปัจจัยภายนอกวัด	35

3.4.3	ค้นคว้าข้อมูลผู้คนกลุ่มหลัก	35
3.4.4	สังเกตการณ์เบื้องต้นและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ดูแลงานศิลปะ	36
3.4.5	สรุปวัน เวลาที่ใช้ในการสังเกตการณ์และกลุ่มผู้ใช้งาน	36
3.5	สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูลและเกณฑ์การประเมินพื้นที่ตั้ง	37
3.5.1	ตารางประเมินคุณภาพพื้นที่ตั้ง.....	37
3.5.2	ตารางบันทึกกิจกรรมผู้คน.....	37
3.5.3	ตารางบันทึกอุณหภูมิที่รู้สึกได้ (Feel like).....	37
3.5.4	ตารางบันทึกคุณภาพอากาศ.....	38
3.5.5	การให้คะแนนเพื่อประเมินพื้นที่ตั้ง	38
3.5.6	วิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการประเมิน	39
3.6	สังเกตการณ์ครั้งที่ 1 (มีงานศิลปะ).....	39
3.7	สังเกตการณ์ครั้งที่ 2 (ไม่มีงานศิลปะ)	39
3.8	อภิปราย วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา.....	39
3.9	ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด	39
บทที่ 4	รายละเอียดกรณีศึกษา.....	40
4.1	กรณีศึกษาบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022	40
4.1.1	ภาพรวมงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022.....	40
4.1.2	รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ตั้ง.....	40
4.1.3	รายละเอียดเกี่ยวกับตัวงานศิลปะ.....	47
บทที่ 5	ผลการศึกษาและอภิปราย	52
5.1	ผลจากการค้นคว้าข้อมูล.....	53
5.1.1	การเข้าถึงพื้นที่จากสถานีขนส่งสาธารณะ	53
5.2	ผลจากการสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบในเบื้องต้น	55
5.2.1	สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของการเข้าถึง	55

5.2.2 การเข้าถึงพื้นที่ตั้งงานจากประตูทางเข้าวัด	58
5.2.3 ป้ายบอกทางไปยังจุดตั้งงาน	60
5.2.4 การเลือกจุดสังเกตการณ์	62
5.2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมของผู้คน	63
5.2.6 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการและร้านค้า	64
5.2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่ตั้ง	68
5.3 ผลจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ	70
5.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมของผู้คน	70
5.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะและที่ตั้ง	70
5.4 ค่าเฉลี่ยอุณหภูมิและดัชนีคุณภาพอากาศช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	71
5.4.1 ผลของอุณหภูมิ	71
5.4.2 ผลของดัชนีคุณภาพอากาศ	72
5.5 จำนวนผู้คนและลักษณะของกิจกรรมในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	73
5.5.1 จำนวนผู้คนทั้งหมด	73
5.5.2 จำนวนผู้คนและลักษณะกิจกรรมในช่วงมีงานศิลปะ	74
5.5.3 จำนวนผู้คนและลักษณะกิจกรรมในช่วงไม่มีงานศิลปะ	78
5.6 ข้อมูลลักษณะพื้นที่ตั้งช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	81
5.6.1 การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตั้งและงานศิลปะ	81
5.7 การประเมินลักษณะและคุณภาพพื้นที่ตั้งช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	84
5.7.1 การประเมินด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)	84
5.7.2 การประเมินด้านความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)	86
5.7.3 การประเมินด้านการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)	90
5.7.4 การประเมินด้านการมีสังคม (Sociability)	91
บทที่ 6 การวิเคราะห์และสรุปผล	94

6.1. กิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ	94
6.2 ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ พฤติกรรมของผู้คนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในด้านของปริมาณและกิจกรรม.....	95
6.2.1 ความแตกต่างพฤติกรรมของผู้คนในด้านปริมาณ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	95
6.2.2 ความแตกต่างพฤติกรรมของผู้คนในด้านกิจกรรม ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	96
6.2.3 ความแตกต่างของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ “ใช้พื้นที่” ช่วงมีงานศิลปะ	98
6.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหมือนหรือแตกต่างกันคืออะไร	100
6.3.1 ตำแหน่งที่คนมองเห็นงาน	101
6.3.2 การปิดล้อมเชิงพื้นที่	101
6.3.3 ขนาดของพื้นที่และขนาดของงาน.....	103
6.3.4 จุดนั่งพักและร่มเงา.....	104
6.3.5 การไม่มีสิ่งกีดขวาง	105
6.3.6 การออกแบบตัวงาน	105
6.4 การเลือกพื้นที่สาธารณะเพื่อติดตั้งงานศิลปะควรเป็นอย่างไร.....	107
6.4.1 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage).....	107
6.4.2 ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image).....	107
6.4.3 การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities).....	108
6.4.4 การมีสังคม (Sociability).....	109
บทที่ 7 ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด	110
7.1 ข้อเสนอแนะ.....	110
7.1.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ตั้ง.....	110
7.1.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับตัวงานศิลปะ.....	110
7.1.3 วิธีการประเมินพื้นที่ในรูปแบบอื่น ๆ.....	110
7.2 ข้อจำกัด.....	110

7.2.1 ด้านการเก็บข้อมูลและสังเกตการณ์.....	110
7.2.2 ด้านกรณีศึกษา.....	111
7.2.3 ด้านกระบวนการและวิธีวิจัย	111
7.2.4 ชื่อเสียงของศิลปิน	111
บรรณานุกรม.....	112
ภาคผนวก.....	121
ตารางเก็บข้อมูลกิจกรรมคนในช่วงมีงานศิลปะ	121
ตารางบันทึกอุณหภูมิและคุณภาพอากาศ	122
ประวัติผู้เขียน	123

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 สถานที่ตั้งและขอบเขตพื้นที่.....	5
ตาราง 2 ประเภทพื้นที่จัดแสดงงานทั้งหมด.....	40
ตาราง 3 ลักษณะกิจกรรมผู้คนในช่วงมีงานศิลปะ	64
ตาราง 4 ลักษณะกิจกรรมผู้คนในช่วงไม่มีงานศิลปะ.....	64
ตาราง 5 อุณหภูมิเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	71
ตาราง 6 อุณหภูมิเฉลี่ยวัดอรุณฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ.....	71
ตาราง 7 อุณหภูมิเฉลี่ยวัดประยูรฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	72
ตาราง 8 ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ.....	72
ตาราง 9 ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดอรุณฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ.....	73
ตาราง 10 ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดประยูรฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	73
ตาราง 11 จำนวนคนทั้งหมดในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะของทั้ง 3 วัด.....	74
ตาราง 12 จำนวนคนไทยและต่างชาติในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะของทั้ง 3 วัด.....	74
ตาราง 13 จำนวนและลักษณะกิจกรรมของผู้คนในช่วงมีงานศิลปะ	75
ตาราง 14 จำนวนและลักษณะกิจกรรมของผู้คนในช่วงไม่มีงานศิลปะ.....	79
ตาราง 15 รายการประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage).....	85
ตาราง 16 รายการประเมินความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)	87
ตาราง 17 รายการประเมินความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) 2 (ต่อ).....	88
ตาราง 18 รายการประเมินความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) 3 (ต่อ).....	89
ตาราง 19 รายการประเมินการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities).....	90
ตาราง 20 รายการประเมินการมีสังคม (Sociability).....	92

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพ 2 ระเบียบการวิจัย	8
ภาพ 3 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานวิจัย	9
ภาพ 4 คุณลักษณะของการสร้างสถานที่	12
ภาพ 5 Mythical Escapism, 2022	18
ภาพ 6 Mr. Arbitrium, 2022.....	19
ภาพ 7 CROSSING SHORES, 2021.....	20
ภาพ 8 รูปแบบกิจกรรมกลางแจ้ง 3 ประเภท	21
ภาพ 9 แนวคิดสู่กระบวนการวิจัย	29
ภาพ 10 ขั้นตอนการวิจัย.....	34
ภาพ 11 วิธีการวิจัยแบบ Multiple-Case Designs, Multiple units of analysis (Embedded) , Type 4	35
ภาพ 12 ปฏิทินการสังเกตการณ์แต่ละวัด.....	37
ภาพ 13 ผังพื้นที่ตั้งงาน Connect วัดพระเชตุพนฯ.....	42
ภาพ 14 ตำแหน่งที่ตั้งงาน Connect วัดพระเชตุพนฯ	42
ภาพ 15 ผังพื้นที่ตั้งงาน Aleaf วัดอรุณฯ.....	44
ภาพ 16 ตำแหน่งที่ตั้งงาน Aleaf วัดอรุณฯ.....	44
ภาพ 17 ผังพื้นที่ตั้งงาน Leave Here Your Fears วัดประยูรฯ.....	46
ภาพ 18 ตำแหน่งที่ตั้งงาน Leave Here Your Fears วัดประยูรฯ.....	46
ภาพ 19 Connect, 2022	48
ภาพ 20 Aleaf, 2023	50

ภาพ 21 Leave Here Your Fears, 2019	51
ภาพ 22 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามคุณลักษณะการสร้างสถานที่.....	52
ภาพ 23 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากสถานีขนส่งไปยังวัดพระเชตุพนฯ และ วัดอรุณฯ	54
ภาพ 24 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากสถานีขนส่งไปยังวัดประยูรฯ.....	54
ภาพ 25 - 26 ทางเท้าบริเวณถนนมหาราชและถนนสนามไชย	55
ภาพ 27 - 28 ทางเท้าบริเวณถนนเชตุพนและทางลาดเข้าวัด	56
ภาพ 29 - 30 ท่าเรือและทางลาดหน้าวัดอรุณฯ	56
ภาพ 31 - 32 ทางเท้าเลียบสะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ และ ทางเท้าหน้าวัดประยูรฯ ถนนประชาธิปไตย	57
ภาพ 33 ทางเข้าวัดประยูรฯ บริเวณถนนเทศบาลสาย 1	57
ภาพ 34 - 35 ทางเข้าเขามอและทางลาดบริเวณพระบรมธาตุมหาเจดีย์.....	57
ภาพ 36 ผังบริเวณวัดพระเชตุพนฯ และตำแหน่งสำคัญ	58
ภาพ 37 ผังบริเวณวัดอรุณฯ และตำแหน่งสำคัญ.....	59
ภาพ 38 ผังบริเวณวัดประยูรฯ และตำแหน่งสำคัญ	60
ภาพ 39 - 40 ป้ายบอกตำแหน่งงาน บริเวณด้านหน้าพระวิหารทิศตะวันตก (พระนาครปรก).....	60
ภาพ 41 - 42 ป้ายบอกตำแหน่งงาน บริเวณทางเดินด้านท่าเรือวัดอรุณฯ.....	61
ภาพ 43 - 44 ป้ายบอกตำแหน่งงาน และทางเข้าเขามอด้านถนนประชาธิปไตยและด้านถนนเทศบาลสาย 1.....	61
ภาพ 45 Contain, 2022	62
ภาพ 46 - 47 ร้านขายอาหารเต่าบริเวณทางเข้าเขามอด้านทิศเหนือ และ ตั๋วงานด้านทิศใต้วัดประยูรฯ	63
ภาพ 48 ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกวัดพระเชตุพนฯ	65
ภาพ 49 - 50 ร้านค้าภายนอกและภายในวัดพระเชตุพนฯ	65
ภาพ 51 ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกวัดอรุณฯ	66
ภาพ 52 - 53 คาเฟ่ ที่นั่งและคนขายหาบเร่วัดอรุณฯ	67

ภาพ 54 - 55 ร้านค้าบริเวณท่าเรือและชุมชนด้านหลังวัดอรุณฯ	67
ภาพ 56 ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกวัดประยูรฯ	68
ภาพ 57 - 58 ร้านค้าและร้านตั้งแผงขายอาหารวัดประยูรฯ	68
ภาพ 59 - 60 สิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่ตั้งงานวัดพระเชตุพนฯ	69
ภาพ 61 - 62 สิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่ตั้งงานวัดอรุณฯ	69
ภาพ 63 - 64 สิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่ตั้งงานวัดประยูรฯ	70
ภาพ 65 ภาพรวมอุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ยช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	72
ภาพ 66 ภาพรวมดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	73
ภาพ 67 - 68 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ 1-2	76
ภาพ 69 - 70 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ 3-4	76
ภาพ 71 - 72 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดอรุณฯ 1-2	76
ภาพ 73 - 74 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดอรุณฯ 3-4	77
ภาพ 75 - 76 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดประยูรฯ 1-2	77
ภาพ 77 - 78 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดประยูรฯ 3-4	77
ภาพ 79 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	78
ภาพ 80 - 81 ลักษณะกิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ 1-2	80
ภาพ 82 - 83 ลักษณะกิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะ วัดอรุณฯ 1-2	80
ภาพ 84 - 85 ลักษณะกิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะ วัดประยูรฯ 1-2	80
ภาพ 86 - 87 สภาพพื้นที่ตั้งวัดพระเชตุพนฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	81
ภาพ 88 - 89 สภาพพื้นที่วัดอรุณฯ ช่วงมีงานศิลปะ 1-2	82
ภาพ 90 - 91 สภาพพื้นที่วัดอรุณฯ ช่วงไม่มีงานศิลปะ 1-2	82
ภาพ 92 - 93 สภาพพื้นที่วัดอรุณฯ ช่วงไม่มีงานศิลปะ 3-4	83
ภาพ 94 - 95 สภาพพื้นที่ตั้งวัดประยูรฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	83
ภาพ 96 กราฟแท่งคะแนนการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)	86

ภาพ 97 กราฟแท่งคะแนนความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image).....	89
ภาพ 98 กราฟแท่งคะแนนการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities).....	91
ภาพ 99 กราฟแท่งคะแนนการมีสังคม (Sociability)	93
ภาพ 100 จำนวนกิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ	94
ภาพ 101 จำนวนคนไทยและคนต่างชาติช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	96
ภาพ 102 กิจกรรมที่คนใช้พื้นที่ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ.....	97
ภาพ 103 จำนวนกิจกรรมทั้งหมดที่ผู้คนที่ “ใช้พื้นที่” ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ	98
ภาพ 104 กิจกรรมของผู้คนที่ “ใช้พื้นที่” ช่วงมีงานศิลปะ.....	100
ภาพ 105 กิจกรรมของผู้คนที่ “ใช้พื้นที่” ช่วงไม่มีงานศิลปะ	100
ภาพ 106 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ พื้นที่ตั้งงานวัดพระเชตุพนฯ.....	102
ภาพ 107 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ พื้นที่ตั้งงานวัดอรุณฯ.....	102
ภาพ 108 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ พื้นที่ตั้งงานวัดประยูรฯ.....	103
ภาพ 109 กิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ	107

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร มีแนวทางการเพิ่มคุณภาพการใช้งานพื้นที่สาธารณะในเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการนำงานศิลปะเข้ามาผสมผสานกับพื้นที่และองค์ประกอบต่าง ๆ ในเมือง เพื่อเป็นจุดดึงดูดให้คนเข้ามาทำกิจกรรมมากขึ้น และมีหน่วยงานเอกชนที่นำงานศิลปะเข้ามาใช้ผ่านการจัดงานแสดงเทศกาล หนึ่งในนั้น คือ งานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ (Bangkok Art Biennale) เป็นเทศกาลศิลปะที่จัดแสดงขึ้นในสถานที่สำคัญของกรุงเทพฯ อย่างเช่น วัด โดยมีจุดประสงค์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติให้เข้ามาในพื้นที่สำคัญของกรุงเทพฯ มากขึ้น

คุณภาพทางกายภาพของพื้นที่เป็นสิ่งที่ส่งผล และสามารถบ่งบอกได้ว่ากิจกรรมกลางแจ้งอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่เป็นผลมาจากงานศิลปะ จะสามารถดำเนินต่อไปได้ในฐานะของพื้นที่ใช้งานสาธารณะทั่วไป เช่น ถ้าหากในพื้นที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม หรือไม่มีความปลอดภัยที่เพียงพอ ก็มีโอกาที่คนก็จะไม่มาใช้งาน (Kent & Nikitin, 2012; Walljasper & PPS, 2007) ดังนั้นงานศิลปะและพื้นที่สาธารณะเป็นสิ่งที่ทำงานส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสนับสนุนการใช้พื้นที่และการทำกิจกรรม

การศึกษานี้มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดการสร้างสถานที่ โดยการศึกษามุ่งเน้นไปที่การทำทำความเข้าใจกายภาพ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งงานศิลปะ ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ เพื่อนำไปประเมินคุณภาพทางกายภาพของพื้นที่ จากนั้นใช้เป็นแนวทางในการเลือก และพิจารณาพื้นที่เพื่อการติดตั้งงานศิลปะ สำหรับโครงการการจัดงานเทศกาลศิลปะอื่น ๆ หรือแนวทางการพัฒนากรุงเทพฯ ที่ใช้งานศิลปะเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่สาธารณะ

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ พฤติกรรมของผู้คนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในด้านของปริมาณและกิจกรรม
- 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหมือนหรือแตกต่างกันคืออะไร
- 3) การเลือกพื้นที่สาธารณะเพื่อติดตั้งงานศิลปะควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบคุณภาพของพื้นที่ตั้งงานศิลปะ ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ
- 2) เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมที่แตกต่างกันของผู้คนของแต่ละพื้นที่ ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ
- 3) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการเลือกพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ใช้งานอื่น ๆ ของกรุงเทพฯ ให้เหมาะสมกับการติดตั้งงานศิลปะ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่สาธารณะก่อนการติดตั้งงานศิลปะ
- 2) เป็นแนวทางในการคัดเลือกพื้นที่ติดตั้งงานศิลปะให้สามารถส่งเสริมกิจกรรมของผู้คน สำหรับโครงการจัดงานเทศกาลศิลปะอื่น ๆ หรือสำหรับแนวทางการพัฒนากรุงเทพฯ ในเชิงสร้างสรรค์
- 3) เป็นแนวทางในการนำไปศึกษา และต่อยอดการทำงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับงานศิลปะ บนพื้นที่สาธารณะสำหรับผู้สนใจ

1.5 นิยามคำศัพท์ นิยามเชิงปฏิบัติการ

- 1) ประติมากรรม (Sculpture)

ประติมากรรม คือ งานศิลปะกรรมรูปแบบหนึ่ง ที่เป็นรูปทรง 3 มิติ มีปริมาตร และกินพื้นที่ในอากาศ มีจุดประสงค์เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2519 อ้างถึงใน วีระจักร์ สุเอียนทรเมธิ, 2547)

- 2) ศิลปะสาธารณะ (Public Art)

ศิลปะสาธารณะ คือ ศิลปะที่มีการจัดวางหรือติดตั้งในพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่นั้นทำหน้าที่เหมือนกับผืนผ้าใบแสดงงาน โดยผู้คนสามารถพบเห็นและเข้าถึงได้ (Arandelovic, 2018) งานศิลปะสาธารณะครอบคลุมไปถึงงานประติมากรรม งานแสดงสดในพื้นที่ และภาพวาดที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ เช่น ภาพวาดบนผนังอาคาร แก้วอิ๋วบริเวณริมทางเท้า อีกทั้งยังรวมไปถึงงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือของสาธารณะชน (อรธมย์ พงษ์สมุทร, 2551)

- 3) ศิลปะสาธารณะชั่วคราว (Temporary public art)

ศิลปะสาธารณะชั่วคราว คือ งานศิลปะในหลากหลายรูปแบบ ที่มีการติดตั้งบนพื้นที่เมือง หรือผสมผสานเข้ากับภูมิทัศน์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจจะอยู่ประมาณหนึ่งสัปดาห์หรือยาวไปจนหลายเดือน

โดยมีการผลัดเปลี่ยนศิลปิน และเปิดโอกาสให้ศิลปินมีส่วนร่วมในการสร้างงานกับคนในพื้นที่ (City of Carlsbad, 2023; City of Nanaimo, 2023)

4) แนวคิดการสร้างสถานที่ (Placemaking)

แนวคิดการสร้างสถานที่ คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะของเมือง หรือย่านขึ้นมาใหม่ ในฐานะการเป็นศูนย์รวมของคนในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนและสถานที่ (PPS, 2022)

5) แนวคิดการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ (Creative Placemaking)

แนวคิดการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ คือ การนำงานศิลปะและวัฒนธรรมมาผสมผสานเข้ากับพื้นที่อยู่อาศัย ร้านค้า สถานที่พักผ่อน หรือพื้นที่ว่างสาธารณะ ซึ่งสามารถช่วยดึงดูดผู้อยู่อาศัย และผู้เยี่ยมชมให้เข้ามามีส่วนร่วมและใช้พื้นที่มากขึ้น (Markusen & Gadwa, 2010) เป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมเข้ากับการออกแบบที่ดี เพื่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ การสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ การจับจ่ายใช้สอย และความน่าสนใจในพื้นที่นั้น (Urban Land Institute, 2020)

6) คุณภาพพื้นที่สาธารณะ

คุณภาพพื้นที่สาธารณะของงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นไปที่สภาพและองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ ที่ส่งผลต่อการใช้งานโดยตรง เช่น ที่นั่งพัก การเข้าถึงพื้นที่ สภาพอากาศที่เหมาะสม เพราะองค์ประกอบเหล่านี้เอื้อต่อการทำกิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมทางเลือก (Gehl, 2011; Whyte, 1980)

7) กิจกรรมทางเลือก (Optional Activities)

กิจกรรมทางเลือก คือ กิจกรรมที่อาศัยความพอใจเข้ามามีส่วนในการทำกิจกรรม เป็นสิ่งที่ผู้ใช้งานมีความต้องการที่จะทำ ไม่ใช่การทำด้วยความจำเป็น และกิจกรรมทางเลือกมักเกิดขึ้นภายใต้สภาพอากาศ สถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อเชิญ (Gehl, 2010)

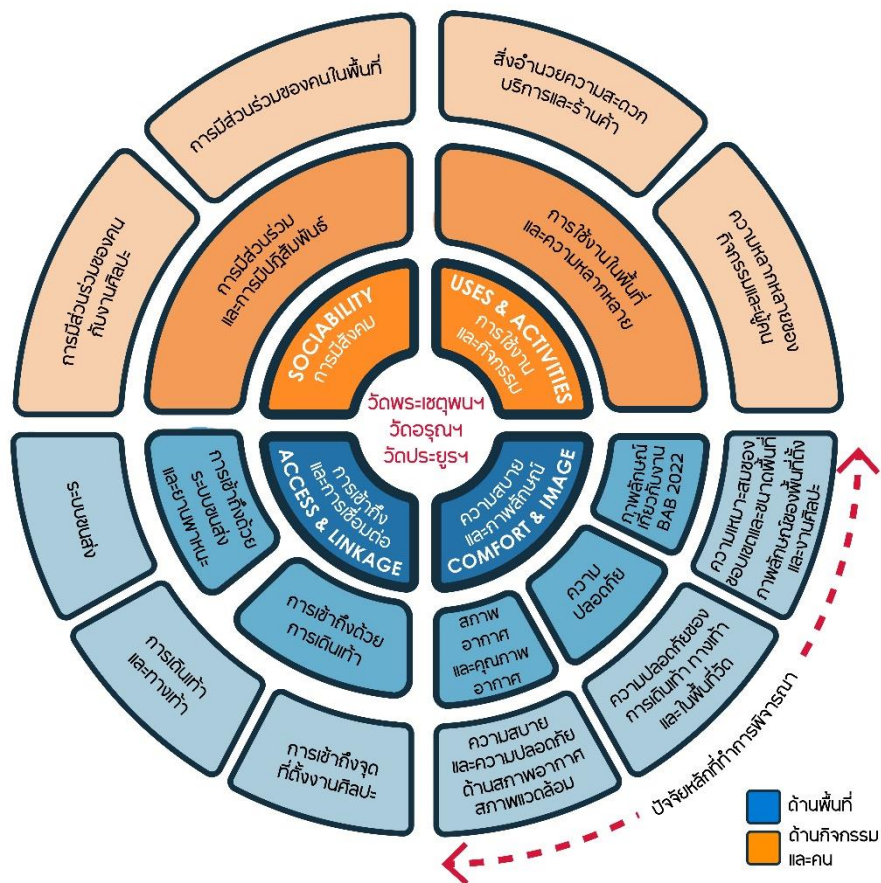
8) บางกอกอาร์ตเบียนน่าเล่า 2022 (BAB 2022)

บางกอกอาร์ตเบียนน่าเล่า 2022 คือ เทศกาลจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ ที่จัดขึ้นในปี ค.ศ. 2022 โดยนำผลงานจากศิลปินทั่วโลกมาจัดแสดงในสถานที่สำคัญของกรุงเทพฯ ในครั้งนี้มาภายใต้แนวคิด “โกลาหล : สงบสุข” ที่สะท้อนอุปสรรคต่าง ๆ อันเป็นสถานการณ์โลกที่เราที่มนุษยชาติต้องเผชิญ เช่น โรคระบาดและความเสื่อมโทรมของสภาพอากาศ (BAB Team, 2022)

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการสร้างสถานที่ โดยมุ่งเน้นไปที่การประเมินพื้นที่ด้านกายภาพเป็นหลัก คือ ด้านความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ โดยปรับใช้จากแนวคิดการสร้างสถานที่ เพื่อให้เข้ากับกรณีศึกษาของงานวิจัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ตั้งงานศิลปะโดยตรง และเป็นด้านกายภาพที่อยู่ในขนาดสัดส่วนมนุษย์ของพื้นที่ใช้งาน โดยแนวคิดนี้มีคุณลักษณะทั้งหมด 4 ด้าน (ภาพ 1) คือ

- 1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)
- 2) ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)
 - 1.2.1) ภาพลักษณ์ของพื้นที่ตั้งและงานศิลปะบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่
 - 1.2.2) สภาพอากาศและคุณภาพอากาศ
- 3) การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)
- 4) การมีสังคม (Sociability)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
(ดัดแปลงจาก : PPS, 2022)

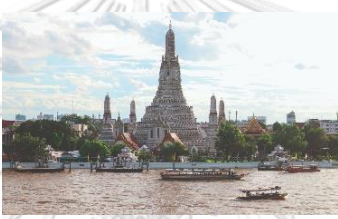

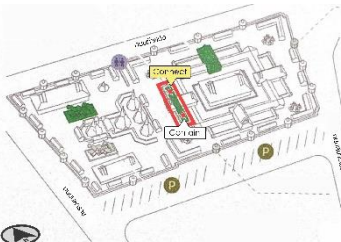

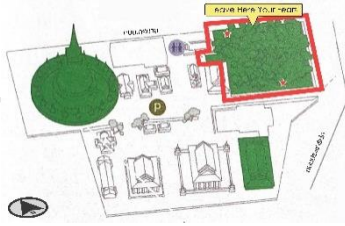
1.7 ขอบเขตการวิจัย

1.7.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่

- 1) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระวิหารทิศตะวันตก (คอร์ทยาร์ดพระนาคปรกทิศเหนือ) ดิถพระอุโบสถ
- 2) วัดอรุณราชวราราม สนามหน้าด้านข้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- 3) วัดประยูรวงศาวาส¹ เขามอ (สวน) ดิถทางเข้าวัดด้านทิศเหนือ

ตาราง 1 สถานที่ตั้งและขอบเขตพื้นที่

(ดัดแปลงจาก : BAB Team, 2022)

<p style="text-align: center;">วัดพระเชตุพนฯ</p> 	<p style="text-align: center;">วัดอรุณฯ</p> 	<p style="text-align: center;">วัดประยูรฯ</p>
<p style="text-align: center;">พระวิหารทิศตะวันตก (คอร์ทยาร์ดพระนาคปรกทิศ เหนือ) ดิถพระอุโบสถ</p> 	<p style="text-align: center;">สนามหน้าด้านข้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธ เลิศหล้านภาลัย</p> 	<p style="text-align: center;">เขามอ (สวน) ดิถทางเข้าวัด ด้านทิศเหนือ</p>

¹ วัดประยูรวงศาวาส สามารถเรียกชื่อแบบสั้น ๆ ว่า “วัดประยูรฯ” โดยเรียกตามชื่อของผู้เริ่มสร้างวัด คือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค)

1.7.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบคุณภาพพื้นที่ตั้งงานศิลปะและสังเกตการณ์กิจกรรมของผู้คนอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ จากสถานที่ของงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ โดยอยู่ภายใต้แนวคิดการสร้างสถานที่ มีรายละเอียดดังนี้

1) คุณภาพพื้นที่ตั้งงานศิลปะ

มีความสำคัญต่อการที่คนจะเข้ามาใช้หรือไม่ใช้พื้นที่เป็นอย่างมาก เพราะถ้าหากพื้นที่มีคุณภาพดี จะทำให้เอื้อต่อกิจกรรมของคน ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่ตั้งยังมีผลต่องานศิลปะ เพราะว่าการที่งานศิลปะจะได้รับความสนใจจำเป็นต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสม เนื่องจากพื้นที่เป็นตัวกลางที่เชื่อมระหว่างคนและงานศิลปะ

2) กิจกรรมของผู้คน

ขึ้นอยู่กับปัจจัยในหลากหลายด้านของพื้นที่ตั้ง ซึ่งงานศิลปะเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากในการที่จะส่งผลต่อกิจกรรมที่เปลี่ยนไปของคน เนื่องจากงานศิลปะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเกิดกิจกรรมทางเลือก ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรมหลักหรือกิจกรรมจำเป็นไปพร้อมกัน

3) งานศิลปะ

งานศิลปะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ส่งผลโดยตรงต่อผู้ใช้งานในพื้นที่ เนื่องจากสามารถทำหน้าที่เป็นจุดสนใจ และดึงดูดให้ผู้คนมีกิจกรรมที่ต่างออกไปจากเดิม หรืออาจส่งผลให้การใช้งานพื้นที่เปลี่ยนไปได้

1.8 ระเบียบการวิจัย

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาแนวคิดการสร้างสถานที่และรายละเอียดเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022 ทั้งประเภทของสถานที่ตั้งและงานศิลปะ เพื่อให้การเลือกพื้นที่ที่กรณีศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี

1.1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสถานที่

1.2) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022

2) สร้างเกณฑ์ในการเลือกที่ตั้งและงานศิลปะ

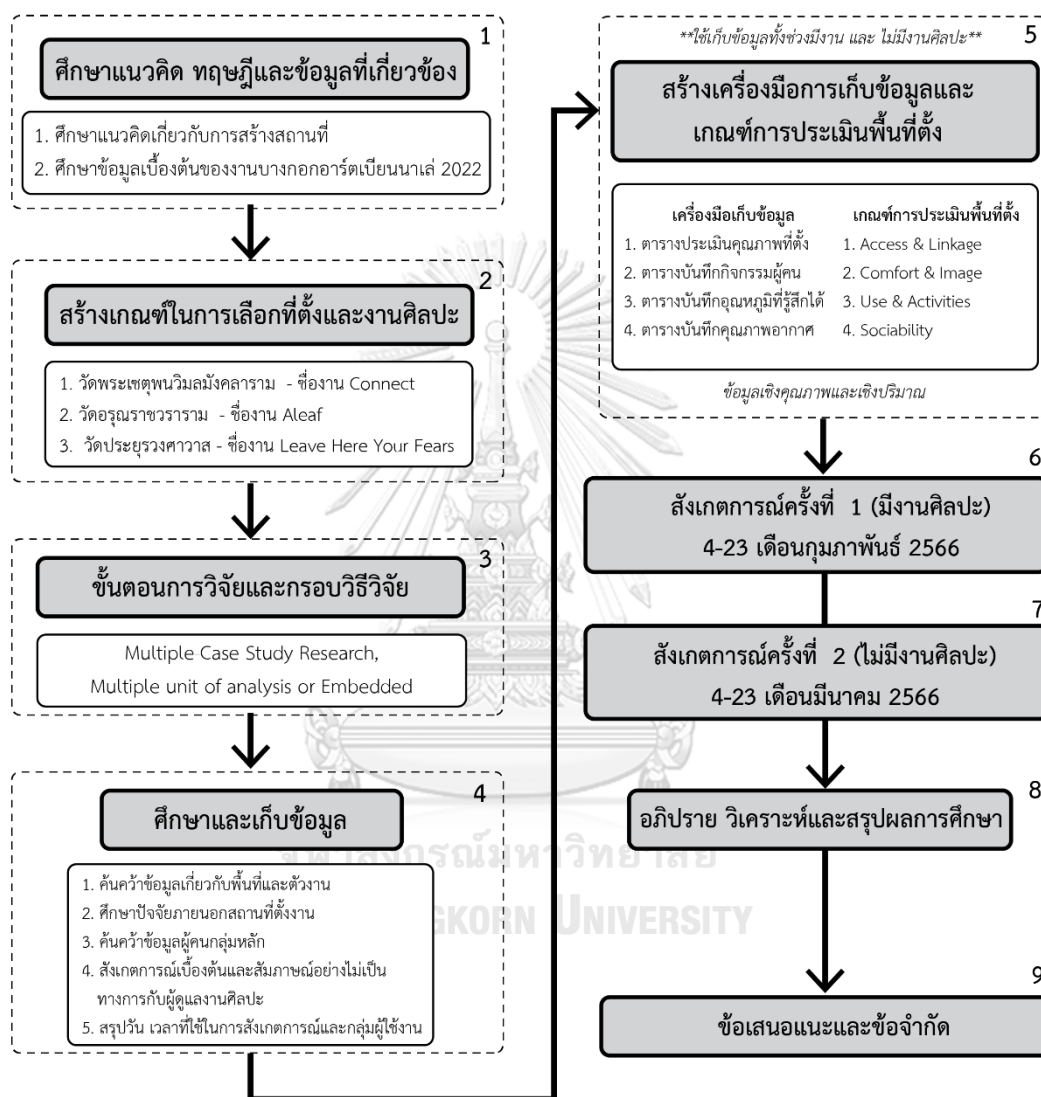
เป็นการกำหนดตัวแปรเบื้องต้นเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ โดยสรุปออกมาได้เป็น พื้นที่ตั้งประเภทวัด เหมือนกันทั้ง 3 สถานที่ และเป็นงานประติมากรรมภายนอกพื้นที่อาคาร

2.1) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ชื่องาน Connect

- 2.2) วัดอรุณราชวราราม ชื่องาน Aleaf
- 2.3) วัดประยุรวงศาวาส ชื่องาน Leave Here Your Fears
- 3) ขั้นตอนการวิจัยและกรอบวิธีการวิจัยแบบพหุกรณี (Multiple-Case Study Research)
 - 3.1) กำหนดวิธีการวิจัย
 - 3.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
 - 3.3) การเก็บข้อมูลภาคสนาม
 - 3.4) การประเมินและวิเคราะห์
 - 3.5) การสรุปผลข้อมูล
- 4) ศึกษาและเก็บข้อมูล
 - 4.1) ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และตัวงาน
 - 4.2) ศึกษาปัจจัยภายนอกสถานที่ตั้งงาน
 - 4.3) ค้นคว้าข้อมูลผู้คนกลุ่มหลัก
 - 4.4) สังเกตการณ์เบื้องต้นและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ดูแลงานศิลปะ
 - 4.5) สรุปวัน เวลาที่ใช้ในการสังเกตการณ์และกลุ่มผู้ใช้งาน
- 5) สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูลและเกณฑ์การประเมินพื้นที่ตั้ง เพื่อประเมินในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ
 - 5.1) เครื่องมือเก็บข้อมูล ประกอบไปด้วย
 - 5.1.1) ตารางประเมินคุณภาพที่ตั้ง
 - 5.1.2) ตารางบันทึกกิจกรรมผู้คน
 - 5.1.3) ตารางบันทึกอุณหภูมิที่รู้สึกได้ (Feel like)
 - 5.1.4) ตารางบันทึกคุณภาพอากาศ
 - 5.2) เกณฑ์การประเมินพื้นที่ตั้ง ประกอบไปด้วย
 - 5.2.1.) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)
 - 5.2.2.) ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)
 - 5.2.3.) การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)
 - 5.2.4.) การมีสังคม (Sociability)
- 6) สังเกตการณ์ครั้งที่ 1 (มีงานศิลปะ)
คือ วันที่ 4-23 เดือนกุมภาพันธ์ 2566
- 7) สังเกตการณ์ครั้งที่ 2 (ไม่มีงานศิลปะ)
คือ วันที่ 4-23 เดือนมีนาคม 2566

8) อภิปราย วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

9) ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด

ภาพ 2 ระเบียบการวิจัย

1.9 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน

ลำดับ	ขั้นตอน	2565												
		พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน		
งานวางแผนการวิจัย														
1.1	ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง													
1.2	ศึกษาระบบงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง													
	ส่งโครงการวิทยานิพนธ์ในระบบของบัณฑิตวิทยาลัย													
ดำเนินการวิจัย														
2.1	ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง													
2.2	สร้างเกณฑ์ในการเลือกที่ตั้งและงานศิลปะ													
2.3	สร้างแบบเก็บข้อมูลกิจกรรมผู้คนและแบบประเมินพื้นที่													
2.4	สังเกตการณ์ช่วงมีงานศิลปะ (4-23 เดือนกุมภาพันธ์ 2566)													
2.5	สังเกตการณ์ช่วงไม่มีงานศิลปะ (4-23 เดือนมีนาคม 2566)													
2.6	นำงานวิจัยเข้ากรอบคณะกรรมการ (7 มีนาคม 66)													
2.7	ประชุมกรอบคณะกรรมการ (15 มีนาคม 66)													
2.7	สรุปผลการวิจัยและเตรียมการเผยแพร่ที่พิมพ์													
งานนำเสนอผลวิจัย														
3.1	เรียบเรียงข้อมูลและอภิปรายผล													
3.2	สรุปผลการศึกษา													
3.3	งานนำเสนอ													
3.4	เรียบเรียงวิทยานิพนธ์													
เรียบเรียงรูปเล่มวิทยานิพนธ์														
4.1	งานเผยแพร่บทความวิทยานิพนธ์และวารสารศาสตร์													
4.2	ตีพิมพ์วารสารศาสตร์และสอบขั้นสุดท้าย													
4.3	แก้ไขรูปเล่มวิทยานิพนธ์													
4.4	ดำเนินการนำรูปเล่มวิทยานิพนธ์และนำเข้าสู่ระบบ													
4.5	ส่งเล่มวิทยานิพนธ์แบบสมบูรณ์แก่บัณฑิตวิทยาลัย (21 ก.ค. 66)													

ภาพ 3 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการออกแบบพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้คน

ในสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1960 และ ค.ศ. 1971 เจน เจคอบส์ (Jane Jacobs) และ วิลเลียม เอช ไวท์ (William H. Whyte) เป็นผู้ที่ทำให้เกิดจุดเริ่มต้นของแนวคิด และวิธีการออกแบบเมืองที่ให้ความสำคัญกับผู้คน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดแนวคิดการออกแบบเมืองอื่น ๆ ในยุคต่อมา รวมทั้งแนวคิดการสร้างสถานที่ด้วย

โดยแนวคิดที่สำคัญของเจน เจคอบส์ ถูกเขียนผ่านหนังสือที่ชื่อว่า *“The Death and Life of Great American Cities”* เพื่อบอกถึงปัญหาของเมืองที่ไม่เอื้อให้คนได้ใช้ชีวิตและทำกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเล่าถึงมุมมองในด้านต่าง ๆ ที่ควรคำนึงถึงเพื่อการออกแบบเมืองให้ดีขึ้น ซึ่งมีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงการใช้โรงละคร ดนตรีหรือศิลปะมาเป็นส่วนช่วยดึงดูดให้ผู้คนในเมืองมารวมตัวกัน เพื่อให้เกิดความสนใจ และเกิดปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น (Jacobs, 1961)

วิลเลียม เอช ไวท์ ศึกษาชีวิตของผู้คนในพื้นที่ต่าง ๆ ของเมืองและบนถนน ว่าคนใช้พื้นที่อย่างไร ด้วยการสังเกตการณ์และการตั้งกล้องไทม์แลปส์ (Time-lapse) และเขียนผ่านหนังสือที่ชื่อว่า *“The Social Life of Small Urban Spaces”* โดยเน้นไปที่องค์ประกอบทางกายภาพของเมืองที่จะส่งผลให้คนใช้งานในพื้นที่มากขึ้น โดยตอนหนึ่งกล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้พื้นที่ใช้งานได้ดี จำเป็นต้องมีสิ่งที่เป็นจุดสังเกตที่ช่วยดึงดูดและเชื่อมต่อกับผู้คนเข้ากับพื้นที่ เช่น สิ่งบันเทิง ดนตรี (Whyte, 1980)

แนวคิดของทั้งเจคอบส์และไวท์ส่งผลต่อแนวคิดขององค์กร Project for Public Spaces (PPS) โดยเฉพาะของไวท์ ซึ่งองค์กรได้พัฒนาแนวคิดด้วยการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจการใช้งานพื้นที่สาธารณะของคน แล้วช่วยเปลี่ยนพื้นที่สาธารณะทั่วโลกให้เป็นสถานที่สำคัญของผู้คน ดังนั้นจึงกลายมาเป็นแนวคิดการสร้างสถานที่ (PPS, 2022)

2.2 แนวคิดการสร้างสถานที่ (Placemaking)

เป็นแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะให้เกิดเป็นสถานที่ที่มีคุณค่ามากที่สุดเพื่อผู้คนและชุมชน โดยมุ่งเน้นความสนใจไปที่ลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรม และสังคม โดยมีคุณลักษณะของการสร้างสถานที่ 4 ประการ (PPS, 2022) (ภาพ 4) ดังนี้

2.2.1 คุณลักษณะของการสร้างสถานที่

- 1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage) ผู้คนมีโอกาสในการเข้าถึงและเชื่อมต่อกับสถานที่สำคัญได้ง่าย ทั้งทางการมองเห็นจากระยะใกล้และไกล และทางกายภาพ เช่น ทางเท้า ทางสำหรับคนพิการ หรือ ขนส่งสาธารณะ
- 2) ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) พื้นที่ที่มีความสะดวกสบาย สะอาด ดูน่าใช้งาน ดึงดูด มีที่นั่งเพียงพอสำหรับผู้คน อีกทั้งยังรู้สึกปลอดภัยในการใช้งาน
- 3) การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities) กิจกรรมที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมกับพื้นที่เป็นส่วนที่ช่วยให้คนมาสถานที่นั้นมากขึ้น เนื่องจากมีสิ่งให้ทำ อีกทั้งยังดึงดูดผู้คนที่หลากหลายวัยในช่วงเวลาต่าง ๆ ของวัน
- 4) การมีสังคม (Sociability) การมีสังคมนุ่มนวล การปฏิสัมพันธ์ พูดคุย พบปะ และมีความหลากหลายของเชื้อชาติ ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดในการบรรลุการสร้างสถานที่

คุณลักษณะ 4 ประการดังกล่าว (ภาพ 4) สามารถนำไปสู่การตั้งคำถามที่นำมาใช้พิจารณาได้ว่า สถานที่หรือพื้นที่นั้นมีคุณภาพที่ดี และเหมาะสมต่อการใช้งานแก่ผู้คนหรือไม่ และเพื่อใช้เป็นรายการตรวจสอบพื้นที่ในแต่ละด้าน

2.2.2 หลักในการสร้างสถานที่

การสร้างพื้นที่สาธารณะให้ประสบผลสำเร็จมีความซับซ้อน งานวิจัยนี้จึงใช้หลักการสำคัญ 11 ข้อ (PPS, 2022) ในการเปลี่ยนพื้นที่สาธารณะให้กลายเป็นสถานที่ใช้งานของผู้คนซึ่งมีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

1) การมองหาผู้ร่วมมือ

คือการมองหาผู้ช่วยในการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนชุมชน ด้วยโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการและเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะ ทั้งในส่วนของ การวางแผน การระดมความคิดและกลยุทธ์ในการพัฒนา โดยอาศัยการร่วมมือกันจากหลากหลายภาคส่วน

2) การสังเกตการณ์ผู้คนในพื้นที่

เพื่อการพิจารณาว่าผู้คนชอบหรือไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับพื้นที่ ข้อสังเกตเหล่านี้สามารถประเมินได้ว่าพื้นที่นั้นมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร หรือกิจกรรมประเภทใดที่จำเป็นต้องมี ทั้งหมดนี้เป็นส่วนช่วยให้สามารถจัดการพื้นที่สาธารณะต่อไปได้ในระยะยาว

3) การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและคนแปลกหน้า (Triangulate)

เป็นกระบวนการที่ทำให้สิ่งเร้าภายนอก ไม่ว่าจะด้วยทางสายตาหรือด้วยวัตถุ ส่งอิทธิพลต่อผู้ใช้งานให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันหรือพูดคุยกัน เช่น การใช้ประติมากรรมเพื่อให้คนหยุดมอง สัมผัสหรือหยุดพูดคุยกันเกี่ยวกับงาน (Whyte, 1980) การจัดวางที่นั่งให้อยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างร้านกาแฟ จะสามารถดึงดูดคนเข้ามาใช้งานได้มากขึ้น เป็นการลดการใช้งานอย่างจำกัดจากองค์ประกอบเดียว

ภาพ 4 คุณลักษณะของการสร้างสถานที่
(PPS, 2022)

2.2.3 ประโยชน์ของแนวคิดการสร้างสถานที่

การใช้แนวคิดการสร้างสถานที่ มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยพัฒนาพื้นที่สาธารณะ และการใช้งานของผู้คนให้ดีขึ้น ซึ่งเป้าหมายมีหลากหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็น ด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ทั้งหมดนี้ช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่และชุมชน ซึ่งประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย มีดังนี้

1) สร้างพื้นที่ใช้งานสาธารณะ

กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้พื้นที่เดิมที่ไม่มีการใช้งาน ให้กลายเป็นพื้นที่ที่ใช้งานได้ ถือเป็น การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึง และเพิ่มปริมาณพื้นที่สาธารณะให้แก่เมือง เพื่อการพักผ่อน พบปะ และทำกิจกรรม ถ้าหากพื้นที่ที่มีการใช้งานอยู่แล้ว และมีการเข้าไปปรับปรุงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็น ด้วยทางกายภาพ หรือการเพิ่มสิ่งที่น่าสนใจให้เกิดกิจกรรม จะช่วยให้พื้นที่มีปริมาณการใช้งาน และกิจกรรมมากขึ้น

2) ส่งเสริมการเกิดกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์

นอกจากการมีพื้นที่ที่เหมาะสมแล้ว การใช้กิจกรรมหรือสิ่งที่ดึงดูดคน เช่น งานดนตรี ศิลปะ ร้านค้า เทศกาลต่าง ๆ สามารถช่วยดึงดูดให้คนเข้ามาทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมในพื้นที่ มากขึ้น

3) ส่งเสริมคุณค่าเศรษฐกิจในพื้นที่

เมื่อมีการใช้งานพื้นที่อย่างเข้มข้น สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา คือ นักท่องเที่ยว ร้านค้าและ บริการต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงการลงทุนขนาดเล็ก ทำให้เป็นการช่วยเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ ให้แก่พื้นที่และชุมชน

2.3 แนวคิดการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ (Creative placemaking)

แนวคิดนี้เริ่มต้นจาก แอนน์ มาร์คูเซน และ แอนน์ กัดวา (Ann Markusen and Anne Gadwa) ที่มีส่วนร่วมในโครงการการบริจาคเพื่อศิลปะแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (U.S. National Endowment for Arts) ในปี 2010 โดยมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

2.3.1 เป้าหมายแรกเริ่มของแนวคิด

จากเอกสารนำเสนอข้อมูลของมาร์คูเซน และ กัดวา ได้อธิบายถึงเป้าหมายแรกเริ่ม คือ เพื่อช่วยเพิ่มคุณภาพเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ การลงทุนให้กับชุมชน และดึงดูดผู้เยี่ยมเยือนให้เข้ามา มากขึ้น ผ่านการผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมของพื้นที่เข้ากับกิจกรรม ที่อยู่อาศัย ร้านค้า และ พื้นที่สาธารณะ (Markusen & Gadwa, 2010)

2.3.2 แนวคิดและการมีส่วนร่วม

แนวคิดนี้ไม่ใช่สิ่งที่เป็นตัวนำชุมชน แต่เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมชุมชนให้ดีขึ้น ผ่านการ

วางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชน ในการทำงานต้องอาศัยการร่วมมือจากคนหลายภาคส่วน คือ สถาปนิก ศิลปิน เจ้าของโครงการ และ คนในพื้นที่ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้

2.3.3 การประเมินผลลัพธ์จากแนวคิด

แนวคิดนี้เป็นการทำงานผ่านมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญในหลากหลายด้าน นักวิชาการจำนวนมากเห็นว่าการกำหนดวิธีการวัด หรือวิธีการประเมินแนวคิด ว่ามีอิทธิพลอย่างไรกับพื้นที่และชุมชน (Stern, 2014) การประเมินผลลัพธ์จากการใช้แนวคิดเปลี่ยนแปลงชุมชนมีข้อจำกัด เนื่องจากมีปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และผู้คนเป็นจำนวนมาก อาจทำให้ไม่สามารถวัดผลที่แน่ชัดได้ว่าผลกระทบเป็นอย่างไร ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินให้เป็นรูปธรรม กำหนดตัวชี้วัดและข้อจำกัดที่ชัดเจนในการนำไปใช้ในการวัดเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ นอกจากนี้การประเมินต้องมีเป้าหมายที่แน่ชัดเพื่อให้มีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมา (Walljasper & PPS, 2007)

2.4 ศิลปะสาธารณะ (Public art)

2.4.1 ประเภทของศิลปะสาธารณะ

1) กราฟฟิตี จิตรกรรม (Graffiti, Mural)

ภาพวาดหรือการขีดเขียนที่อยู่บนองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมือง เช่น กำแพง ผนัง อาคาร ร้านค้า ใช้ในการถ่ายทอดแนวคิด สื่อสารความหมาย หรือ แสดงออกถึงวัฒนธรรม และเรื่องราวในพื้นที่ เช่น งาน “I love Berlin” Mural at Berlin East Side Hotel (2017) ภาพเขียนบนผนังโรงแรมที่ใช้เพื่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวในช่วงฟื้นฟูเมืองจากวิกฤติเศรษฐกิจและสงคราม (Arandelovic, 2018; Khalid, 2019)

2) ประติมากรรม (Sculpture)

ชิ้นงานที่มีลักษณะ 3 มิติ ใช้วัสดุที่แตกต่างกันในการสร้างงาน มีการออกแบบที่หลากหลาย เป็นการสร้างรูปเหมือนโดยตรง ผ่านการใช้ลักษณะและบุคลิกทางกายภาพ แต่ไม่ได้ลอกเลียนแบบมาจากของจริงทั้งหมด เช่น งาน Flamingo (1974) โดย Alexander Calder ประติมากรรมสีแดงขนาดใหญ่ที่จับจองพื้นที่จัตุรัสที่รายล้อมด้วยอาคารสูงย่านธุรกิจ กลายเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมใช้สอยต่าง ๆ และเป็นการเชื่อมระหว่างผู้คนกับพื้นที่ได้อย่างดี

(วีรวัดน์ สิริเวสมาศ, 2549; สุธี คุณาวิชยานนท์, 2563; Arandelovic, 2018)

3) ศิลปะอนุสาวรีย์ (Monumental art)

มีขนาดใหญ่และเห็นได้ชัดเจน สามารถเป็นสิ่งก่อสร้าง รูปปั้นหรือประกอบเข้ากับ

อาคารและสถาปัตยกรรมของเมือง เพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเหตุการณ์พิเศษ (RDN ARTS, 2020) เช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย บริเวณถนนราชดำเนิน (2482) ถูกสร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงยุค 2475 มาสู่ประชาธิปไตย (มาลินี คุ่มสุภา, 2548)

4) ศิลปะอนุสรณ์สถาน (Memorial art)

มีลักษณะภายนอกที่หลากหลาย อาจเป็นประติมากรรม หรือการสร้างเป็นสถานที่ใหม่ในเมือง โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างกิจกรรมในรูปแบบการหวนคืนความทรงจำแก่ผู้ชม ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มพูนและนำพาความรู้สึกร่วมกัน (Arandelovic, 2018; Knight, 2008) เช่น Vietnam Veterans Memorial (1965) โดย Maya Lin ที่สร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เชื่อมต่อความรู้สึกระหว่างผู้ชม กับเหตุการณ์การสูญเสียของทหารอเมริกันในสงครามเวียดนามจำนวนมาก บนกำแพงสลักชื่อผู้เสียชีวิต วัสดุทำมาจากแกรนิตสีดำขัดเงา เพื่อให้เกิดภาพสะท้อนกลับไปให้ผู้ชม

5) ศิลปะจัดวาง (Installation art)

งานศิลปะที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ติดตั้งรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพื้นที่นั้น ๆ อย่างเฉพาะเจาะจง มีความหมายและเรื่องราวเชื่อมโยงกับพื้นที่ เช่น The Gates (2005) โดย Christo and Jeanne-Claude ประติมากรรมที่ถูกรื้อถอนสวนสาธารณะ Central Park โดยแต่ละบานวางตามจุดต่าง ๆ ของสวนสาธารณะ ทำให้ภาพที่เกิดขึ้นผ่านประตูนี้มีความแตกต่างกันในแต่ละมุมเมื่อสายลมพัดผ่านผ้าให้ปลิว และถูกออกแบบให้แสงลอดผ่านผ้าที่มีสีเส้นสะดุดตาแก่ผู้ชม (Arandelovic, 2018; Knight, 2008)

6) ศิลปะแบบผสมผสาน (Integrated art)

เป็นการรวมกายภาพของงานศิลปะเข้ากับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รั้ว พื้น กำแพง รวมไปถึงองค์ประกอบที่เป็นของใช้งานภายในเมืองอย่างเฟอร์นิเจอร์ถนน (Bakar et al., 2014; Knight, 2008)

2.4.2 บทบาทและประโยชน์ของศิลปะสาธารณะ

ถึงแม้ว่าศิลปะสาธารณะแต่ละประเภทจะมีบทบาทหรือจุดประสงค์หลักที่แตกต่างกัน ตามมุมมองของผู้ให้ความสนใจ แต่ศิลปะสาธารณะก็สามารถมีบทบาทอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากนั้นได้ และเป็นสิ่งที่ศิลปะสาธารณะหลายประเภทย่อมมีร่วมกัน ดังนี้ (Arandelovic, 2018; Jasmia & Mohamadb, 2015; Khalid, 2019; Knight, 2008)

1) สร้างความโดดเด่น

ทำหน้าที่เป็นจุดหมายตาและจุดดึงดูดให้คนเกิดปฏิสัมพันธ์ต่องานหรือคนด้วยกันเอง และยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้ามาใช้พื้นที่บริเวณนั้นมากขึ้น หากงานยังสร้างความสนใจให้คนได้มาก ก็จะสามารถสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับพื้นที่และบริบทโดยรอบได้มากตามไปด้วย

2) สร้างการจดจำ

เมื่องานถูกติดตั้งในสถานที่ต่าง ๆ ของเมือง สามารถบ่งบอกได้ว่าตัวเราอยู่บริเวณไหนของเมือง เพราะงานสามารถถ่ายทอดเรื่องราวเฉพาะตัวของพื้นที่ สร้างภาพจำใหม่ระหว่างพื้นที่กับงานศิลปะ งานสามารถสร้างการจดจำที่เป็นหนึ่งเดียวกับพื้นที่ได้

3) การสื่อความหมาย

ในแต่ละเมืองมีประวัติศาสตร์ และเรื่องราวที่เกิดขึ้นเฉพาะตัว ดังนั้น เพื่อเป็นการแสดงออกเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่สำคัญ สามารถใช้งานศิลปะสะท้อนภาพจำ เพื่อให้ระลึกถึงเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์บางอย่าง เพื่อให้คนสามารถนำไปตีความต่อได้

4) การเรียกร้อง

เมื่อสถานที่ถูกละเลย ปล่อยให้เสื่อมโทรม ไม่ว่าจะเป็พื้นที่ในเมือง พื้นที่ธรรมชาติ หรือพื้นที่รกร้างที่ถูกทำลายจากสงคราม ศิลปะมีผลในการช่วยสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น และเรียกร้องให้คนเกิดความตระหนักแล้วหันมาสนใจปัญหานั้นมากขึ้น

5) ประโยชน์ใช้สอย

สามารถรวมเข้ากับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในเมือง เช่น เฟอร์นิเจอร์ถนน ไฟทาง ม้านั่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าการเป็นงานศิลปะเพียงอย่างเดียว

6) ความสวยงาม

เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับเมือง เพิ่มความสวยงาม ดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักลงทุน นอกจากนี้ความสวยงามยังเป็นบทบาทพื้นฐานสำหรับด้านอื่น ๆ ด้วย

7) สร้างสถานที่

ศิลปะสาธารณะสามารถช่วยขับเคลื่อนการปฏิรูปต้นทุนทางสังคมในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมเมือง การเข้ามาของนักท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน (Grant-Smith & Matthews, 2015) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นที่เมืองกลายเป็นสถานที่สำคัญในการอยู่อาศัย ทำกิจกรรม ผ่านการสร้างเอกลักษณ์ ความมีชีวิตชีวาให้กับพื้นที่ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนผ่านบทสนทนาที่มาจากงานศิลปะ

(Cheung et al., 2022; Kent & Nikitin, 2012)

2.4.3 ประโยชน์และข้อแตกต่างของศิลปะสาธารณะชั่วคราวกับศิลปะสาธารณะ

ศิลปะสาธารณะที่ติดตั้งแบบชั่วคราว เป็นการติดตั้งงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่ไม่ต้องอาศัยความคงทนของงานเท่ากับการติดตั้งแบบถาวร สามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย ทำให้ศิลปินสามารถออกแบบงานในแง่มุมมองที่มีการตอบสนองต่อบริบททางกายภาพ ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไม่ล่าสมัย ซึ่งสามารถทำให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กับงานได้มากขึ้น เพราะงานมีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบัน (Artelier, 2021) นอกจากนี้การติดตั้งแบบชั่วคราวสามารถเลือกสถานที่ติดตั้งได้หลากหลายโดยไม่ต้องหาพื้นที่เฉพาะให้กับงาน โดยสามารถเป็นได้ทั้งศิลปะที่อยู่ริมถนน ภาพเขียนบนกำแพง ศิลปะจัดวาง งานเทศกาลและอื่น ๆ ส่งผลให้พื้นที่นั้นได้ประโยชน์จากศิลปะสาธารณะไปด้วย (Regional Arts & Culture Council, 2020; Sestini, 2022)

2.4.4 กรณีศึกษาศิลปะสาธารณะชั่วคราว

เกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษา คือ งานประติมากรรมที่ติดตั้งชั่วคราวหรือมาจากงานเทศกาลศิลปะ โดยใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองเป็นพื้นที่แสดงงาน

- 1) ชื่องาน Mythical Escapism (เขามอ) ศิลปิน สนิทศน์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ สร้างปี 2013 (ภาพ 5)

เริ่มแรกงานนี้เคยจัดแสดงที่หอศิลป์กรุงเทพฯ ใน ปี ค.ศ. 2013 และได้ถูกย้ายมาตั้งในพาร์คแอทสยาม สวนสาธารณะในพื้นที่ของจุฬาฯ งานนี้เป็นงานประติมากรรมจัดวาง (Sculpture installation art) รูปทรงของงานมีลักษณะเป็นลูกบาศก์หลายชิ้นเรียงตัวกันเป็นยอดสูง วัสดุเป็นโครงเหล็กประดับกระจกสะท้อนหลาย ๆ ชิ้น ขนาดความกว้างของงานทั้งหมดประมาณ 5 เมตร

เขามอ คือ ภูเขาขนาดเล็กที่จำลองขึ้นมาจากภูเขาจริง มักใช้ในการตกแต่งวัดและสวนหลวง แนวคิดของงานเป็นการตั้งคำถามกับความเชื่อทางศาสนาและธรรมชาติ โดยนำมาตีความใหม่ผ่านรูปทรงที่ถูกกลทอนจากภูเขาหรือยอดเจดีย์ กระจกจากที่เคยใช้ในการประดับเจดีย์ อุโบสถต่าง ๆ ก็ถูกนำมาใช้เพื่อสะท้อนสิ่งที่อยู่ในจิตใจของเรา การได้เห็นตัวตนและใช้เวลาอยู่กับตนเอง อีกทั้งงานยังสะท้อนสภาพแวดล้อมใด ๆ ก็ตามที่งานไปตั้งอยู่ด้วย ตัวงานมีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะให้คนสามารถเข้าไปด้านในได้ เปรียบเสมือนเป็นการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (ปิ่นอนงค์ ปานชื่น, 2559; Pradittasnee Sanitas, 2013)

ภาพ 5 Mythical Escapism, 2022
(ที่มา : Facebook Sanitas studio)

2) ชื่องาน Mr. Arbitrium ศิลปิน Emanuele Giannelli's สร้างปี 2021 (ภาพ 6)

งานประติมากรรม ความสูง 5.4 เมตร ตัวงานทำจากเรซิน ฉาบปูนและทาสีด้วยมือ ให้ดูเหมือนหินอ่อน มีลักษณะเป็นผู้ชายเปลือย ตัวสีขาว ร่างกายแข็งแรง เห็นกล้ามเนื้อที่ชัดเจนกำลังผลักหรือพยุงตัวสถาปัตยกรรม ตัวงานถูกย้ายไปมาในสถานที่ต่าง ๆ ของอิตาลี และล่าสุดตั้งอยู่ที่ด้านหน้าทางเข้าวิหารที่เก่าที่สุด คือ Basilica of San Lorenzo เมืองฟลอเรนซ์ อิตาลี

แนวคิดของงานเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยยุคสมัยก่อนคริสตจักร เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และในปัจจุบัน แสดงถึงยุคแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสิ่งที่เกิดขึ้นภายในมนุษย์ คือ ความสับสน ไม่แน่นอน ความกลัว ซึ่งขัดแย้งกับความก้าวหน้าและความกระตือรือร้นของยุคสมัย งานนี้จึงถ่ายทอดออกมาใน 2 ความหมายและ 2 ทางเลือก ที่เกี่ยวข้องกับศาสนจักรว่าจะ “สนับสนุน” หรือ “ผลักไส” ศาสนจักร ซึ่งในความเป็นจริงนั้นตัวเราเองที่ต้องรับบทเป็นผู้เลือกเส้นทางดังกล่าว ด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของเราเอง (H. Farrell, 2022; J. Farrell, 2022; Giannelli, 2021; Sestini, 2022)

ภาพ 6 Mr. Arbitrium, 2022

(ที่มา : Sestini, 2022)

3) ชื่องาน Crossing Shores ศิลปิน Speak Cryptic สร้างปี 2019 (ภาพ 7)

งานประติมากรรม ความสูง 4 เมตร ตั้งอยู่ที่ คลองซิกแลป บริเวณสวนสาธารณะ ติดชายฝั่งทางตะวันออก ในสิงคโปร์ วัสดุทำจากไฟเบอร์กลาสทาสี ตัวงานมีลักษณะเป็นคนที่มีความหลากหลายในสีผิวที่แตกต่างกัน อยู่ในคนคนเดียว ไม่มีขาแต่เหมือนกำลังเคลื่อนไหว

แนวคิดของงานนี้เป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ถ่ายทอดออกมาผ่านใบหน้าที่แตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน จึงถูกรวมอยู่ในร่างเดียว ซึ่งในยุคแรกมีการย้ายถิ่นฐานข้ามชายฝั่งสิงคโปร์ เพื่อสร้างชีวิตรากฐานของอนาคตและความเจริญอย่างไม่สิ้นสุด แสดงออกมาผ่านลำตัวช่วงล่างที่เหมือนโผล่ขึ้นมาจากน้ำและกำลังมุ่งสู่ผืนดิน สอดคล้องกับพื้นที่ ที่ด้านหลังเป็นทะเล นอกจากนี้เครื่องแต่งกายยังเป็นเสื้อผ้าของชนพื้นเมืองจากหมู่เกาะมลายู ซึ่งเป็นภูมิภาคที่สิงคโปร์หรือเมื่อก่อน คือ เทมาเสก เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณานิคมภายใต้จักรวรรดิอังกฤษ (National Arts Council Singapore, 2021)

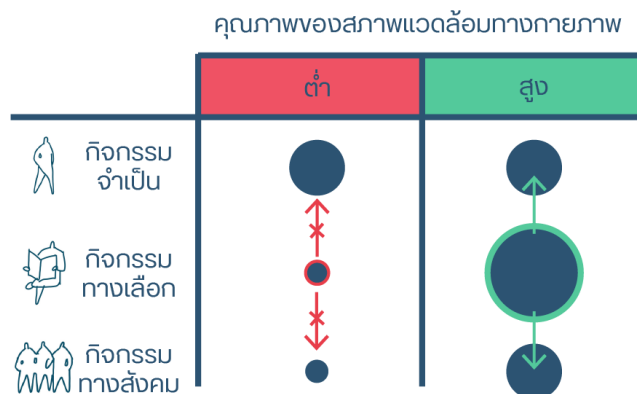
ภาพ 7 CROSSING SHORES, 2021
(ที่มา : National Arts Council, 2021)

2.5 กิจกรรมและการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ

2.5.1 ประเภทของกิจกรรมกลางแจ้ง

ญาน เกห์ล (Jan Gehl) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเกิดกิจกรรมกลางแจ้งภายในเมืองไว้ว่า กิจกรรมกลางแจ้งที่เกิดขึ้น มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะกิจกรรม โดยได้แบ่งกิจกรรมกลางแจ้งไว้ 3 ประเภท (ภาพ 8) คือ (Gehl, 2010, 2011)

- 1) กิจกรรมจำเป็น (Necessary activities) กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้ทุกสภาวะเงื่อนไข เป็นความรับผิดชอบ มีเป้าหมายชัดเจน เช่น การไปซื้อของ ไปทำธุระ
- 2) กิจกรรมทางเลือก (Optional activities) กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้สภาวะที่มีความพึงพอใจ ผู้ทำเลือกทำเพราะมีเวลาว่าง ส่วนใหญ่เพื่อการนันทนาการ เช่น การหยุดพูดคุย การนั่งชมวิว นั่งพัก การเดินเล่น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพพื้นที่ภายนอกที่ต้องเอื้อและเพิ่มโอกาสในการทำกิจกรรมดังกล่าว
- 3) กิจกรรมทางสังคม (Social activities) กิจกรรมที่เกิดขึ้นอันเป็นผลลัพธ์มาจากกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทแรก ซึ่งรวมทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นและทำร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มหรือผู้คนที่มาทำกิจกรรมในพื้นที่นั้น เช่น การนั่งมองคนอื่น การได้ยินเสียงคนคุยกัน

ภาพ 8 รูปแบบกิจกรรมกลางแจ้ง 3 ประเภท
(ดัดแปลงจาก : Gehl, 2010; 2011)

นอกจากพื้นที่กลางแจ้งที่มีคุณภาพดีจะส่งผลต่อกิจกรรมจำเป็นแล้ว ยังเอื้อให้เกิดกิจกรรมทางเลือกได้มากขึ้น เนื่องจากสภาวะแวดล้อมทางกายภาพเอื้อให้เกิดความสนใจในการทำกิจกรรม และเมื่อเกิดกิจกรรมทางเลือกมากขึ้น ก็จะเป็นตัวส่งเสริมให้กิจกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้นไปด้วย

กิจกรรมทางเลือกคือรูปแบบกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ เนื่องจากใช้ในการอธิบายลักษณะกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการมีงานศิลปะในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น เนื้อหาในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การเกิดกิจกรรมทางเลือก ซึ่งเกิดขึ้นโดยสมัครใจ

2.5.2 กิจกรรมทางเลือกกับงานศิลปะ

การนำงานศิลปะเข้ามาไว้ในพื้นที่เมือง ไม่ว่าจะเป็งานศิลปะที่ผสมเข้ากับสิ่งอำนวยความสะดวกของเมือง ศิลปะแบบจัดวาง ศิลปะแบบชั่วคราวหรือประติมากรรม ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้เมืองมีภูมิทัศน์ที่สวยงามขึ้น สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้คนได้

พฤติกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นกับงานศิลปะที่ตั้งโดดเด่นนั้น สามารถเป็นได้ตั้งแต่การมอง การเดินเข้าไปใกล้หรืออยู่ใต้ชิ้นงาน การสัมผัสหรือฟัง การนั่งบริเวณชิ้นงาน ตลอดจนการพูดคุยหรือเกิดกิจกรรมอื่น ๆ โดยรอบตัวงานศิลปะนั้น ซึ่งการที่งานศิลปะสามารถดึงดูดให้คนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ได้ เป็นการสร้างโอกาสในการทำกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในพื้นที่มากขึ้น (Gehl, 2011; Lossau & Stevens, 2015; Whyte, 1980)

2.6 ความสัมพันธ์ของพื้นที่สาธารณะ ศิลปะสาธารณะ และ ผู้คน

2.6.1 ความสำคัญของพื้นที่สาธารณะต่องานศิลปะ

พื้นที่สาธารณะมีผลต่องานศิลปะ เพราะตัวงานต้องอาศัยพื้นที่ ที่เหมือนเป็นผืนผ้าใบ เพื่อจัดแสดงงานให้คนสามารถพบเห็น เข้าถึงได้ และเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างศิลปะกับผู้คน (Gehl, 2010; Knight, 2008) ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของงานศิลปะสาธารณะมีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบพื้นที่ที่งานนั้นตั้งอยู่ ซึ่งเกิดจากหลายองค์ประกอบมารวมกัน เพื่อการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดี หากมีงานดีดู แต่พื้นที่ไม่ได้คุณภาพและไม่มีความอำนวยความสะดวกการใช้งาน ผู้คนก็จะไม่มาใช้งาน (Kent & Nikitin, 2012)

2.6.2 สถานที่ทางเลือกสาธารณะ

ศิลปะสาธารณะอาศัยพื้นที่ภายนอกในการแสดงงาน หากไม่มีพื้นที่ที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องมองหาพื้นที่ในรูปแบบอื่น วิธีที่มีประสิทธิภาพและดึงดูดสายตาได้มากที่สุด คือ การรวมศิลปะสาธารณะเข้ากับสถาปัตยกรรม พื้นที่ใช้งานใดก็ได้ที่เป็นสาธารณะ หรือองค์ประกอบอื่นในเมืองที่คนอาศัย ทำงานหรือพักผ่อน เหล่านี้อาจก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ได้มากกว่าเนื่องจากผู้คนสัมผัสงานได้ระหว่างเดินผ่านหรือทำกิจกรรมในเมือง (Artelier, 2021)

2.6.3 ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนจากศิลปะสาธารณะและประติมากรรม

ศิลปะสาธารณะมีความจำเป็นต้องถูกออกแบบให้มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่หรือบริบททางสังคม เพื่อให้เกิดการโต้ตอบและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับพื้นที่งาน โดยที่เป็นงานแบบใดก็ได้ที่ทำให้ผู้ชมสามารถสัมผัสและเล่นกับงานได้ (Rao, 2020) เช่น ผลงาน Cloud gate (2004) โดย Anish Kapoor ที่ติดตั้งกลางเมืองชิคาโก ใน Millennium Park ตัวงานมีขนาดใหญ่โดดเด่น สามารถเดินลอดผ่านได้ อีกทั้งยังมีผิวมันเงาซึ่งสะท้อนตัวผู้ชมที่เคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดนิ่งไปกับสภาพแวดล้อมเมืองโดยรอบ สิ่งนี้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสายตาตลอดเวลา ถือเป็นความสำเร็จของศิลปะสาธารณะในเชิงการโต้ตอบ (วีรวรรณ สิริเวสมาศ, 2549)

ประติมากรรมเป็นหนึ่งในศิลปะที่ได้รับความนิยมมากที่สุด สามารถพบเห็นได้บ่อยและปรากฏในแทบทุกวัฒนธรรม เป็นรูปแบบศิลปะที่เก่าแก่มาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ มักถูกรวมอยู่ในการตกแต่งสถาปัตยกรรมและในฐานะสถานที่สำคัญของเมือง เช่น อนุสาวรีย์ (Carter, 2010) ประติมากรรมในรูปแบบ 3 มิติมีผลในการกำหนดและจับจองพื้นที่นั้น โดยทั่วไปจะตั้งอยู่กับที่ ซึ่งส่งผลให้ผู้คนที่ผ่านไปมาไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพบบนงานได้ ด้วยเหตุนี้ การทำงานของประติมากรรมจึงสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมระหว่างผู้คนกับพื้นที่สาธารณะได้ดี หากเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกในเชิงกายภาพ อย่างการสัมผัส หรือ

เข้าไปใกล้ตัวงานได้ ก็จะเป็นการทำงานได้สื่อสารกับผู้คนและสร้างกิจกรรมใหม่ขึ้นมาแล้ว (วีรวัดน์ สิริเวสมาศ, 2549; Carter, 2010)

2.7 หลักการและเกณฑ์ของพื้นที่สาธารณะที่ดี

เมื่อจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผู้คนในเมืองเริ่มต้นช่วงประมาณปี ค.ศ. 1960-1970 ทั้งเกณฑ์และหลักการออกแบบต่าง ๆ ก็ได้มีการพัฒนาขึ้นมาจากผู้เชี่ยวชาญ และนักออกแบบวางผัง แต่ละแนวทางมีความแตกต่างกันออกไป การนำมาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่กรณีศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักการและเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

2.7.1 หลักการของวิลเลียม เอช ไวท์

ในปี 1980 วิลเลียม เอช ไวท์ทำการศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะและชีวิตบนถนนของผู้คนในเมืองนิวยอร์ก ด้วยวิธีการสังเกตการณ์และการตั้งกล้องไทม์แลปส์ จากนั้นจึงได้สรุปออกมาเป็นประเด็นที่สำคัญโดยมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพพื้นที่ทางกายภาพเป็นหลัก จากทั้งหมด 11 ประเด็น มีส่วนที่นำมาปรับใช้กับงานวิจัย 6 ประเด็น ดังนี้ (Whyte, 1980)

- 1) ที่นั่งพัก เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ไม่ว่าพื้นที่ใช้งานใด ๆ ของเมือง มีจำนวนคนใช้งานมากกว่าพื้นที่ที่ไม่มีที่นั่ง ส่วนใหญ่ผู้คนมักจะใช้พื้นที่เมื่อมีที่นั่งชัดเจน
- 2) แสงแดด ลม ต้นไม้และน้ำ ต้นไม้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้ผู้ใช้งานรู้สึกถูกโอบล้อม การอยู่ใต้ต้นไม้ช่วยสร้างร่มเงาที่ให้ความรู้สึกสบาย น้ำเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสร้างกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการมอง การสัมผัสหรือเล่นกับน้ำ และเนื่องด้วยสภาพอากาศของแต่ละประเทศแตกต่างกัน ในส่วนของลมกับแดดจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับพื้นที่เขตร้อน
- 3) อาหาร สามารถทำให้สถานที่สามารถใช้งานได้ดี และช่วยให้ผู้คนอยู่ในพื้นที่นานขึ้น สามารถเป็นได้ทั้งร้านขายอาหาร อย่างซุ้ม รถเข็น หรือฟู้ดทรัค เหล่านี้เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ดึงให้คนเข้ามาใช้งานรอบ ๆ พื้นที่
- 4) สิ่งไม่พึงประสงค์ (The Undesirables) บุคคลเร่ร่อนในเมืองจับจองพื้นที่สาธารณะ ส่งผลให้ผู้คนทั่วไปไม่กล้าเข้ามาใช้งานเนื่องจากรู้สึกไม่ปลอดภัย จึงต้องทำให้พื้นที่บริเวณนั้นมีการดึงดูดการใช้งานจากคนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการนำเก้าอี้ โต๊ะมาตั้ง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการผลัดเปลี่ยนการใช้งานตลอดวัน หรือการมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยดูแล

- 5) พื้นที่ในร่ม นอกจากการใช้งานกลางแจ้ง การมีพื้นที่ในร่มเพื่อเป็นทางเลือก อย่างเช่น คอร์ทยาร์ด (Courtyard) ทางเดินในร่มหรือสวนในร่ม จะช่วยให้การใช้งานทำได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้สามารถใช้อุปกรณ์ประกอบอย่าง ที่นั่ง ร้านอาหารหรือร้านค้าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ในร่มได้
- 6) การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและคนแปลกหน้า (Triangulate) เป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้สิ่งเร้าเป็นคนหรือวัตถุ เช่น นักดนตรี นักมายากล เพอร์นิเจอร์ถนนวน งานประติมากรรม เพื่อเรียกร้องให้คนสนใจ และเกิดปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งนั้น ทั้งยืนดู หัวเราะ ยิ้ม และพูดคุย จนเกิดการเชื่อมโยงกับสถานที่นั้นหรือกับคนแปลกหน้าที่ผ่านไปมาในเมืองได้

2.7.2 หลักการของญาณ เกห์ล

เกห์ลทำความเข้าใจความต้องการของผู้ใช้งานในเมือง โดยการสำรวจพฤติกรรมและ กิจกรรมของคนในเมืองผ่านการสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ และมีอุปกรณ์ในการบันทึกภาพนิ่ง เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำมากขึ้น มีการจัดบันทึกข้อมูลคน และการจำแนกประเภทคนตามอายุ เพื่อนำข้อมูลที่ผ่านมาเก็บอย่างเป็นระบบเหล่านั้นมาแปลความหมาย จากนั้นเกห์ลได้ทำการกำหนดเกณฑ์คุณภาพพื้นที่สาธารณะว่าสิ่งใดทำให้เกิดความน่าใช้งาน 12 ข้อ ซึ่งมี 7 ข้อที่นำมาปรับใช้กับงานวิจัย ดังนี้ (Gehl, 2010)

- 1) ความปลอดภัยจากจักรยานบนทางเท้า มีทางคนข้ามถนนจากการจราจร
- 2) ปราศจากความรู้สึกไม่พึงประสงค์จากปัจจัยของสภาพอากาศและสภาพแวดล้อม เช่น ฝน ความร้อน มลพิษ ฝุ่นหรือเสียงรบกวน
- 3) พื้นที่เหมาะสมสำหรับการเดินเท้า ไม่มีสิ่งกีดขวาง คุณภาพทางเท้าไม่พึงเสียหายเข้าถึงได้ง่าย
- 4) พื้นที่ทางเดินเอื้อให้เกิดการหยุดใช้งาน หยุดมองได้ เมื่อคนเกิดความสนใจในการออกแบบพื้นที่รอบ ๆ
- 5) พื้นที่เปิดโอกาสสำหรับการนั่งพักผ่อนหรือนั่งรอ มีม้านั่ง มีจุดนั่งมองวิว มีการผสมผสานเข้ากับคาเฟ่
- 6) ขนาด สัดส่วนของสิ่งก่อสร้างมีความสอดคล้องกับขนาด พฤติกรรม และการใช้งานของมนุษย์
- 7) คุณภาพการใช้งาน และบรรยากาศเป็นไปในเชิงบวก มีการออกแบบที่ดี มีต้นไม้ พืชพันธุ์ และน้ำ

2.7.3 หลักการของ Project for Public Spaces (PPS)

พัฒนาจากเจคอบส์และไวท์ จนเกิดเป็นแนวคิดการสร้างสถานที่ ดังที่กล่าวไปในคุณลักษณะของการสร้างสถานที่ 4 ด้าน คือ

- 1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)
- 2) ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)
- 3) การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)
- 4) การมีสังคม (Sociability)

2.8 หลักการและเกณฑ์ที่มีความเฉพาะกับกรณีศึกษา

หลักการและเกณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ และแนวคิดการสร้างสถานที่ มีประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องคำนึงถึงและต้องศึกษาเพิ่มเติมก่อนที่จะมีการนำมาปรับใช้ เพื่อให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อมและกรณีศึกษา โดยงานวิจัยนี้ใช้คุณลักษณะ 4 ประการของแนวคิดการสร้างสถานที่ เป็นหลัก แต่มีการเพิ่มเติมรายละเอียด ดังนี้

2.8.1 สภาพอากาศ (Climate)

แนวคิดการสร้างสถานที่ ที่ทำให้พื้นที่สาธารณะประสบผลสำเร็จต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการพิจารณาถึงปรากฏการณ์ของอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นในเมือง เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนในเรื่องความสบาย ความปลอดภัย และกิจกรรมให้มีความครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างความสบายทางร่างกายกับสภาพอากาศถือเป็นสิ่งที่ช่วยบ่งบอกถึงภาวะน่าสบาย (Nouri & Costa, 2017)

ภาวะน่าสบาย (Comfort zone) ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิอากาศ ความชื้นสัมพัทธ์ และความเร็วลมที่ทำให้เรารู้สึกสบาย ซึ่งสำหรับเมืองร้อน (Tropics) เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเนื่องจากมีช่วงที่อุณหภูมิสูงจากดวงอาทิตย์ที่ส่งผลต่อสุขภาพมนุษย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนตามสภาพภูมิประเทศ และลักษณะของพื้นที่ (Gehl, 2010; Olgyay, 1962)

โดยภาวะน่าสบายสำหรับเมืองร้อนขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้ (Olgyay, 1962)

- 1) อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 23.33 - 29.44 องศาเซลเซียส (74 - 85 ฟาเรนไฮต์)
- 2) ความชื้นสัมพัทธ์ 30% - 70%
- 3) ความเร็วลม (เมตร/วินาที)
 - รู้สึกสบาย 0.25 - 0.50 เมตร/วินาที
 - รู้สึกสบายและสัมผัสได้ถึงลมที่พัดผ่าน 0.25-1.00 เมตร/วินาที
 - รู้สึกได้ถึงลมที่พัดผ่านไปอาจรู้สึกถูกรบกวนเล็กน้อย 1.00-1.50 เมตร/วินาที

- น้อยกว่า 0.25 หรือ มากกว่า 1.50 เมตร/วินาที ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่รู้สึกสบาย ประกอบกับการจัดงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ จัดในช่วงปลายปี ซึ่งมีอุณหภูมิต่ำกว่าช่วงอื่น ๆ ของปี ทำให้เป็นข้อสนับสนุนได้อย่างชัดเจนว่าสภาพอากาศส่งผลต่อการมาชมงานศิลปะ จึงต้องมีการเลือกช่วงจัดงานที่มีสภาพอากาศเอื้ออำนวยมากที่สุด

2.8.2 ดัชนีคุณภาพอากาศ (Air quality index)

การรายงานค่าดัชนีคุณภาพอากาศ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์มลพิษในอากาศว่าอยู่ในระดับใด ส่งผลต่อสุขภาพหรือไม่ วัดค่าจากสถานีตามแต่ละพื้นที่ โดยแบ่งได้ 5 ระดับ (กรมควบคุมมลพิษ, 2023)

- 1.) 0-25 AQI = คุณภาพอากาศดีมาก
- 2.) 26-50 AQI = คุณภาพอากาศดี
- 3.) 51-100 AQI = คุณภาพอากาศปานกลาง
- 4.) 101-200 AQI = คุณภาพอากาศเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพ
- 5.) 201 AQI ขึ้นไป = คุณภาพอากาศอันตรายและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

2.8.3 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ (Spatial Enclosure)

พื้นที่กลางแจ้งถูกกำหนดด้วยสิ่งก่อสร้างและอาคารเป็นหลัก ซึ่งพื้นที่ว่างสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยองค์ประกอบทางธรรมชาติ เช่น ธรณีสัณฐาน พืชพรรณ ซึ่งถ้าหากเป็นพื้นที่กลางแจ้งในเมือง มักจะถูกล้อมรอบด้วยอาคาร และเกิดพื้นที่ว่างที่ชัดเจน โดยจะเกิดขึ้นเมื่อถูกปิดล้อมด้วยอาคารหรือกำแพง 2 ด้านขึ้นไป ยิ่งจำนวนด้านมีการปิดล้อมมาก จะทำให้พื้นที่ว่างยิ่งมีความชัดเจน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับขนาดและสัดส่วนขององค์ประกอบที่ปิดล้อมในทางตั้งด้วย เช่น อัตราส่วนระหว่างระยะทางจุดที่ยืนอยู่ไปยังสิ่งปิดล้อมที่มองเห็นได้ (L) ต่อ ความสูงของสิ่งปิดล้อมที่มองเห็นได้ (H) หาก $L > H$ จะทำให้สูญเสียการปิดล้อม ถ้า $L:H$ มีอัตราส่วน 1:1 จะสามารถสร้างพื้นที่ปิดล้อมได้ชัดเจน แต่ถ้าหาก $L:H$ มีอัตราส่วน 2:1 หรือพื้นที่ทางตั้ง (H) สูงมาก ๆ พื้นที่ก็อาจชัดเจนจนดูรุนแรงเกินไป ไม่น่าใช้งาน (Booth, 1983)

2.8.4 ขนาดและสัดส่วนของพื้นที่ (Scale)

การใช้สิ่งของหรือพื้นที่ขนาดเล็กกรวมเข้ากับพื้นที่ขนาดใหญ่คือการช่วยส่งเสริมพื้นที่ขนาดเล็กให้มีหน้าที่ใช้สอยที่เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งพื้นที่ขนาดเล็กมีขนาดเข้ากับสัดส่วนมนุษย์ เช่น เฟอร์นิเจอร์ พุ่มไม้ขนาดเล็ก เป็นเหมือนการลดขนาดของพื้นที่ให้เล็กลง ซึ่งให้ความรู้สึกใกล้ชิด เข้าถึงได้ (Gehl, 2010)

2.8.5 การเข้าถึงกายภาพเชิงพื้นที่ขนาดเล็ก (Micro scale)

นอกจากการเข้าถึงสถานที่ด้วยระบบขนส่งสาธารณะ การเข้าถึงพื้นที่ คือ การพิจารณา

ในระดับขนาดที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการเข้าถึงในขนาดเล็ก สามารถแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการใช้พื้นที่สาธารณะนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีความเกี่ยวข้องในทางกายภาพ ทางสายตา และเชิงสัญลักษณ์ (Carr et al., 1992) ทางกายภาพมีความเกี่ยวข้องกับเวลาเปิด-ปิดของสถานที่ การมีพนักงานรักษาความปลอดภัย มีรั้วหรือประตูกั้น ที่อาจส่งผลต่อการไม่กล้าเข้าไปใช้พื้นที่ ส่วนทางสายตาและเชิงสัญลักษณ์ คือ การสื่อสารให้ผู้ใช้งานสามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่าย ผ่านองค์ประกอบ หรือการออกแบบในเชิงสัญลักษณ์ ว่าสามารถเข้าถึงและใช้งานพื้นที่นั้นได้นอกจากนี้ ศิลปะสาธารณะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการลดช่องว่างระหว่างการเข้าใช้พื้นที่และผู้คน (Sharp et al., 2005)

2.8.6 ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงานและตัวงานศิลปะ

พื้นที่ตั้งจากกรณีศึกษาบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022 คือ วัด 3 แห่ง การใช้งานในพื้นที่มีข้อจำกัด และรายละเอียดที่ไม่เหมือนกับพื้นที่สาธารณะของเมืองทั่วไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม และเป็นที่ยึดใจในวงกว้างของทั้งชาวไทยและต่างชาติ ดังนั้น ในการพิจารณาคูณภาพพื้นที่ตั้ง จึงจำเป็นต้องมีการปรับเกณฑ์ให้เหมาะสม โดยเน้นพิจารณาเกี่ยวกับกายภาพพื้นที่ ขอบเขตและตำแหน่งงาน ตลอดจนตัวงานศิลปะในเบื้องต้น

2.9 วิธีการวิจัย การเก็บข้อมูลและการประเมิน

2.9.1 วิธีวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case study Research Method)

เป็นวิธีการศึกษาหนึ่งที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นวิธีการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ใช้ในการตรวจสอบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ณ ช่วงเวลาและบริบทนั้น ๆ ในเชิงลึก การเลือกวิธีวิจัยแบบกรณีศึกษาจะพิจารณาจากลักษณะคำถามวิจัย ว่า “อย่างไร” หรือ “ทำไม” โดยที่ผู้วิจัยควบคุมเหตุการณ์พฤติกรรมนั้นได้เล็กน้อยหรือควบคุมไม่ได้เลย

ประเภทของวิธีวิจัยแบบกรณีศึกษาที่นำมาใช้กับงานนี้ คือ วิธีวิจัยแบบพหุกรณี (Multiple-Case Study Research) นั่นคือ กรณีศึกษาทั้ง 3 สถานที่ โดยวิเคราะห์แบบหลายหน่วยวิเคราะห์ (Multiple units of analysis or Embedded) คือ เกณฑ์การประเมินคุณภาพทั้ง 4 ด้าน ตามแนวคิดการสร้างสถานที่ ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวจะถูกนำไปประเมินในแต่ละกรณีศึกษา เพื่อให้สามารถสรุปประเด็นของคุณภาพพื้นที่ในแต่ละด้านได้ และผลที่ได้จะแตกต่างกันออกไป ขึ้นกับคุณภาพพื้นที่ในแต่ละด้านของกรณีศึกษา (Yin, 2018)

2.9.2 การสังเกตการณ์

การสังเกตการณ์เป็นวิธีการเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้คนเมื่อใช้พื้นที่สาธารณะ และเป็นจุดสำคัญในการตรวจสอบว่าพื้นที่นั้นจำเป็นต้องมีกิจกรรม หรือสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกรวดเร็วเพิ่มเติมอีกหรือไม่ และเป็นการทำความเข้าใจว่าทำไมพื้นที่นั้นจึงไม่มีคนใช้งาน (Gehl, 2011; PPS, 2022; Whyte, 1980) วิธีการสังเกตการณ์ต้องทำอย่างเป็นระบบ (Systematic observation) หมายถึง การสังเกตที่มุ่งไปยังพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นได้และมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้สังเกตการณ์กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่า จะสังเกตอะไร และดูว่ามีสิ่งใดบ้างที่ส่งผล และเป็นตัวแปรของการสังเกตการณ์ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นจะถูกบันทึก วิเคราะห์ และนำมาตีความ เพื่อให้เกิดความแม่นยำที่สุด ในการสังเกตการณ์สามารถมีตัวช่วย อย่างกล้องถ่ายรูปหรืออื่น ๆ ได้ (Garcia-Lopez, 1988; Gehl, 2011)

มีกระบวนการ คือ ในขั้นแรกผู้สังเกตการณ์ต้องตัดสินใจว่าจะสังเกตอะไร โดยพิจารณา จากคำถามวิจัยหรือดูว่ากิจกรรมใดที่โดดเด่น และเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย จากนั้นให้จำกัด ความลักษณะของพฤติกรรมที่เราจะสามารถสังเกตเห็นได้ เพื่อระบุและแยกแยะความต่างของ แต่ละกิจกรรม แล้วจึงทำการสังเกตการณ์จริง เพื่อสรุปผล และแปลความข้อมูล โดยถ้าข้อมูล รวบรวมเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จะต้องมีการแปลงค่าให้เหมาะสมสำหรับการ วิเคราะห์โดยใช้กระบวนการทางสถิติ (Paul W. Darst et al., 1989)

2.9.3 การบันทึกข้อมูลด้วยตาราง

จากการศึกษาวิจัยและบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดการสร้างสถานที่ การ ประเมินกายภาพพื้นที่ การเก็บข้อมูลการปฏิสัมพันธ์ของคนที่สนใจงานศิลปะ การเก็บข้อมูล พฤติกรรมและกิจกรรมทั่ว ๆ ไปของคนในพื้นที่สาธารณะ พบว่า มีวิธีการบันทึกข้อมูลให้อยู่ใน รูปแบบตารางทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเนื้อหาในตารางจะได้มาจากการ ทบทวนวรรณกรรม การค้นคว้า เก็บข้อมูล และการสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ จากนั้นนำ ตารางไปสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินงานวิจัย และใช้ในการแสดงผลลัพธ์ของงานวิจัย บางส่วนอาจมีการพัฒนาข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติขั้นสูง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีความน่าเชื่อถือ มากที่สุด (Jagannath, 2017; Little, 2020; Milne & Pojani, 2022; Nouri & Costa, 2017; Shaaban, 2019)

2.9.4 การสัมภาษณ์หรือพูดคุย

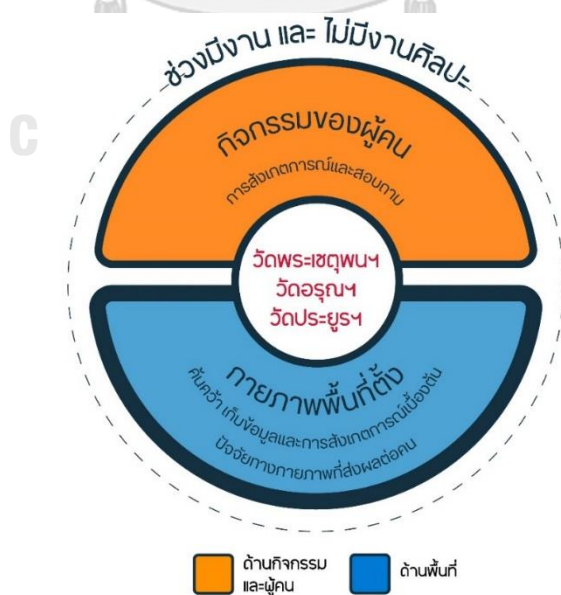
ข้อมูลของกรณีศึกษาที่ได้มาจากการค้นคว้า การบันทึก และการสังเกตการณ์อาจไม่ เพียงพอสำหรับการดำเนินงานวิจัย และไม่สามารถอนุมานสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ทั้งหมด ดังนั้น การ สัมภาษณ์จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลมีความกระจ่างมากขึ้น ใช้ในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล และการเชื่อมโยงของข้อมูล (Yin, 2018) การพูดคุยหรือสัมภาษณ์คนใน เบื้องต้นทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงขึ้น และเกิดความเข้าใจพื้นฐานในประเด็นของ พฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะและสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมความน่าอยู่ของเมือง อีกทั้งยังสามารถ นำไปใช้ในทางปฏิบัติสำหรับการทำงานวิจัยได้ (Gehl, 2011; PPS, 2022; Whyte, 1980)

2.9.5 การให้คะแนนและรายการตรวจสอบ (Rating scales and Checklist)

เป็นวิธีการที่ใช้ในการประเมินหรือวัดค่าสิ่งที่เราสนใจ ในการให้คะแนนจะมีการดูจากคำถามหรือรายการตรวจสอบของงานวิจัย และพิจารณาจากตัวชี้วัดว่าจะมีการให้คะแนนอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดสามารถเป็นได้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การประเมินให้คะแนนจะเป็น “ใช่” และ “ไม่ใช่” หรือ จะมีการกำหนดเกณฑ์บางอย่างของตัวชี้วัดเพื่อใช้ในกระประเมินตามลำดับคะแนนมากที่สุดไปน้อยสุด เช่น จาก 3 คะแนน มากที่สุด ไล่ไปอย่างน้อยที่สุด 1 คะแนน ขึ้นกับความเหมาะสมของหัวข้อนั้น ๆ (Paul W. Darst et al., 1989; Shaaban, 2019)

2.10 สรุปแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลสู่กระบวนการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารเพื่อทำความเข้าใจกรอบแนวคิดการสร้างสถานที่เพื่อนำไปสร้างเกณฑ์ในการประเมินพื้นที่กรณีศึกษาแต่ละด้าน โดยมีประเด็นหลักอยู่ 2 ส่วน คือ (1) ประเด็นด้านกายภาพพื้นที่ตั้ง (2) กิจกรรมของผู้คนในพื้นที่ตั้ง ซึ่งประเด็นด้านกายภาพพื้นที่นั้นเป็นส่วนที่ให้ความสำคัญมากที่สุด เพื่อที่จะนำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ค้นคว้าและประเมินคุณภาพพื้นที่ทั้งในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ ว่าส่งผลต่อกิจกรรมของผู้คนอย่างไร ในส่วนของกิจกรรมของผู้คนในพื้นที่ตั้ง ใช้การสังเกตการณ์และพูดคุย เพื่อศึกษาความแตกต่างของคนในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของกรณีศึกษา 3 พื้นที่ และใน 2 ช่วงเวลา โดยยึดตามแนวคิดการสร้างสถานที่และกรณีศึกษาเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิจัย (ภาพ 9)

ภาพ 9 แนวคิดสู่กระบวนการวิจัย

(ดัดแปลงจาก : PPS, 2022)

บทที่ 3

ระเบียบการวิจัย

จากระเบียบวิจัยในบทที่ 1 ในบทนี้จะมีการลงรายละเอียด โดยแบ่งออกเป็น 9 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (2) สร้างเกณฑ์ในการเลือกที่ตั้งและงานศิลปะ (3) ขั้นตอนการวิจัยและกรอบวิธีวิจัยแบบพหุกรณี (4) ศึกษาและเก็บข้อมูล (5) สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูลและเกณฑ์การประเมินพื้นที่ตั้ง (6) สังเกตการณ์ครั้งที่ 1 (มีงานศิลปะ) (7) สังเกตการณ์ครั้งที่ 2 (ไม่มีงานศิลปะ) (8) อภิปราย วิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา (9) ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสถานที่

- 1) แนวทางการสร้างพื้นที่สาธารณะที่ดีเพื่อผู้คน
- 2) แนวคิดการสร้างสถานที่ (Placemaking)
- 3) แนวคิดการสร้างสถานที่อย่างสร้างสรรค์ (Creative Placemaking)
- 4) ลักษณะกิจกรรมผู้คนในพื้นที่สาธารณะ
- 5) การใช้งานศิลปะสาธารณะในการสร้างสถานที่

3.1.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022

ทำการศึกษาพื้นที่ตั้งทั้งหมด ว่ามีกี่ประเภท การใช้งานและผู้ใช้งานมีรายละเอียด

ใดบ้างที่ต้องคำนึงถึง เพื่อเลือกกรณีศึกษาให้เหมาะสมกับงานวิจัย

- 1) ศึกษารายละเอียด ความหมาย การออกแบบเบื้องต้นของงานศิลปะ เพื่อนำไปประเมินกายภาพพื้นที่ในด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ซึ่งในส่วนของภาพลักษณ์ คือ ความสอดคล้องระหว่างงานศิลปะและพื้นที่ตั้ง ในเชิงความหมายและการออกแบบ
- 2) ช่วงเวลาการเปิด-ปิดของสถานที่ตั้งงานและการเข้าชมงานศิลปะ
 - 2.1) ช่วงเวลาการเปิด-ปิดของวัด
 - วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 8:00-18:30 น.
 - วัดอรุณราชวราราม 8:00-18:00 น.
 - วัดประยุรวงศาวาส 7:00-18:00 น.

2.2) ช่วงเวลาของงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022

ตามกำหนดการณ์เวลาที่ให้เข้าชมงานศิลปะในเว็บไซต์และคู่มือที่แจก เป็นกำหนดการที่อ้างอิงจากเวลาเปิด-ปิดของโบสถ์และพื้นที่ภายในอาคารของวัด ทำให้ช่วงเวลาของการให้เข้าชมงานศิลปะ มีความแตกต่างกับเวลาการเปิด-ปิดของวัดเล็กน้อย

- วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 8:30-17:30 น.
- วัดอรุณราชวราราม 8:30-17:00 น.
- วัดประยุรวงศาวาส 8:30-17:30 น.

3.2 สร้างเกณฑ์ในการเลือกที่ตั้งและงานศิลปะ

- 1) เลือกวิธีการวิจัยแบบพหุกรณี และกำหนดจำนวนพื้นที่ตั้ง 3 สถานที่ เพื่อให้สามารถทำการเปรียบเทียบและเห็นความแตกต่างของแต่ละที่ตั้งได้ชัดเจนขึ้น
- 2) การเลือกจุดตั้งงานเป็นพื้นที่ภายนอกอาคาร สามารถทำให้ผู้คนมองเห็นและเข้าถึงได้ง่ายจากพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบ การเข้าถึงงานสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังนั้น พื้นที่ติดตั้งงานภายนอกจึงเอื้อให้เกิดกิจกรรมทางเลือกได้ดี
- 3) งานประติมากรรม สามารถติดตั้งให้เข้ากับพื้นที่ภายนอกได้ง่าย มีลักษณะ 3 มิติ และรูปแบบของตัวงานที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังสามารถมองเห็นได้ชัดเจนทุกมุมมอง
- 4) จัดแสดงตลอดระยะเวลาของงาน Bangkok Art Biennale 2022, CHAOS : CALM ในช่วงตั้งแต่วันที่ 22 ตุลาคม 2565 - 23 กุมภาพันธ์ 2566 การเลือกงานที่ติดตั้งในช่วงเริ่มจนถึงจบงาน สามารถสร้างความกลมกลืนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสร้างความคุ้นเคยกับผู้คนในพื้นที่นั้นได้มากกว่างานที่จัดแสดงเป็นช่วง ด้วยเหตุนี้ทำให้สามารถเห็นพฤติกรรมที่เป็นปกติต่อการใช้พื้นที่โดยที่งานไม่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในพื้นที่
- 5) จัดแสดงในอาณาเขตของวัด

การเลือกพื้นที่กรณีศึกษาเป็นวัด มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

 - 5.1) การเลือกกรณีศึกษาประเภทเดียวกันทั้งหมดเพื่อเป็นการจำกัดความหลากหลาย
 - ก) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลต่อเป้าหมายการใช้พื้นที่ของคน หากเป็นสถานที่ที่ไปเพื่อตั้งใจดูงานศิลปะอย่างพิพิธภัณฑน์ หอศิลป์ และศูนย์ประชุม พฤติกรรมของผู้ใช้จะถูกกำหนดด้วยกิจกรรมจำเป็นอยู่แล้ว ทำให้สังเกตถึงกิจกรรมทางเลือกที่เกิดขึ้นจากงานศิลปะได้ยาก

ข) ลักษณะของพื้นที่ เพื่อสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เปิดโล่งภายนอก สถานที่ที่จัดแสดงแต่ในอาคารเพียงอย่างเดียวจึงไม่ถูกเลือก เช่น ห้างสรรพสินค้า บางแห่ง และศูนย์ประชุม

ค) ช่วงเวลาที่มีคนใช้งานมาก ช่วงเวลาเปิด-ปิด และการใช้งานของแต่ละพื้นที่ ส่งผลต่อช่วงเวลาที่คุณใช้งานสูงสุด ทำให้ช่วงเวลาสังเกตการณ์กำหนดได้ยาก ถ้าหากเลือกพื้นที่คนละประเภทกัน

ง) กลุ่มผู้ใช้งาน นอกจากกลุ่มผู้ใช้งานจะส่งผลต่อเป้าหมายการใช้พื้นที่แล้ว ยังทำให้การออกแบบเครื่องมือการสังเกตการณ์พฤติกรรมคน ไม่สามารถใช้กับทุกพื้นที่ได้ ส่งผลให้การเปรียบเทียบทำได้ยากและเกณฑ์การประเมินไม่เหมือนกัน

5.2) การเลือกกรณีศึกษาอื่นที่ไม่ใช่วัด

จำนวนพื้นที่ตั้งแต่แต่ละประเภทที่มีมากที่สุดคือ 4 สถานที่ นั่นคือ ห้างสรรพสินค้า แต่มีการจัดแสดงงานภายนอกอาคารเพียง 2 สถานที่เท่านั้น รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์มี 3 สถานที่ จัดแสดงภายนอกเพียง 2 สถานที่ และน้อยที่สุด 1 สถานที่ คือ ศูนย์ประชุม ทำให้วัดที่มี 3 สถานที่ อีกทั้งยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีการจัดแสดงภายนอกทั้งหมด เข้าเกณฑ์ในการเลือกมาเป็นพื้นที่กรณีศึกษาแบบพหุกรณี

5.3) ข้อดีของการเลือกวัดเป็นพื้นที่กรณีศึกษา

ก) วัดมีทั้งคนไทยและต่างชาติเป็นจำนวนมาก ทำให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีความหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีการใช้งานหลักหรือกิจกรรมจำเป็นอยู่แล้ว ดังนั้นการสังเกตกิจกรรมทางเลือกก็จะมีมากขึ้น

ข) วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกรุงเทพฯ จึงเป็นหนึ่งในสถานที่ที่สามารถดึงดูดให้คนเข้ามาใช้งานได้ ส่งผลให้งานศิลปะที่ตั้งอยู่ในวัดได้รับความสนใจมากขึ้น

ค) มีการใช้งานอื่น ๆ ในวัด ทำให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการมีงานศิลปะเป็นพฤติกรรมที่ผู้ที่มีความประสงค์ที่จะทำ ไม่ใช่มีจุดประสงค์หลักเพื่อการไปดูงานศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นจากการไปใช้พื้นที่ของวัดแล้วเกิดกิจกรรมทางเลือกที่มาจากการใช้งานอื่นภายในวัด

ง) นอกจากการนำงานศิลปะมาใช้ในพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพฯ ที่มีไม่มากนัก การนำมาจัดแสดงในสถานที่สำคัญอย่างวัดยังเป็นเรื่องที่ไม่เคยพบเห็น เพราะเนื่องด้วยวัดมีการใช้งานที่เฉพาะตัว มีข้อจำกัดทางด้านสถานที่และความเหมาะสม การเลือกวัดจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ได้มุมมองอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

5.4) ข้อจำกัดของการเลือกวัดเป็นพื้นที่กรณีศึกษา

ก) วัดมีสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างที่มีความโดดเด่น และเป็นที่ยึดติดของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนกว่างานศิลปะ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเลือกพิจารณาในมุมมองที่ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของวัด ไม่ใช่ในงานศิลปะทำหน้าที่หลักในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่หรือพฤติกรรมโดยตรง แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการดำเนินกิจกรรมทางเลือกของคน

ข) พื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 3 วัด มีความแตกต่างของการใช้งาน คือ วัดประยูรฯ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชน เน้นการใช้งานของชุมชนเป็นหลัก ส่วนวัดพระเชตุพนฯ และวัดอรุณฯ มีความเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้มีปริมาณและความหลากหลายของคนมากกว่า ดังนั้น เกณฑ์การประเมินพื้นที่ในแต่ละด้านจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพพื้นที่ของแต่ละวัดมีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกสถานที่และตำแหน่งติดตั้งงานศิลปะ

ค) ปัจจัยบางทางกายภาพบางประการ เปลี่ยนแปลงได้ยาก เช่น สถานที่ตั้งของวัด ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงจากระบบขนส่ง จึงสามารถทำได้ในเรื่องของการให้รายละเอียดการประเมินพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกพื้นที่ติดตั้งงานศิลปะ

ง) จากการสัมภาษณ์กับผู้ดูแลงานในเบื้องต้น พบว่าวัดมีข้อจำกัดในเรื่องความเหมาะสมของสถานที่ ทำให้การเลือกตำแหน่งที่จะติดตั้งงานศิลปะไม่ได้มาจากความคิดของศิลปินเพียงคนเดียว แต่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากพระผู้ดูแลวัดด้วย

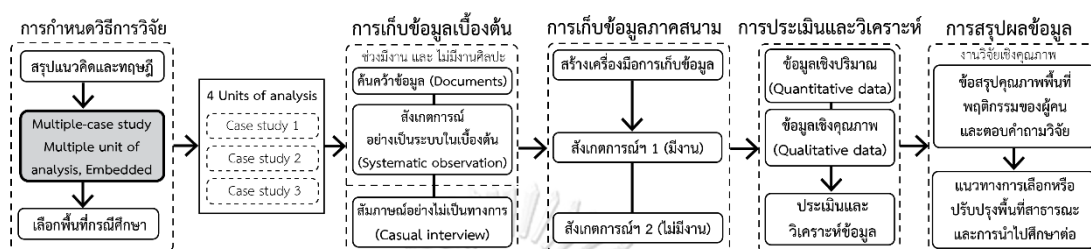
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3 ขั้นตอนการวิจัยและกรอบวิธีการวิจัยแบบพหุกรณี (Multiple-Case Study Research)

3.3.1 ขั้นตอนการวิจัย

จากระเบียบการวิจัยซึ่งแสดงภาพรวมของการวิจัยทั้งหมด ในส่วนนี้จะเน้นเนื้อหา รายละเอียดขั้นตอน และกรอบการวิจัย เมื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และสร้างเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาแล้ว จากนั้นจึงกำหนดวิธีการวิจัย โดยงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบพหุกรณี เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบคุณภาพพื้นที่ในแต่ละกรณีศึกษาในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะได้ จากนั้นทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการค้นคว้าข้อมูล (Documents) สังเกตการณ์อย่างเป็นระบบในเบื้องต้น (Systematic observation) และ สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Casual interview) กับผู้ดูแลงาน ทั้งหมดนี้เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล สำหรับเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่เป็นการสังเกตการณ์จริงในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ โดยข้อมูลที่เก็บได้ประกอบไปด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และ ข้อมูลเชิงปริมาณ

(Quantitative Data) จากนั้นทำการประเมินคุณภาพพื้นที่ตามคุณลักษณะ 4 ด้าน จากแนวคิดการสร้างสถานที่ในทุกกรณีศึกษา และสรุปผลเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมทั้งตอบคำถามการวิจัย เพื่อให้สามารถเป็นแนวทางในการเลือกหรือปรับปรุงพื้นที่สาธารณะและการนำไปศึกษาต่อ (ภาพ 10)

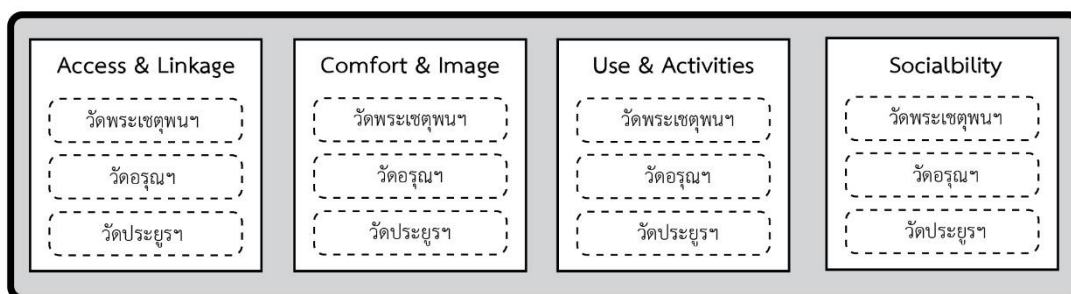
ภาพ 10 ขั้นตอนการวิจัย

3.3.2 กรอบวิธีการวิจัย

ลักษณะของงานวิจัยและคำถามวิจัย มุ่งเน้นไปที่การเปรียบเทียบพื้นที่ของงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ เพื่อหาข้อสรุปทั่วไปและตอบคำถามวิจัยว่าพฤติกรรมของผู้คนเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหมือนหรือต่างนั้นคืออะไรและการเลือกพื้นที่สาธารณะควรเป็นอย่างไร ดังนั้น การวิจัยแบบพหุกรณี จึงเป็นวิธีการสำหรับดำเนินงานวิจัยนี้

จากการเลือกพื้นที่กรณีศึกษาตามเกณฑ์ ทำให้ได้ 3 กรณี จากงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ คือ (1) วัดพระเชตุพนฯ (2) วัดอรุณฯ และ (3) วัดประยูรฯ วิธีการเปรียบเทียบแบบพหุกรณี ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลมากขึ้น โดยหน่วยของการวิเคราะห์ที่นำมาใช้กับทั้ง 3 กรณี มีทั้งหมด 4 หน่วยวิเคราะห์ มาจากคุณลักษณะของการสร้างสถานที่ทั้ง 4 ประการ คือ (1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage) (2) ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) (3) การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities) และ (4) การมีสังคม (Sociability) โดยทั้ง 3 กรณี จะถูกนำเข้าไปประเมินและวิเคราะห์ในแต่ละหน่วยวิเคราะห์ (ภาพ 11)

กรอบวิธีวิจัยในช่วงมี-ไม่มีงานศิลปะ
3 Case studies, 4 units of analysis

ภาพ 11 วิธีการวิจัยแบบ Multiple-Case Designs, Multiple units of analysis (Embedded) ,Type 4
(ดัดแปลงจาก : Yin, 2018)

3.4 ศึกษาและเก็บข้อมูล

3.4.1 ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และตัวงาน

- 1) ศึกษาระบบขนส่งและการเข้าถึงพื้นที่ในระบบต่าง ๆ ไปยังพื้นที่ตั้งงาน เพื่อนำไปประเมินในด้าน การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage) (ปัจจัยทางกายภาพเชิงพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก)
- 2) ศึกษาระบบรักษาความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อนำไปประเมินในด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) (ปัจจัยทางกายภาพเชิงพื้นที่ขนาดเล็กที่ทำการพิจารณา)

3.4.2 ศึกษาปัจจัยภายนอกวัด

ช่วงเวลาเปิดของร้านอาหารโดยประมาณของร้านอาหารที่อยู่รอบวัดอยู่ คือ 10:00, 11:00 นักท่องเที่ยว และผู้มาเยี่ยมชมมีความเป็นไปได้ที่จะรับประทานอาหารเที่ยงที่ร้านรอบ ๆ วัด โดยแบ่งเป็น

- 1) นักท่องเที่ยวเข้ามาช่วงเช้าแล้วออกไปรับประทานอาหารตอนเที่ยง
 - 2) นักท่องเที่ยวชุดใหม่ที่เข้ามาช่วงบ่ายหลังจากรับประทานอาหารเที่ยง
- ดังนั้นช่วงเวลาที่คาดว่าจะมีปริมาณผู้เยี่ยมชมสูงที่สุด คือ
- 1) ช่วงเช้า-เที่ยง (9:00-12:00)
 - 2) หลังเที่ยง (13:00 เป็นต้นไป)

3.4.3 ค้นคว้าข้อมูลผู้คนกลุ่มหลัก

โดยการค้นคว้าและการเดินสังเกตการณ์เบื้องต้น ทำให้สามารถกำหนดวันของการเก็บข้อมูล 2 กลุ่มหลัก

- 1) คนต่างชาติและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาไม่มีวันทำงาน คาดว่าวันที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามามีความหลากหลายมากกว่าคนไทย นั่นคือ วันจันทร์-อาทิตย์
- 2) คนไทยและคนในพื้นที่ วันธรรมดาคือวันทำงานของคนกลุ่มนี้ คาดว่าโอกาสที่จะมีคนไทยและคนในพื้นที่เข้ามามากที่สุดคือวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ มากกว่าวันธรรมดา ดังนั้น วันในการเก็บข้อมูลจึงแบ่งออกได้เป็น วันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) และวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)

3.4.4 สังเกตการณ์เบื้องต้นและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ดูแลงานศิลปะ

ในช่วงปลายเดือนมกราคม 2566 - ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2566

- 1) สอบถามและพูดคุยกับผู้ดูแลงานและแม่บ้านในบริเวณวัดที่ตั้งแต่ละงาน
จากการสอบถามและพูดคุยในเรื่องของช่วงเวลาที่มีคนมากที่สุด เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเบื้องต้นที่ศึกษามาก่อนหน้า พบว่า ช่วงเวลาที่มีคนเข้ามามากที่สุด คือ

ก) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 10:00-15:00 น.

ข) วัดอรุณราชวราราม ผู้คนที่เข้ามามีความหลากหลายเวลามาก ไม่มีความแน่นอน แต่โดยปกติมักเป็นช่วงเย็น ประมาณ 16:00 น.

ค) วัดประยุรวงศาวาส มีคนเข้ามาเรื่อย ๆ ตลอดทั้งวัน แต่คนเข้ามาไม่มาก จนต้องมีการลดจำนวนผู้ดูแลงานลง แล้วใช้คนจากจุดอื่นในวัดเข้ามาช่วยดูแลในบางช่วงของวัน

- 2) สังเกตการณ์ทั้ง 3 วัด แบบเต็มวัน

เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องของช่วงเวลาที่มีคนมากที่สุด และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสังเกตการณ์ครั้งถัดไป จึงทำการสังเกตการณ์ทั้ง 3 วัดแบบเต็มวัน โดยใช้ช่วงเวลาที่ของการจัดแสดงงานศิลปะ ตั้งแต่ 8:30-17:30 พบว่ามีช่วงที่มีผู้เข้ามาในพื้นที่มากที่สุดคือ ช่วง 09:00-16:00 น.

3.4.5 สรุปรูปแบบ เวลาที่ใช้ในการสังเกตการณ์และกลุ่มผู้ใช้งาน

เพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนสำหรับการสร้างเครื่องมือ ก่อนที่จะทำการสังเกตการณ์จริง โดยวันและเวลาของการสังเกตการณ์จริง วันธรรมดา คือ อังคารและพฤหัสบดี วันหยุด คือ เสาร์และอาทิตย์ เวลา 09:00-16:00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ใช้งานสูงสุด โดยมีกลุ่มผู้ใช้งานหลักคือคนไทยและคนต่างชาติ

กุมภาพันธ์ 2566							มีนาคม 2566						
SUN	MON	TUE	WED	THU	FRI	SAT	SUN	MON	TUE	WED	THU	FRI	SAT
			1	2	3	4				1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25	19	20	21	22	23	24	25
26	27	28					26	27	28	29	30	31	

วัดพระเชตุพน
 วัดอรุณา
 วัดประยูรฯ

ภาพ 12 ปฏิทินการสังเกตการณ์แต่ละวัด

3.5 สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูลและเกณฑ์การประเมินพื้นที่ตั้ง

3.5.1 ตารางประเมินคุณภาพพื้นที่ตั้ง

เป็นตารางส่วนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นส่วนที่แสดงรายละเอียดเกณฑ์การประเมิน และการให้คะแนนสำหรับคุณลักษณะพื้นที่ทั้ง 4 ด้าน ตามแนวคิดการสร้างสถานที่ และใช้เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย ความแตกต่างของพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 3 สถานที่ ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

3.5.2 ตารางบันทึกกิจกรรมผู้คน

ตารางเก็บข้อมูลบันทึกกิจกรรมผู้คนในพื้นที่ตั้ง มีการปรับแก้จากการสังเกตการณ์เบื้องต้น เพื่อให้ลักษณะของแต่ละกิจกรรมตรงกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นการนำไปประเมินในด้าน การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities) และ การมีสังคม (Sociability) นอกจากนี้ยังใช้ในการวิเคราะห์ และทำความเข้าใจลักษณะพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

****หมายเหตุ กิจกรรมของผู้คน อาจมีมากกว่า 1 อย่างในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงเลือกบันทึกกิจกรรมที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ใช้เวลานานหรือมีปฏิสัมพันธ์ชัดเจนที่สุด เช่น “การเหลียวมอง” หรือ “การหยุดดูงาน” จะเลือกบันทึก “การหยุดดูงาน” ****

3.5.3 ตารางบันทึกอุณหภูมิที่รู้สึกได้ (Feel like)

เก็บข้อมูลในส่วนนี้เพื่อนำไปประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ในส่วนของความสบาย อุณหภูมิ (C) ความชื้นสัมพัทธ์ (%) ความเร็วลม (m/s) รายชั่วโมงของทั้ง 3 วัด โดยบันทึกในตารางผ่านการตรวจสอบอุณหภูมิแบบออนไลน์ทาง

โทรศัพท์มือถือ และด้วยข้อจำกัดทางเครื่องมือและอุปกรณ์ทำให้ต้องมีการเก็บข้อมูลอุณหภูมิแบบภาพรวม ดังนี้

- 1) ข้อมูลของวัดพระเชตุพนฯ และเขตพระนคร (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม)
- 2) ข้อมูลของเขตบางกอกใหญ่ (วัดอรุณราชวราราม)
- 3) ข้อมูลของเขตธนบุรี (วัดประยุรวงศาวาส)

โดยแบ่งการเก็บข้อมูลเป็นรายชั่วโมงตั้งแต่เวลา 8:00-18:00 น. ซึ่งการเก็บข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นการแสดงค่าอุณหภูมิที่รู้สึกได้ (Feel like) อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีการคำนวณจาก ความชื้นสัมพัทธ์ และความเร็วลม

3.5.4 ตารางบันทึกคุณภาพอากาศ

ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ (AQI) บันทึกจากแอปพลิเคชันข้อมูลออนไลน์เช่นเดียวกับข้อมูลอุณหภูมิ การประเมินคุณภาพพื้นที่ตั้งและกิจกรรมของงานวิจัยนี้ในบางส่วนของข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เช่น อุณหภูมิ เมื่อทำการเก็บข้อมูลจากนั้นจึงนำมากำหนดวิธีการให้คะแนนในภายหลังแล้วนำเสนอในรูปแบบของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยมีเกณฑ์ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage) การเข้าถึงพื้นที่วัดโดยระบบขนส่งสาธารณะ และการเดินเท้าของแต่ละวัดมีความแตกต่างกัน
- 2) ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ความสบาย ความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมมีผลกับการเข้าไปชมงานและใช้เวลาในพื้นที่บริเวณนั้นและภาพลักษณ์ของพื้นที่ตั้งงานและตัวงานศิลปะส่งผลต่อการดึงดูดให้คนเข้าไปใช้
- 3) การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities) ผู้คนสามารถปฏิสัมพันธ์กับงานและพื้นที่ ทำให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย
- 4) การมีสังคม (Sociability) การมีส่วนร่วมสามารถเป็นตัวชี้วัดได้ว่าพื้นที่และงานศิลปะนั้นมีความเหมาะสมที่จะตอบสนองการใช้งานของผู้คนได้

3.5.5 การให้คะแนนเพื่อประเมินพื้นที่ตั้ง

การให้คะแนนพื้นที่กรณีศึกษาในแต่ละด้าน แบ่งได้ 2 แบบ

- 1) วิธีการประเมินคุณภาพแบบจัดอันดับและตัวบ่งชี้ (Ranking & Indicator)

พิจารณาจากการเปรียบเทียบกันในแต่ละกรณีศึกษาหรือตามเกณฑ์ที่แต่ละหัวข้อกำหนด โดยให้อันดับเป็น ต่ำ = 1 คะแนน กลาง = 2 คะแนน และ สูง = 3 คะแนน

- 2) วิธีการประเมินคุณภาพแบบให้คะแนนและตัวบ่งชี้ (Rating & Indicator)

พิจารณาตามเกณฑ์แต่ละข้อ มี หรือ ไข่ 3 คะแนน กับ ไม่มี หรือ ไม่ใช่ 2 คะแนน

โดยการให้คะแนนทั้ง 2 แบบ แต่ละกรณีศึกษาสามารถมีคะแนนเท่ากันได้ ถ้าหากเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละรายการ เช่น จำนวนองค์ประกอบทางกายภาพ (มาก = 3 ปานกลาง = 2 น้อย = 1) หรือ การใช้งานโดยรอบพื้นที่มี หรือ ไม่มี (มี = 3 ไม่มี = 2)

3.5.6 วิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการประเมิน

- 1) A เก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการณ์ตั้งแต่ช่วงเวลาเริ่มสังเกตการณ์ 09:00-16:00
- 2) B เก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการณ์ 1 ครั้ง / 1 วัน
- 3) C เก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการณ์ 1 ครั้ง / 1 ที่ตั้ง
- 4) D เก็บข้อมูลผ่านการค้นคว้าทางออนไลน์ทั้งวันในช่วงเวลาเปิด-ปิดสถานที่ตั้ง 08:30-17:30
- 5) E เก็บข้อมูลผ่านการค้นคว้าทางออนไลน์ 1 ครั้ง / 1 ที่ตั้ง

3.6 สังเกตการณ์ครั้งที่ 1 (มีงานศิลปะ)

คือ วันที่ 4-23 เดือนกุมภาพันธ์ 2566

3.7 สังเกตการณ์ครั้งที่ 2 (ไม่มีงานศิลปะ)

คือ วันที่ 4-23 เดือนมีนาคม 2566 สิ่งที่คาดว่าจะสามารถเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนคือ กิจกรรมของผู้คนที่แตกต่างกัน เนื่องจากการมีงานศิลปะเข้ามาจับจองพื้นที่

3.8 อภิปราย วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

อภิปราย เชื่อมโยงแนวคิดการสร้างสถานที่กับข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับกายภาพพื้นที่ตั้ง กิจกรรมของผู้คนช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ ที่ได้มาจากการค้นคว้าข้อมูล การสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบในเบื้องต้น การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ดูแลงานศิลปะ และการเก็บข้อมูลอุณหภูมิและดัชนีคุณภาพอากาศ

3.9 ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด

เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาคุณภาพพื้นที่ตั้งก่อนการติดตั้งงานศิลปะ และข้อจำกัดในการดำเนินงานวิจัยที่ต้องคำนึงถึง

บทที่ 4

รายละเอียดกรณีศึกษา

4.1 กรณีศึกษางานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022

4.1.1 ภาพรวมงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022

การจัดงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ 2022 มีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ผ่านการนำงานศิลปะจากศิลปินทั่วโลกมาจัดแสดงในสถานที่สำคัญของกรุงเทพฯ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวและยกระดับงานศิลปะร่วมสมัย

ช่วงเวลาของการจัดงานอยู่ในช่วงปลายปี คือ วันที่ 22 ตุลาคม 2565 จนถึง 23 กุมภาพันธ์ 2566 ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพอากาศที่ฝนไม่ตกและอุณหภูมิไม่ร้อนจนเกินไป จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมสำหรับการใช้พื้นที่ภายนอกและชมงานศิลปะ โดยพื้นที่ที่ตั้งงานศิลปะเป็นพื้นที่ที่มีคนใช้งานเป็นจำนวนมาก และเป็นที่ยู้งักเป็นอย่างดี จึงเป็นการส่งเสริมให้คนสามารถเข้าถึงงานได้ง่ายขึ้น โดยสถานที่จัดงานมีทั้งภายในและภายนอกอาคาร มีประเภทการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป สีเขียวแสดงพื้นที่ที่จัดงานศิลปะภายนอกอาคาร สีส้มจัดแสดงภายในอาคาร และสีขาวจัดแสดงทั้งในและนอกอาคาร (ตาราง 2)

ตาราง 2 ประเภทพื้นที่จัดแสดงงานทั้งหมด

ประเภทพื้นที่จัดแสดงงาน				
ห้างมิชชูส	วัด	พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์	ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์	ออนไลน์
เดอะ พาร์ค (2)	วัดพระเชตุพนฯ (4)	หอศิลป์ BACC (90+)	QSNCC (55+)	BAB Virtual
สามย่านมิตรทาวน์ (1)	วัดอรุณฯ (1)	มิวเซียมสยาม (4)		
เดอะพรีลูด์ วันแบงค็อก (1)	วัดประยูรฯ (6)	JWD อาร์ตสเปซ (40+)		
เซ็นทรัลเวิลด์ (6)				

จากพื้นที่ทั้งหมด เลือกพื้นที่กรณีศึกษาได้ มีรายละเอียดดังนี้

4.1.2 รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ตั้ง

จากพื้นที่ตั้งทั้งหมด ได้เลือกวัดทั้ง 3 แห่งเป็นพื้นที่กรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พระวิหารทิศตะวันตก (คอร์ทยาร์ดพระนาคปรกทิศเหนือ)

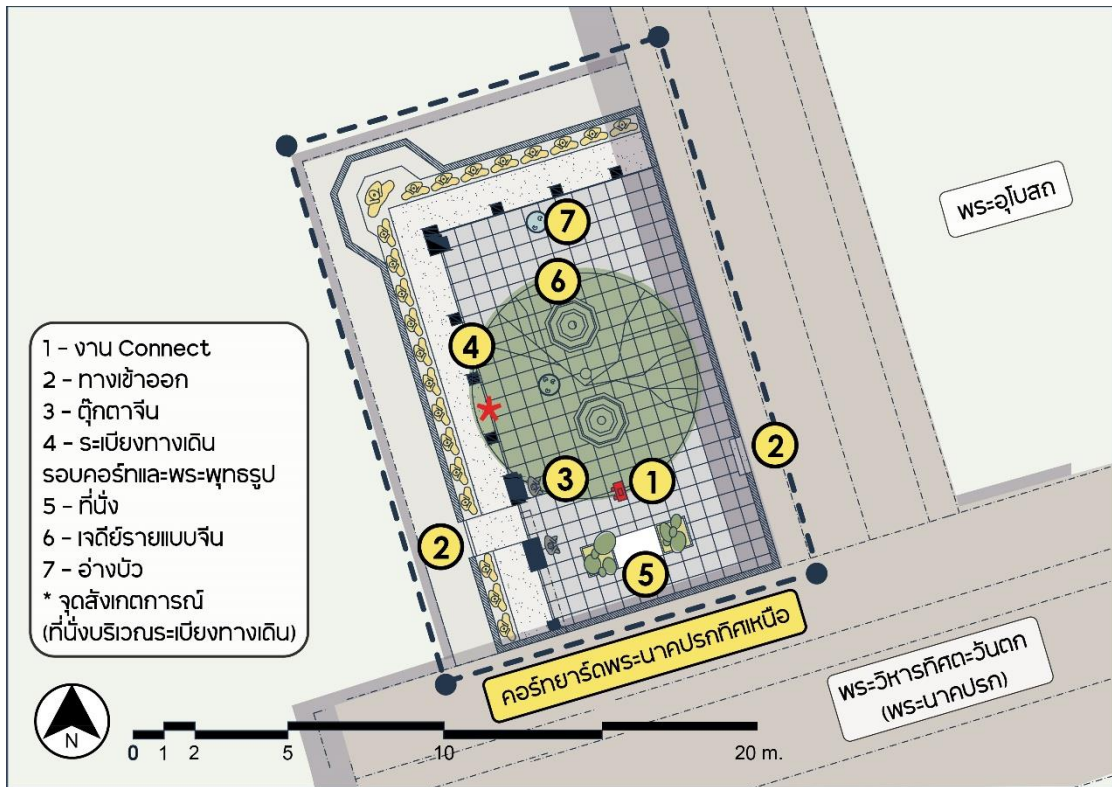
ตั้งอยู่ที่แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เดิมชื่อว่าวัดโพธาราม เป็นวัดอารามหลวงชั้นเอก สร้างในสมัยอยุธยา เคยเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 1 และมีพระมหาเจดีย์ประจำรัชกาลที่ 4 ที่ทรงสถาปนาขึ้น (ศูนย์ข้อมูลเกาะรัตนโกสินทร์, 2558) เป็นวัดที่มีเจดีย์มากที่สุดในประเทศไทย มีสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ที่โดดเด่นเป็นจำนวนมาก เช่น พระนอนหรือพระพุทธรูปไสยาสน์ภายในพระวิหาร ที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม และใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ มีเขามอและตุ๊กตาลั่นถันเงินรายล้อมในวัด และเรื่องราวของยักษ์วัดโพธิ์กับยักษ์วัดแจ้งที่ทะเลาะกันจึงทำให้เกิดเป็นพื้นที่ท่าเตียน (สำนักงานเขตพระนคร, 2558)

ขอบเขตของพื้นที่ตั้งงานอยู่บริเวณพระวิหารทิศตะวันตก (คอร์ทยาร์ดพระนาคปรกทิศเหนือ) ติดพระอุโบสถ มีลักษณะเป็นคอร์ทยาร์ด (Courtyard) 2 คอร์ทยาวติดกัน มีกำแพงล้อมรอบ 4 ด้าน และระเบียงทางเดิน 3 ด้านพร้อมพระพุทธรูปปางต่าง ๆ มีเจดีย์รายแบบจีนตั้งประดับตกแต่งทั้ง 2 คอร์ท โดยคอร์ทยาร์ดด้านทิศเหนือ มีต้นไม้ใหญ่ อ่างบัว และแดดร้อนเกือบตลอดทั้งวัน ด้านทิศใต้ ไม่มีต้นไม้ และแดดร้อนเกือบตลอดทั้งวัน ทั้ง 2 ด้านไม่มีทางเดินเชื่อมต่อกัน ทางเข้าต้องเข้าจากทางเดินหลักบริเวณพระมหาเจดีย์รัชกาลที่ 1-4

งานประติมากรรมมีขนาดใกล้เคียงคนจริง ตั้งตรงกับทางเข้าออก แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คอร์ทละชั้น โดยด้านทิศเหนือ ที่มีต้นไม้ ชื่องานคือ Connect ด้านทิศใต้ ที่ไม่มีต้นไม้ คือ Contain โดยเลือกพื้นที่ด้านทิศเหนือ คือ งาน Connect เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีผู้คนและกลุ่มนักท่องเที่ยวผ่านมากกว่าอีกด้านหนึ่ง และเป็นส่วนที่อยู่ใกล้กับทางเข้าถนนท้ายวัง บริเวณหัวมุมถนนมีร้านค้า ท่าเรือ และทางม้าลาย ทำให้ผู้คนเข้าออกในทางนี้เป็นหลัก มีรายละเอียด (ภาพ 13) ดังนี้

- หมายเลข 1 งานประติมากรรม Connect
- หมายเลข 2 ทางเข้าออก
- หมายเลข 3 ระเบียงทางเดินรอบคอร์ทและพระพุทธรูป
- หมายเลข 4 ที่นั่ง
- หมายเลข 5 เจดีย์รายแบบจีน
- หมายเลข 6 อ่างบัว

* จุดสังเกตการณ์ (ที่นั่งบริเวณระเบียงทางเดิน) และ เส้นประแสงของขอบเขตพื้นที่สังเกตการณ์

ภาพ 13 ผังพื้นที่ตั้งงาน Connect วัดพระเชตุพนฯ
 (ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 14 ตำแหน่งที่ตั้งงาน Connect วัดพระเชตุพนฯ
 (ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

2) วัดอรุณราชวราราม สนามหุ้ญาด้านข้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตั้งอยู่ที่แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เดิมมีชื่อว่าวัดมะกอก และวัดแจ้ง สร้างในสมัยอยุธยา เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร เคยเป็นวัดที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกต จากเวียงจันทน์ เป็นวัดที่ใช้ในการประกอบพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ สถาปัตยกรรมโดดเด่น คือ พระปรางค์วัดอรุณฯ ที่สูงถึง 81.85 เมตร สูงที่สุดในกรุงเทพฯ มีการประดับตกแต่งที่สวยงามด้วยกระเบื้องเคลือบ เปลือกหอยต่าง ๆ นอกจากนี้วัดอรุณฯ ยังถูกจัดให้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงที่สุด (สำนักงานเขตบางกอกใหญ่, 2558; Thai Book Review, 2562)

ขอบเขตของพื้นที่ตั้งงานอยู่บริเวณสนามหญ้าด้านข้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตัวงานติดตั้งอยู่บนสนามหญ้าโล่งแจ้ง มีแดดร้อนตลอดทั้งวัน มีการกั้นรั้วลวดสลิงจำกัดทางเข้า มีทางคนเดินโดยรอบพื้นที่ สนามหญ้ามีความเชื่อมต่อ และอยู่ติดกับพื้นที่ใช้งานส่วนอื่น ๆ คือ คาเฟ่วัดอรุณฯ รูปปั้นพญายักษ์วัดแจ้ง ต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ ถัดไปด้านหลังเป็นพระปรางค์วัดอรุณฯ ที่สูงเด่นชัด

งานประติมากรรม Aleaf มีลักษณะเป็นชิ้นงานขนาดเล็กหลายชิ้น ติดตั้งกระจายอยู่บนสนามหญ้า โดยเลือกขอบเขตพื้นที่สนามหญ้าทั้งหมดและพื้นที่ใช้งานใต้ต้นโพธิ์ด้านที่ติดกับคาเฟ่วัดอรุณฯ เนื่องจากสามารถทำการสังเกตการณ์จากคาเฟ่ได้ง่าย เห็นผู้คนที่ทำกิจกรรมชัดเจน มีที่นั่งไว้รองรับ และไม่เป็นจุดสนใจต่อผู้ใช้งาน อีกทั้งคาเฟ่ยังเป็นส่วนที่มีผู้คนใช้งานมากกว่าบริเวณท่าเรือ เนื่องจากบริเวณท่าเรือเป็นจุดสัญจรที่คนเดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว และมีการหยุดใช้งานน้อย มีรายละเอียด (ภาพ 15) ดังนี้

หมายเลข 1 งานประติมากรรม Aleaf

หมายเลข 2 ท่าเรือและทางเข้าออกวัดอรุณฯ

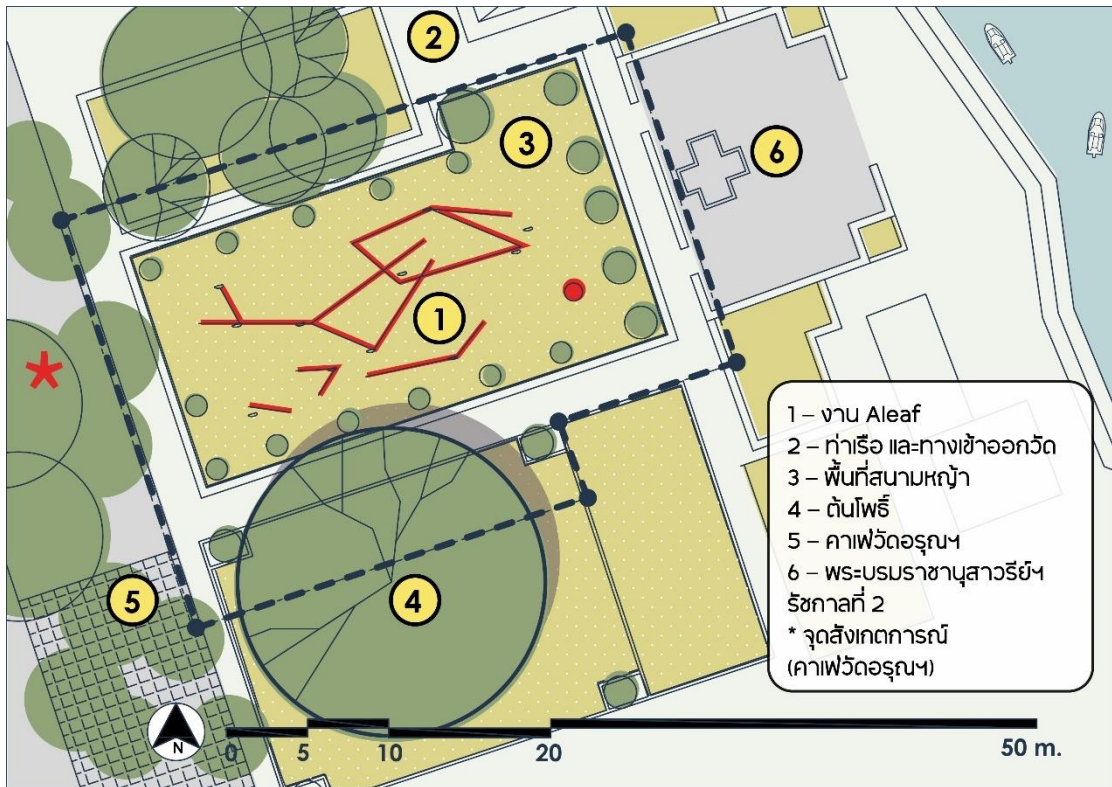
หมายเลข 3 พื้นที่สนามหญ้า

หมายเลข 4 ต้นโพธิ์

หมายเลข 5 คาเฟ่วัดอรุณฯ

หมายเลข 6 พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

* จุดสังเกตการณ์ (คาเฟ่วัดอรุณฯ) และ เส้นประแสดงขอบเขตพื้นที่สังเกตการณ์

ภาพ 15 ผังพื้นที่ตั้งงาน Aleaf วัดอรุณฯ
 (ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 16 ตำแหน่งที่ตั้งงาน Aleaf วัดอรุณฯ
 (ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

3) วัดประยุรวงศาวาส เขามอ (สวน) ติดทางเข้าวัดด้านทิศเหนือ

ตั้งอยู่ที่แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อยู่ใกล้กับเชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า เดิมมีชื่อว่าวัดรั้วเหล็ก เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร สร้างโดยสมเด็จพระยาบรมมหาราชบุรุษวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ได้ถวายเป็น พระอารามหลวงในสมัยของรัชกาลที่ 3 โดยพระบรมมหาราชวงศ์เคยได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ คือรางวัล Award of Excellence อันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ปี พ.ศ. 2556 จากยูเนสโก และได้มีการค้นพบพระบรมสารีริกธาตุและพระกรุในช่วงปลายปี พ.ศ. 2550 จากการบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ ทำให้วัดมีชื่อเสียงมากขึ้น มีคนเข้าไปกราบไหว้นอกจากนี้ยังมีเขาที่ใหญ่ที่สุดในรัตนโกสินทร์ และศาลาสีฟ้าขาวอยู่บนยอดเขามอ (คณะทีมงานจัดทำเว็บวัดประยุรวงศาวาส, 2566; พิสิฐ เจริญสุข, 2553; หนุ่มลูกทุ่ง, 2556; Marisa Paleebat, 2019)

ขอบเขตของพื้นที่ตั้งงานอยู่ภายในเขามอ เป็นสวนที่อยู่ติดกับทางเข้าวัด ต้องเดินผ่านประตูเพื่อเข้าไปในสวน งานไม่สามารถเห็นได้ทันทีจากทางเข้าสวน เนื่องจากขนาดของงาน และมุมมองภายในสวนมีต้นไม้ปกคลุมจำนวนมาก แต่สามารถเห็นได้เพียงเล็กน้อยจากแก่งจันทน์ใกล้ทางเข้าทางเข้า ซึ่งเป็นจุดหลักในการให้อาหารเต่าของนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน บริเวณที่ตั้งงานมีบ่อเต่าขนาดใหญ่ล้อมรอบ และเขามอสูงเด่นอยู่กลางบ่อน้ำ จุดที่ตั้งงานมีม้านั่งและเป็นส่วนที่คนสามารถให้อาหารเต่าได้

งานประติมากรรม Leave Here Your Fears เป็นงานขนาดปานกลาง เมื่อเทียบกับอีก 2 งาน ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ชานพักมุมทางเดินที่ติดรั้ววัดด้านถนนเทศบาลสาย 1 เป็นจุดที่สามารถมองเห็นและถ่ายภาพองค์ประกอบสำคัญของสวนได้หลากหลาย เช่น เขามอ บ่อน้ำ ต้นไม้ และแก่งจันทน์ สามารถสังเกตการณ์ได้จากแก่งจันทน์ เพราะเป็นจุดที่ยังสามารถมองเห็นและไม่ใกล้ตัวงานมากเกินไป มีรายละเอียด (ภาพ 17) ดังนี้

หมายเลข 1 งานประติมากรรม Leave Here Your Fears

หมายเลข 2 ทางเข้าออกวัดประยุรวงศาวาส

หมายเลข 3 ทางเข้าออกเขามอ

หมายเลข 4 ทางเดินและม้านั่งริมบ่อเต่า

หมายเลข 5 สวนเล็กติดแก่งจันทน์

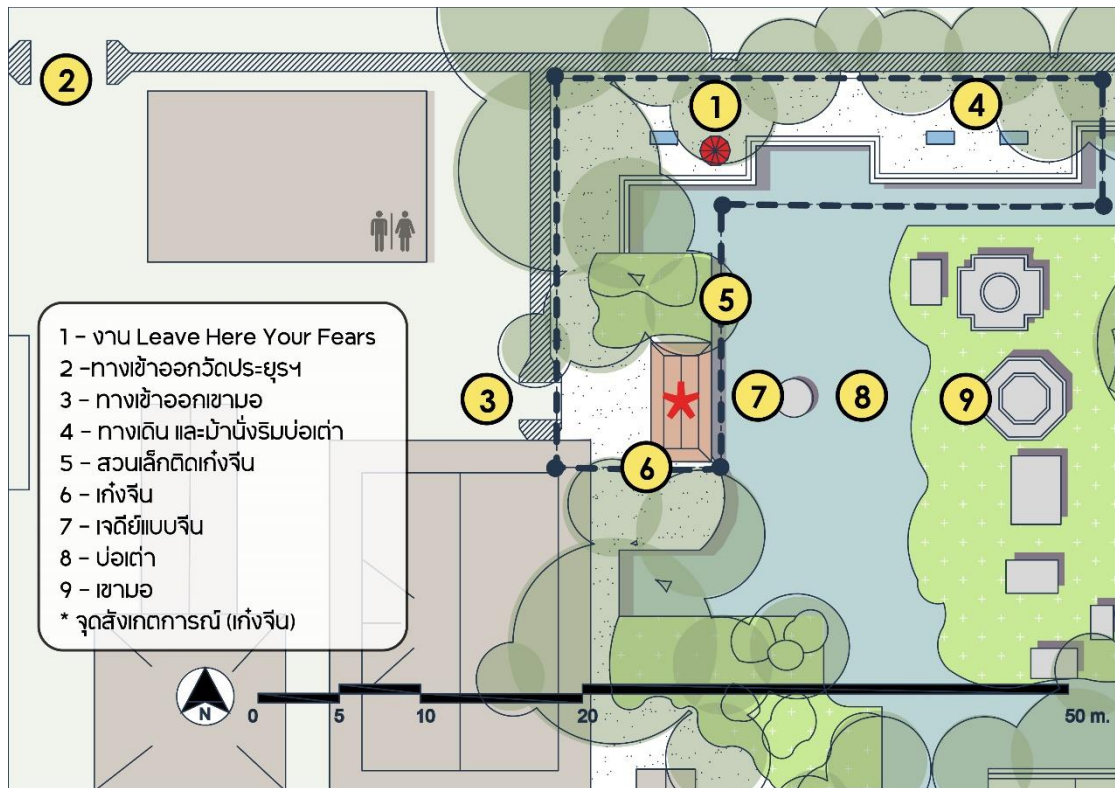
หมายเลข 6 แก่งจันทน์

หมายเลข 7 เจดีย์แบบจีน

หมายเลข 8 บ่อเต่า

หมายเลข 9 เขามอ

* จุดสังเกตการณ์ (แก่งจัน) และ เส้นประแสดงขอบเขตพื้นที่สังเกตการณ์

ภาพ 17 ผังพื้นที่ตั้งงาน Leave Here Your Fears วัดประยูรฯ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 18 ตำแหน่งที่ตั้งงาน Leave Here Your Fears วัดประยูรฯ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

4.1.3 รายละเอียดเกี่ยวกับตัวงานศิลปะ

- 1) ชื่องาน Connect ศิลปิน แอนโทนี กอร์มลีย์ (Antony Gormley) สร้างปี 2022 (ภาพ 19)

งานประติมากรรม ขนาด 200.4 x 55.1 x 39.5 เซนติเมตร มีความสูงเท่ากับ ศิลปิน วัสดุทำจากเหล็ก (Cast iron) กัดสนิม ตัวงานตั้งตรงแนวเดียวกับประตูทางเข้าออก ประกอบด้วยเส้นเหล็กที่หักงอไปมา และพื้นที่ว่างในตัวงานประกอบกันเป็นตัวงาน งานนี้ถูกสร้างมาก่อนแล้ว แต่ในการติดตั้งมีการเชื่อมโยงเรื่องราวของงานให้เข้ากับที่ตั้ง โดยทำการติดตั้งเฉพาะพื้นที่ด้วยการทำพื้นวัดขึ้นมาใหม่ล้อมรอบตัวงาน และฝังฐานรากลงไป ป้องกันการลื่นและคราบสนิมทำลายพื้นวัด

แนวคิดของงาน คือ งานนี้เป็นเครื่องมือแห่งการนำพาสติ เนื่องด้วยศิลปินมีความสนใจในพุทธศาสนาและนิกายเซน ประกอบกับการตั้งงานในวัดยิ่งช่วยส่งเสริมแนวคิดกับพื้นที่ ตัวงานแสดงถึงร่างกายมนุษย์ เส้นเลือด เพื่อเชื่อมโยงที่ว่างและแสงสว่าง งานมีการตั้งคำถามถึงแก่นของพระธรรมที่เกี่ยวกับอนิจจัง ความหังงของตัวงานมีความเกี่ยวเนื่องกับสถาปัตยกรรมที่ขอบประตูและศิลปะเจดีย์แบบจีนภายในคอร์ทยาร์ด นอกจากนี้การที่ติดตั้งประชันหน้ากับประตูที่มีการปะทะผู้ชมโดยตรง เพื่อเป็นการสื่อสารกันระหว่างผู้ชมกับตัวงาน และสื่อสารความเก่าใหม่กับรูปปั้นเงินบริเวณประตูวัด

แอนโทนี กอร์มลีย์ มีชื่อเสียงในวงกว้างจากงานประติมากรรมและศิลปะในพื้นที่สาธารณะ ตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1960 งานของเขาเน้นการสื่อสารผ่านแนวคิดมนุษย์ร่างกาย และการตั้งคำถามว่าคนเราอยู่เช่นไรในจักรวาล ซึ่งเขามีผลงานจัดแสดงทั่วโลก ในนิทรรศการหอศิลป์ต่าง ๆ เช่น ลิงคโปร์ ฟลอเรนซ์ ฟิลาเดลเฟีย (BAB Team, 2022; Thaddaeus Ropac, 2023)

งานประติมากรรม Connect ได้มีการออกแบบขึ้นมาก่อนหน้าแล้วในช่วงยุค ค.ศ. 1980 แล้วค่อยนำมาติดตั้งในพื้นที่ โดยตัวงานมีเจ้าของผ่านการประมูลไปในมูลค่ากว่า 30 ล้านบาท ซึ่งในการจัดแสดงครั้งนี้ เป็นการยืมผลงานมาจากเจ้าของ ทั้งนี้การติดตั้งในวัดได้มีการเชื่อมโยงทางความหมายและวิธีการติดตั้งให้สอดคล้องกับพื้นที่วัด โดยการปรับฐานของงานกับพื้นวัดให้กลมกลืนกัน แบ่งออกเป็นคอร์ทยาร์ดทั้ง 2 ด้านที่แตกต่างกัน โดยด้านทิศเหนือที่เลือกเป็นพื้นที่กรณีศึกษา จากการสอบถามจากผู้ดูแลงาน ได้ข้อมูลว่าพื้นที่ด้านนี้มีมักจะเป็นส่วนแรก ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และไกด์เดินผ่าน ก่อนที่จะเข้าไปชมพระนอนในพระวิหาร สำหรับแนวคิดของศิลปิน ได้มองเห็นความแตกต่างของทั้ง 2 คอร์ทยาร์ด นั่นคือ ด้านทิศใต้ร้อนกว่า มีแดดเกือบตลอดทั้งวัน และไม่มีต้นไม้ ต่างกันกับด้านทิศเหนือที่มีช่วงร่มระหว่างวันและต้นไม้ให้ร่มเงา ทำให้

นำลักษณะเฉพาะทางกายภาพพื้นที่มาเลือกติดตั้งให้เหมาะสมกับงาน โดยงาน Contain ที่ลักษณะที่บดบัง เปรียบเสมือนเป็นการเริ่มต้น การกำเนิดของมนุษย์ ตั้งอยู่ในคอร์ทยาร์ดด้านทิศใต้ที่ร้อนกว่า และไม่มีต้นไม้ ส่วนงาน Connect ที่มีลักษณะโปร่ง มองทะลุได้ เป็นเหมือนการดับสลาย การละทิ้งหรือเป็นจุดจบของมนุษย์ โดยตั้งอยู่ด้านทิศเหนือที่มีต้นไม้ งานทั้ง 2 ชิ้นนี้ถูกวางไว้ตรงกับแนวประตูทางเดินที่มีรูปปั้นจีน 2 ตัวหันหน้าเผชิญกับตัวงานศิลปะ โดยศิลปินมีแนวคิดว่าเป็นการสื่อสาร การเชื่อมโยงระหว่างของเก่ากับของใหม่ และติดตั้งไว้กลางแจ้งเพื่อให้โดนแดดโดนฝนแล้วเกิดสีของสนิมบนตัวงานอย่างเต็มที่ (ผู้ดูแลงานวัดพระเชตุพนฯ, 2566)

ภาพ 19 Connect, 2022

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

- 2) ชื่องาน Aleaf ศิลปิน นวิน หนูทอง (Nawin Nuthong) สร้างปี 2022 (ภาพ 20)
งานประติมากรรม ขนาดประมาณ 25 x 35 เซนติเมตร เป็นอิกาสีดำ ขนาดเล็กใกล้เคียงกับอิกาจริง และอีกชิ้น คือ ชาร์ปกาย (Sharp Guy) มองได้ทั้งเป็นอิกาและข้าง ขนาดประมาณ 130 x 80 เซนติเมตร ตัวที่เป็นอิกามีหลายชิ้นและท่าทางที่แตกต่างกันออกไป จัดวางกระจายบนสนามหญ้าและถูกโยงด้วยเชือกสีแดง วัสดุทำจากไฟเบอร์กลาสทาสี

งาน Aleaf ในวัดอรุณฯ แนวคิดเบื้องต้นของงาน เป็นการสร้างจักรวาลเรื่องราวแห่งใหม่ขึ้นมาบนเกาะ ซึ่งก็คือ สนามหญ้าวัดอรุณฯ เพราะในอดีตวัดอรุณฯ มีอิกายู่ แนวคิดของงานได้แรงบันดาลใจมาจากหลากหลายแห่ง อย่างนิทานเรื่อง “ตาบอดคลำช้าง” หรือสัตว์ต่าง ๆ อย่างอิกามารับบทตัวละครใหม่ ที่เล่าถึงพฤติกรรมที่คนในนิทานมีการบอกเล่าหรือถ่ายทอดความเชื่อเดิม ๆ จากรุ่นสู่รุ่น ส่งดีเอ็นเอ (DNA) เดิม ๆ นี้ผ่านด้ายแดงที่พันนาการอิกาเอาไว้ หากแต่มีอิกาทัวใดกล้ำตั้งคำถามแล้วตัดด้ายแดงแล้วออกไปโดยบิน นั่นคือการหลุดจากพันนาการ และชาร์ปกายคือ “อาซาแห่งเวลา” ที่จะพาผู้ชมท่องจักรวาลเรื่องราวนี้อีกที่ต่าง ๆ เนื่องจากยังมีงานแบบเดียวกันที่ถูกจัดแสดงที่หอศิลป์ ซึ่งงานทั้งหมดนี้เป็นการนำตัวละครจากหลากหลายแหล่งมารับบทบาทใหม่ แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นงาน (ผู้ดูแลงานวัดอรุณฯ, 2566; สุกฤตา โชติรัตน์ และ ทศพร กลิ่นหอม, 2565)

นวิน หนูทอง เป็นศิลปินและภัณฑารักษ์ร่วมสมัยชาวไทย แนวนงานคือการสำรวจเรื่องราวและความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์ในช่วงรัตนโกสินทร์ เรื่องเล่ามุขปาฐะ วิดีโอเกม หนังสือการ์ตูน ภาพยนต์ และสื่ออื่น ๆ เพื่อร้อยเรียงทั้งหมดเข้าด้วยกัน จนออกมาเป็นผลงาน (BAB Team, 2022)

งานประติมากรรม Aleaf เป็นงานที่ศิลปิน นวิน หนูทอง ออกแบบและทำขึ้นมาด้วยตัวเองเพื่อการจัดงานในครั้งนี้โดยเฉพาะ สำหรับการติดตั้งที่วัดอรุณฯ รายละเอียดและแนวคิดของงานมาจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก เนื่องจากในเอกสารงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ มีรายละเอียดค่อนข้างน้อย ดังนั้น ในส่วนนี้จึงเน้นไปที่ความเชื่อมโยงกับงานที่จัดแสดงในที่อื่น ๆ โดยแนวคิด คือ การนำเอาตัวละครชาร์ปกายมารับบทเป็นนักวิชาการ เพื่อศึกษาชีวิตอิกาที่อยู่วัดอรุณฯ และตั้งคำถามว่า อิกาทำอะไร ในการที่จะบินไปที่หอศิลป์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่จัดแสดงงานเดียวกัน อิกามีเป้าหมายเพื่อไปหา “อาซาแห่งเวลา” หรือว่า “ม้า” ซึ่งมีทำหน้าที่พาผู้ชมท่องจักรวาลของงานทั้งหมด (ผู้ดูแลงานวัดอรุณฯ, 2566)

ภาพ 20 Aleaf, 2023

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

3) ชื่องาน Leave Here Your Fears ศิลปิน อลิเซีย ฟรามิส (Alicia Framis) สร้างปี 2019 (ภาพ 21)

งานประติมากรรมเชิงแทรกแซง ขนาดประมาณ 120 x 80 x 80 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นรูปทรงพีระมิดหลายเหลี่ยมสมมาตรกัน ยอดแหลมฐานกว้าง รายละเอียดน้อย วัสดุทำจากสแตนเลสสตีล ผิวนอกเป็นกระจกเงาสะท้อน มีช่องสำหรับหย่อนกระดาษไว้สำหรับผู้ชมที่ต้องการเขียนข้อความ โดยช่องมีการสลักตัวหนังสือไว้ว่า “Leave Here Your Fears”

งานนี้ศิลปินสร้างงานให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับการได้โดยตรง ผ่านการเขียนข้อความเพื่อทิ้งความกลัว และความคิดที่หนักใจเอาไว้ที่นี่ โดยทำการหย่อนกระดาษที่เขียนแล้วลงในช่องด้านข้างตัวงาน งานนี้ถูกพัฒนามาจากประวัติความเป็นมาของวัดประยูรฯ ในฐานะการเป็นสถานที่เพื่อแสวงบุญ และแนวคิดของงานได้นำความเชื่อที่ว่า วัดคือสถานที่แห่งการพักพิง การเดินทางคือสิ่งที่จะพานักเดินทางจากทั่วทุกหนแห่งนำมาซึ่งความเชื่อ ความปรารถนา เป็นที่สุดท้ายและจุดหมายปลายทางแห่งการละทิ้งความกังวลใจต่าง ๆ ไว้ให้แก่ผู้คนที่มีความกลัวทั้งหลายมาปลดปล่อย

อลีเซีย ฟรามิส เป็นศิลปินร่วมสมัย เธอมักจะทำงานข้ามสายงานร่วมกับศิลปินในสาขาอื่น ๆ งานของเธออยู่บนพื้นฐานของเรื่องราวและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีงานในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ศิลปะการแสดงสด ศิลปะเชิงปฏิบัติ การเชิงสังคม (BAB Team, 2022)

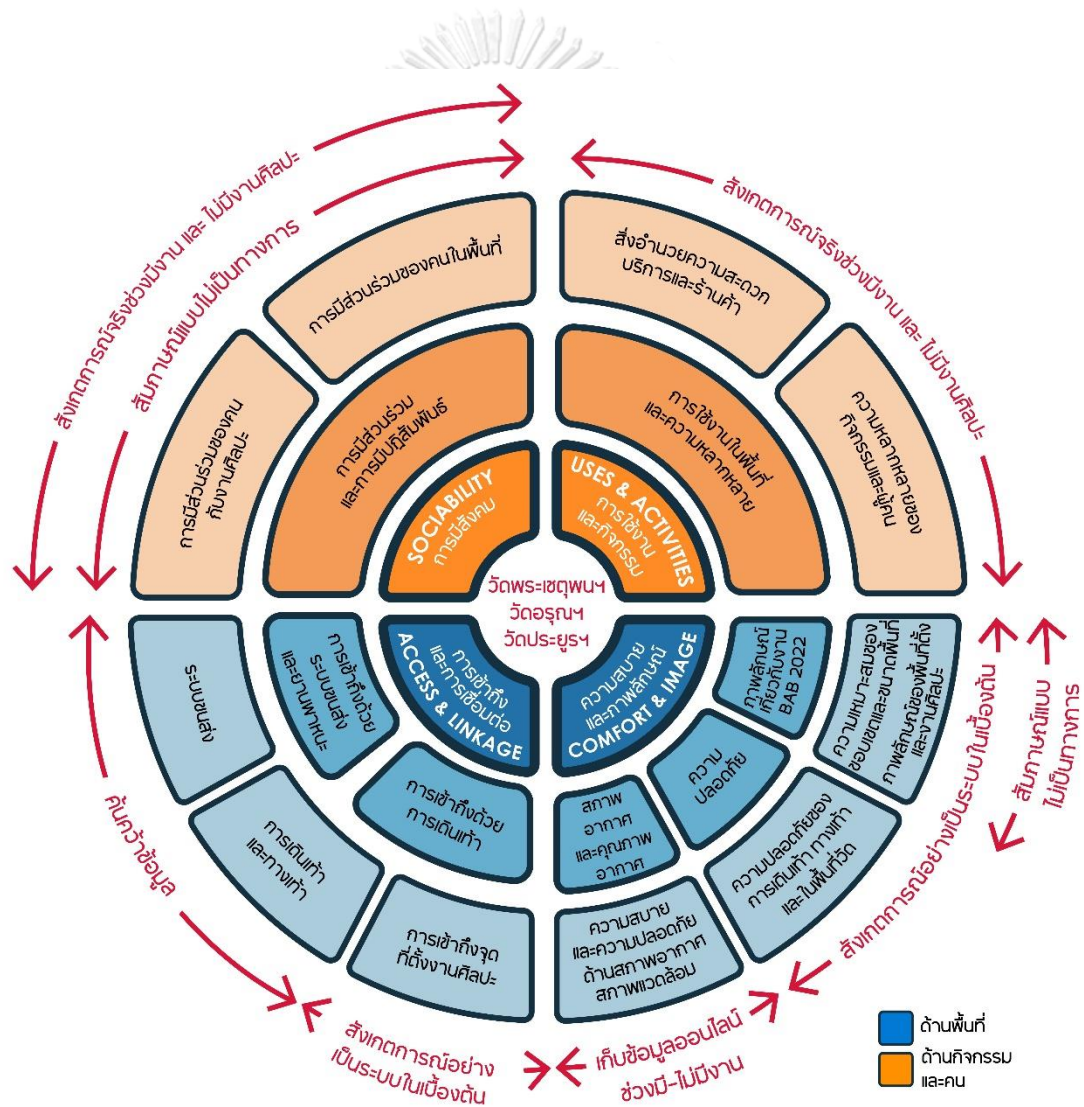
ภาพ 21 Leave Here Your Fears, 2019

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5 ผลการศึกษาและอภิปราย

การค้นคว้าข้อมูล การสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบในเบื้องต้น และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ดูแลงาน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นแรก ซึ่งมีจุดประสงค์ คือ (1) เพื่อใช้ในการสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนาม หรือ การสังเกตการณ์จริง และ (2) เพื่อใช้เป็นข้อมูลของการวิจัยสำหรับข้อมูลส่วนที่ไม่สามารถเก็บได้จากการสังเกตการณ์จริง โดยข้อมูลที่ได้จากการวิธีการข้างต้น มีดังนี้ (ภาพ 22)

ภาพ 22 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามคุณลักษณะการสร้างสถานที่
(ดัดแปลงจาก : PPS, 2022)

5.1 ผลจากการค้นคว้าข้อมูล

5.1.1 การเข้าถึงพื้นที่จากสถานียขนส่งสาธารณะ

เป็นการค้นคว้าข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งในแต่ละวัด เพื่อเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการนำไปใช้ประเมินคุณภาพพื้นที่ตั้งในด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage) โดยมุ่งเน้นไปที่การเข้าถึงกายภาพเชิงพื้นที่ขนาดใหญ่ (Macro scale) คือ จากสถานียขนส่งสาธารณะไปยังวัด มีรายละเอียด ดังนี้

1) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

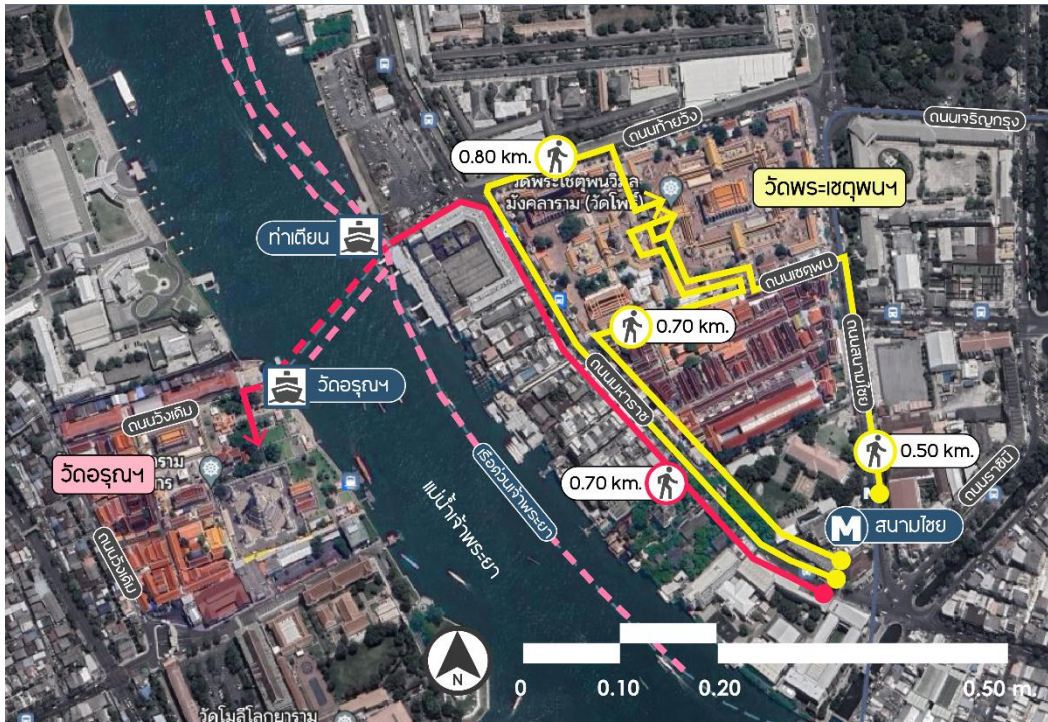
การเข้าถึงวัดพระเชตุพนฯ จากสถานียขนส่งสาธารณะที่ใกล้และสะดวกที่สุด คือ รถไฟฟ้าใต้ดินสถานีสนามไชย เมื่อลงที่สถานี สามารถเดินเท้าต่อไปยังวัดได้ในระยะทางที่ใกล้ที่สุดประมาณ 0.50 กิโลเมตร ซึ่งวัดพระเชตุพนฯ สามารถเข้าได้หลายประตู แต่ประตูที่มีนักท่องเที่ยวและคนเข้าออกในปริมาณมาก คือ ด้านทิศเหนือของวัด ถนนท้ายวัง โดยมีระยะทางจากสถานี ประมาณ 0.80 กิโลเมตร เนื่องด้วยพื้นที่บริเวณนั้นมีร้านค้าและร้านอาหารจำนวนมาก ทำให้เป็นจุดที่มีผู้คนเข้าออกหนาแน่น และอีกเส้นทางหนึ่ง คือ บริเวณถนนมหาราช แล้วตัดเข้าถนนเชตุพน ซึ่งเป็นถนนรองของวัด มีระยะทางจากสถานี ประมาณ 0.70 กิโลเมตร (ภาพ 23)

2) วัดอรุณราชวราราม

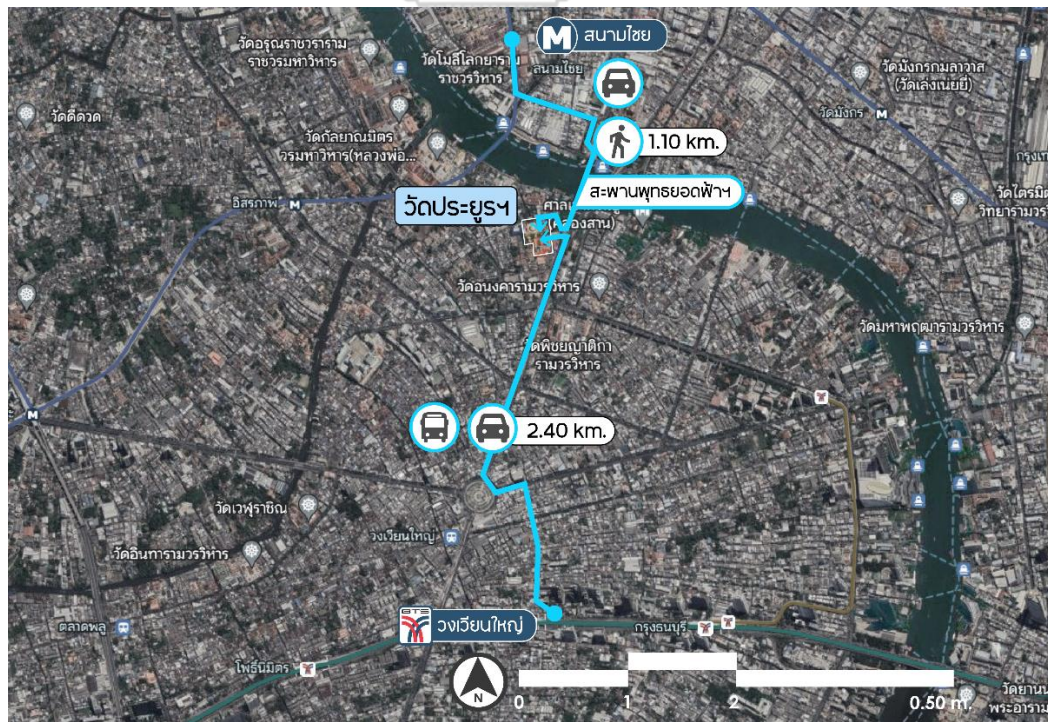
การเข้าถึงวัดอรุณฯ จากสถานียขนส่งสาธารณะเหมือนกันกับวัดพระเชตุพนฯ โดยจากสถานีสนามไชยต้องมีการเดินเท้าต่อมายังท่าเรือท่าเตียนประมาณ 0.70 กิโลเมตร และนั่งเรือข้ามฟากต่อไปยังวัดอรุณฯ และจากเรือด่วนเจ้าพระยาลงที่ท่าเรือวัดอรุณฯ เช่นเดียวกัน (ภาพ 23)

3) วัดประยูรวงศาวาส

การเข้าถึงวัดประยูรฯ จากสถานียขนส่งที่ใกล้ที่สุด คือ รถไฟฟ้าใต้ดินสนามไชย และต้องเดินทางต่ออีกประมาณ 1.10 กิโลเมตร ด้วยรถยนต์หรือการเดินเท้า โดยผ่านสะพานพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรืออีกเส้นทางหนึ่ง คือ จากรถไฟฟ้ามหานคร ลงสถานีวงเวียนใหญ่ และเดินทางต่ออีกประมาณ 2.40 กิโลเมตร ด้วยรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างบริเวณใกล้สถานีหรือด้วยรถยนต์ ซึ่งการเดินทางจากสถานีวงเวียนใหญ่มายังวัดประยูรฯ ไกลมากและทำได้ยาก เนื่องจากเป็นเส้นทางของถนนใหญ่ มีรถหนาแน่น ทางเท้าเดินเชื่อมต่อมาได้ค่อนข้างลำบาก (ภาพ 24)

ภาพ 23 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากสถานีขนส่งไปยังวัดพระเชตุพนฯ และ วัดอรุณฯ (ดัดแปลงจาก : Google map, 2023)

ภาพ 24 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากสถานีขนส่งไปยังวัดประยุรวงศาวาส (ดัดแปลงจาก : Google map, 2023)

5.2 ผลจากการสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบในเบื้องต้น

การสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบในเบื้องต้น เป็นการดูภาพรวมของกายภาพพื้นที่ ตั้งแต่สถานีขนส่งสาธารณะ พื้นที่รอบ ๆ วัด ไปจนทางเข้าวัดไปยังจุดตั้งงาน และเพื่อดูการใช้งาน กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้คนในเบื้องต้น โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

5.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของการเข้าถึง

1) วัดพระเชตุพนฯ และ วัดอรุณฯ

ทางเท้าที่เชื่อมต่อกับสถานีขนส่งรถไฟฟ้าใต้ดินสถานีสนามไชย ไปยังวัดพระเชตุพนฯ และวัดอรุณฯ บริเวณถนนมหาราช สามารถเดินได้อย่างสะดวกต่อเนื่อง มีทางข้ามม้าลายและสัญญาณไฟ เช่นเดียวกับทางเท้าเข้าวัดพระเชตุพนฯ บริเวณด้านถนนสนามไชย แต่เมื่อตัดเข้าถนนเชตุพน ซึ่งเป็นถนนในวัด บริเวณนี้ทางเท้าค่อนข้างแคบ มีสิ่งกีดขวาง ทำให้เดินได้ค่อนข้างยาก (ภาพ 25-26 และ ภาพ 27)

ในส่วนของทางลาดคนพิการและทางสำหรับรถเข็น ถึงแม้ว่าที่สถานีจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและคนชรา แต่ไม่มีทางเชื่อมต่อกับสถานีขนส่งมายังตัววัด และ ในส่วนของทางลาด ทั้ง 2 วัดมีการติดตั้งไว้ที่บริเวณประตูทางเข้าที่มีการเปลี่ยนระดับบางจุด เมื่อข้ามฝั่งจากท่าเรือท่าเตียนมายังท่าเรือวัดอรุณฯ มีทางเดินรองรับจากทางเข้าวัด แต่พื้นที่บริเวณท่าเรือค่อนข้างแคบถ้าหากมีการใช้รถเข็น และทางลาดไม่ได้อยู่บริเวณประตูแรกที่ติดกับท่าเรือ แต่อยู่ประตูถัดไปของวัดอรุณฯ (ภาพ 28 และ ภาพ 29-30)

ภาพ 25 - 26 ทางเท้าบริเวณถนนมหาราชและถนนสนามไชย

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 27 - 28 ทางเท้าบริเวณถนนเซตุนพนและทางลาดเข้าวัด
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 29 - 30 ท่าเรือและทางลาดหน้าวัดอรุณา
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

2) วัดประยูรฯ

ทางเท้าที่เชื่อมมาจากสถานีสนามไชยไปยังวัดประยูรฯ สามารถเดินเท้าได้ มีทางม้าลายบริเวณทางข้าม ด้านถนนประชาธิปไตย แต่ด้วยระยะทางไกล ทำให้ต้องมีการข้ามถนนหลายจุด และบางจุดไม่มีสัญญาณไฟ อีกทั้งบริเวณด้านถนนเทศบาลสาย 1 ซึ่งเป็นถนนรองที่เชื่อมกับทางเข้าวัดด้านทิศเหนือ ไม่มีทางเท้าเชื่อมต่อจากทางหลัก ทำให้ต้องเดินบนถนน ประกอบกับมีรถเข้าออกตลอด อาจทำให้เกิดอันตรายได้ ในส่วนของทางลาดสำหรับรถเข็น วัดประยูรฯ ไม่มีการเชื่อมเข้าจากภายนอกเข้าสู่ตัววัดและทางเข้าเขามอ ซึ่งเป็นจุดตั้งงานที่มีการเปลี่ยนระดับก็ไม่มีทางลาดเช่นเดียวกัน ซึ่งทางลาดมีเพียง

จุดสำคัญที่สุดของวัด นั่นคือบริเวณพระบรมธาตุมหาเจดีย์ (ภาพ 31-32 ภาพ 33 และ ภาพ 34-35)

ภาพ 31 - 32 ทางเท้าเลียบสะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ และ ทางเท้าหน้าวัดประยูรฯ ถนนประชาธิปไตย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพ 33 ทางเข้าวัดประยูรฯ บริเวณถนนเทศบาลสาย 1

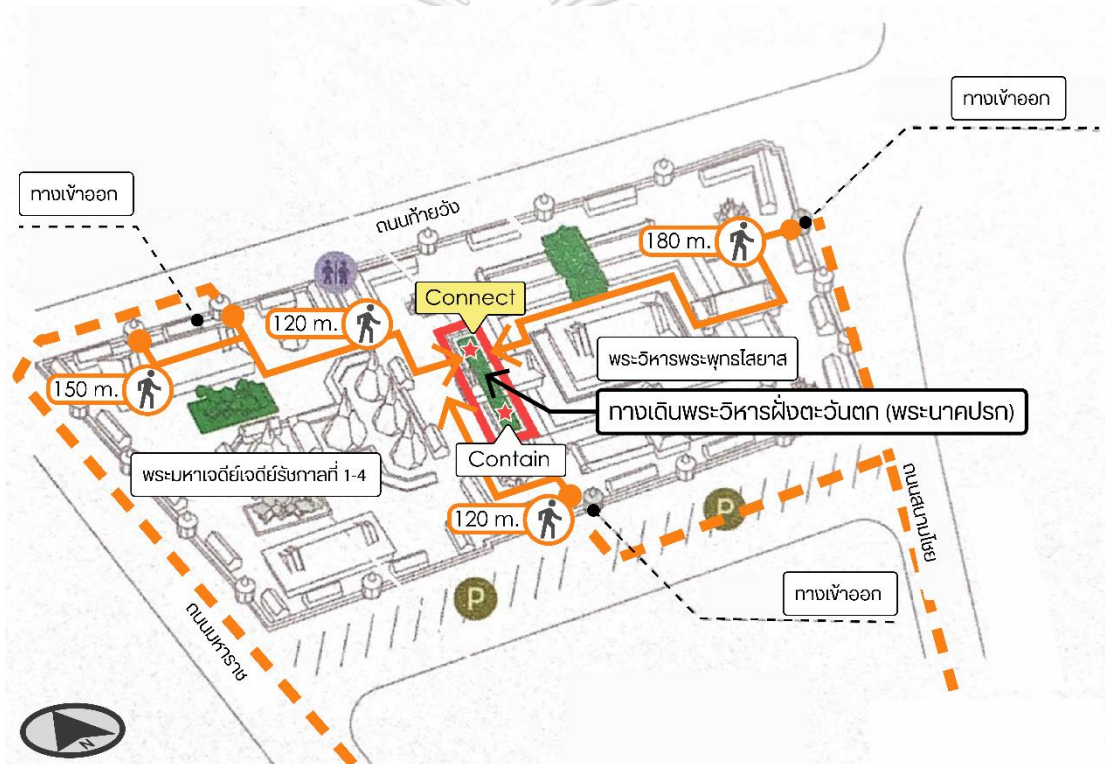
ภาพ 34 - 35 ทางเข้าเขามอและทางลาดบริเวณพระบรมธาตุมหาเจดีย์

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.2.2 การเข้าถึงพื้นที่ตั้งงานจากประตูทางเข้าวัด

1) วัดพระเชตุพนฯ

ระยะทางจากประตูวัดพระเชตุพนฯ ทั้งจากถนนท้ายวังและถนนสนามไชย มาถึงจุดตั้งงาน มีระยะทางตั้งแต่ 120-180 เมตร โดยที่ทั้ง 2 เส้นทางเป็นทางหลักสำหรับนักท่องเที่ยวคนไทยและคนต่างชาติ ซึ่งจุดตั้งงานห่างจากทางเข้าหลัก เนื่องจากอยู่ในตำแหน่งกลางวัด ทำให้ต้องเดินผ่านหลายจุด แต่ถึงแม้ว่าจุดตั้งงานจะไกลจากทางเข้าและไม่ได้สังเกตเห็นได้ทันที แต่ตำแหน่งงานตั้งอยู่ใกล้กับพระพุทธรูปไสยาสน์ หรือ พระนอน ที่ประดิษฐานในพระวิหาร ซึ่งเป็นองค์พระขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียง และเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทำให้บริเวณที่ตั้งงานมีผู้คนเดินผ่านตลอด (ภาพ 36)

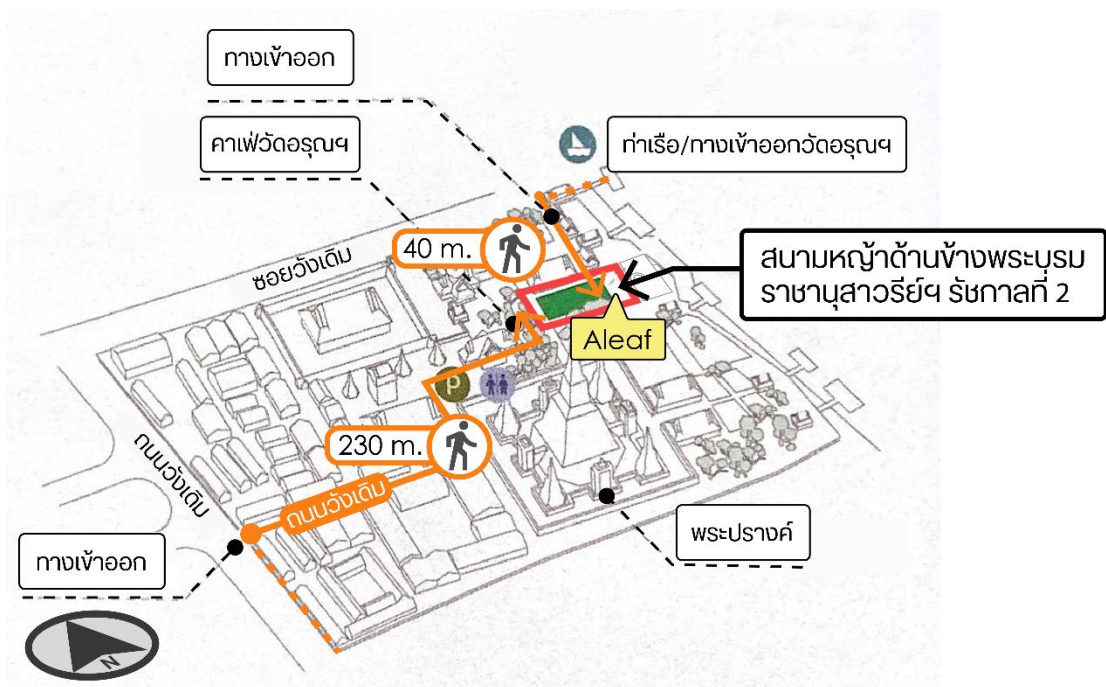
ภาพ 36 ผังบริเวณวัดพระเชตุพนฯ และตำแหน่งสำคัญ

(ดัดแปลงจาก : BAB Team Pocket book, 2022)

2) วัดอรุณฯ

จากท่าเรือวัดอรุณฯ เมื่อเดินตรงเข้ามาสามารถมองเห็นจุดตั้งงานได้ง่าย โดยมีระยะทางประมาณ 40 เมตรจากประตูทางเข้าหลัก พื้นที่ตั้งงานเป็นจุดที่มีคนผ่านมากตลอดทั้งวัน เนื่องจากผู้คนที่มาเที่ยววัดเมื่อขึ้นจากท่าเรือแล้วเดินเข้ามาด้านใน จะ

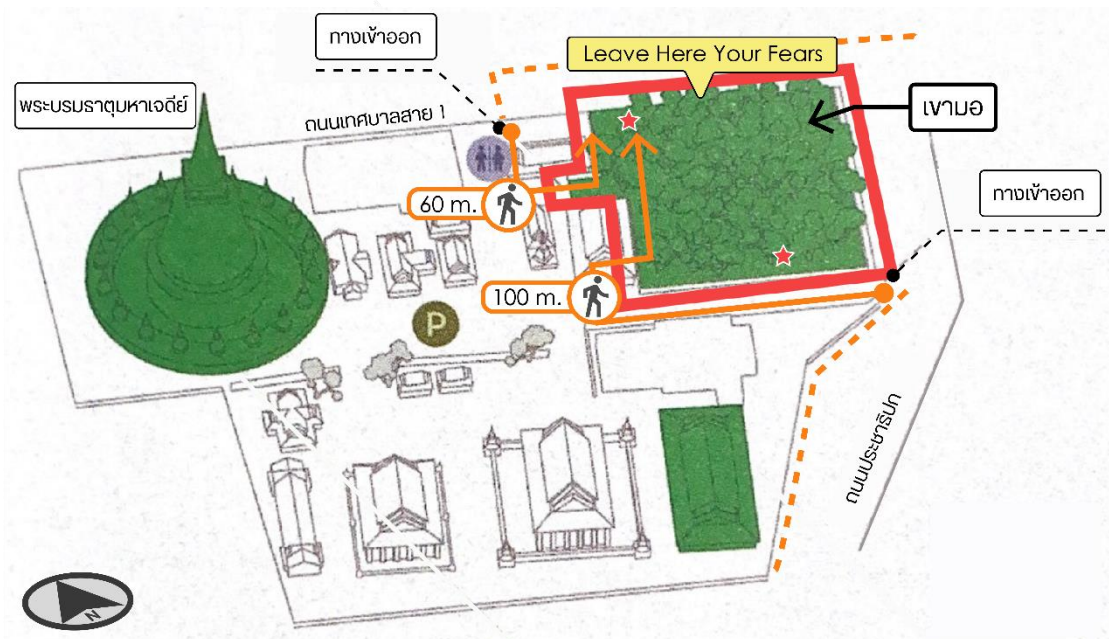
ผ่านสนามหญ้าที่ตั้งงานเสมอ เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีการเชื่อมต่อกับพื้นที่สำคัญอื่น ๆ อย่างพระปรางค์วัดอรุณฯ อีกเส้นทางหนึ่งที่สามารถเข้าออกได้ คือ ด้านหลังวัด บริเวณถนนวังเดิม โดยเชื่อมเข้ามาเป็นถนนรองภายในวัด เส้นทางนี้คนเข้าออกไม่มาก เท่ากับบริเวณท่าเรือ เนื่องจากด้านหลังวัดเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนและโรงเรียน ซึ่งระยะทางจากทางเข้ามาถึงจุดตั้งงานประมาณ 230 เมตร ค่อนข้างไกล เมื่อเปรียบเทียบกับประตูท่าเรือวัดอรุณฯ (ภาพ 37)

ภาพ 37 ผังบริเวณวัดอรุณฯ และตำแหน่งสำคัญ
(ดัดแปลงจาก : BAB Team Pocket book, 2022)

3) วัดประยูรฯ

การเข้าถึงจุดตั้งงานของวัดประยูรฯ มี 2 ทาง โดยประตูแรก คือ เข้าจากถนนเทศบาลสาย 1 เป็นถนนรองด้านข้างวัด เมื่ออยู่บริเวณหน้าประตูวัดจะต้องเดินต่อมาประมาณ 60 เมตร จากนั้นผ่านประตูทางเข้าเขามอจึงจะมาถึงจุดตั้งงานได้ และอีกทางหนึ่งคือจากด้านถนนประชาธิปไตย เดินเข้ามาถึงจุดตั้งงานประมาณ 100 เมตร โดยทั้ง 2 เส้นทาง สามารถเดินเข้ามาได้ง่าย เนื่องจากเขามอสามารถสังเกตเห็นได้จากด้านนอกของวัด และเป็นพื้นที่สวนขนาดใหญ่แห่งเดียวของวัด (ภาพ 38)

ภาพ 38 ผังบริเวณวัดประยูรฯ และตำแหน่งสำคัญ
(ดัดแปลงจาก : BAB Team Pocket book, 2022)

5.2.3 ป้ายบอกทางไปยังจุดตั้งงาน

1) วัดพระเชตุพนฯ

ป้ายบอกงานตั้งอยู่ด้านหน้าพระวิหารทิศตะวันตก (พระนาคปรก) ซึ่งเป็นทางเดินหลัก สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ไม่รบกวนทางเดินและการใช้งานอื่นภายในวัด ถ้าหากดูความต่อเนื่องจากประตูทางเข้าหลัก เนื่องด้วยวัดพระเชตุพนฯ มีสิ่งก่อสร้างและประติมากรรมเป็นจำนวนมาก อาจต้องใช้เวลาสั่งเกตป้ายสักกระยะหนึ่ง (ภาพ 39-40)

ภาพ 39 - 40 ป้ายบอกตำแหน่งงาน บริเวณด้านหน้าพระวิหารทิศตะวันตก (พระนาคปรก)
(ที่มา : ดัดแปลงจาก Alamy stock photo, 2022; Thairath Online, 2566)

2) วัดอรุณา

ป้ายตั้งอยู่บริเวณใกล้ทางเดินหลัก ที่เชื่อมมาจากทางเข้าท่าเรือวัดอรุณา เมื่อดูภาพรวมทั้งหมดพบว่า ป้ายมองเห็นไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ด้วยมุมที่วางมีการหลบไปด้านหลังทางเดิน การติดตั้งป้ายตั้งอยู่ค่อนข้างห่างจากตัวงานพอสมควร และด้วยองค์ประกอบอื่น ๆ ภายในพื้นที่ เช่น ต้นไม้ขนาดเล็กที่บดบังตัวป้าย (ภาพ 41-42)

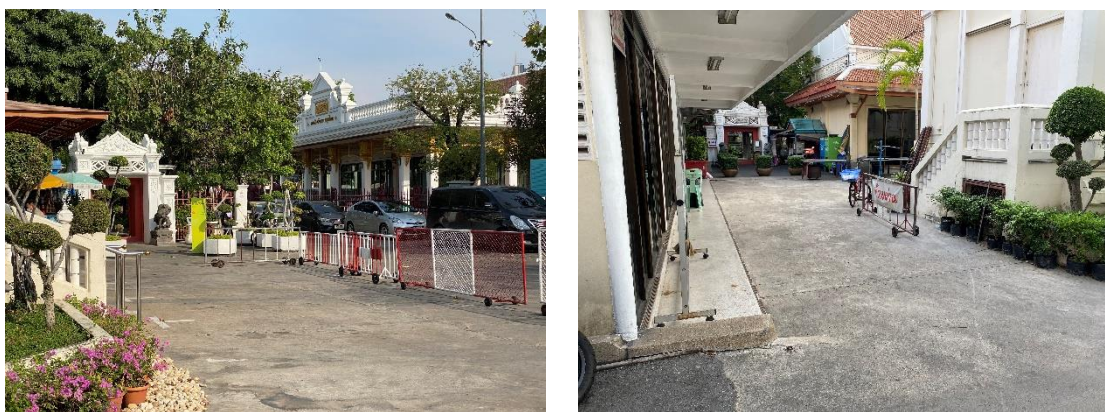

ภาพ 41 - 42 ป้ายบอกตำแหน่งงาน บริเวณทางเดินด้านท่าเรือวัดอรุณา

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

3) วัดประยูรฯ

เมื่อเข้ามาจากประตูด้านถนนประชาธิปไตย ซึ่งเป็นถนนใหญ่ สามารถมองเห็นป้ายบอกงานได้ชัดเจนบริเวณทางเข้าเขามอ ส่วนประตูด้านถนนเทศบาลสาย 1 ซึ่งเป็นถนนรองเลียบบวัด ไม่พบป้ายที่เห็นได้ชัดเจนสำหรับประตูด้านนี้ (ภาพ 43-44)

ภาพ 43 - 44 ป้ายบอกตำแหน่งงาน และทางเข้าเขามอด้านถนนประชาธิปไตยและด้านถนนเทศบาลสาย 1

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.2.4 การเลือกจุดสังเกตการณ์

ในการทำงานวิจัยด้วยการสังเกตการณ์ มีข้อจำกัดหนึ่งที่สำคัญ นั่นคือ เมื่อผู้วิจัยสังเกตการณ์เพียงผู้เดียว ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนตำแหน่งการสังเกตการณ์ได้ในระหว่างวัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการเลือกจุดสังเกตการณ์ที่มีคนผ่านมากที่สุด และต้องเป็นจุดที่สามารถมองเห็นตัวงานกับกิจกรรมอื่นโดยรอบได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้เอง สำหรับวัดพระเชตุพนฯ ที่มีงาน 2 ชั้น คือ “Connect” และ “Contain” กับวัดประยูรฯ ที่เป็นงานชั้นเดียวกัน คือ “Leave Here Your Fears” แต่ตั้งอยู่ 2 จุดในเขามอ จึงต้องมีการเลือกตำแหน่งที่เหมาะสมที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) วัดพระเชตุพนฯ

ทั้งงาน Connect และ Contain ถึงแม้จะอยู่บริเวณเดียวกัน คือ พระวิหารทิศตะวันตก (พระนาคปรก) แต่ลักษณะคอร์ทยาร์ด 2 ด้าน ถูกกั้นด้วยกำแพง ทำให้ทั้ง 2 งานถูกแยกออกจากกันในทางกายภาพอย่างสิ้นเชิง จากการสังเกตการณ์เบื้องต้นพบว่า คอร์ทยาร์ดด้านทิศเหนือ งาน Connect มีลักษณะการเข้ามาของคนจากประตูด้านถนนมหาราช-ท้ายวัง คือ หากเป็นคนต่างชาติมักจะเข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่พร้อมไกด์ ส่วนคนไทยมักมาเป็นครอบครัวหรือเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ในขณะที่คอร์ทยาร์ดด้านทิศใต้ งาน Contain (ภาพ 45) มีจำนวนคนเดินผ่านน้อยกว่าค่อนข้างชัดเจนและอีกปัจจัยหนึ่ง คือ คอร์ทยาร์ดงาน Contain ไม่มีต้นไม้ให้ร่มเงา จึงทำให้เป็นข้อสังเกตว่าความร้อนจากแสงแดดอาจส่งผลต่อการใช้พื้นที่และการหยุดสนใจตัวงาน

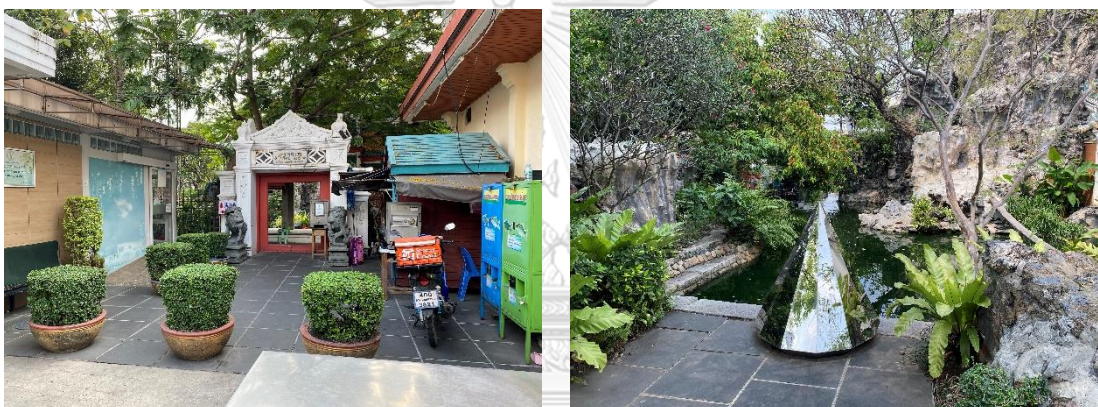

ภาพ 45 Contain, 2022

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

2) วัดประยูรฯ

งานที่ตั้งอยู่ในเขามอเป็นงานขึ้นเดียวกัน คือ “Leave Here Your Fears” แต่ตั้งอยู่ 2 ตำแหน่ง โดยตำแหน่งแรกอยู่บริเวณริมทางเดินบ่อเต่าด้านทิศเหนือ อีกขึ้นอยู่ริมบ่อเต่าด้านทิศใต้ โดยจากการสังเกตการณ์เบื้องต้นพบว่า ตำแหน่งที่อยู่ด้านทิศเหนือมีโอกาสดูคนจะมองเห็นได้มากกว่า เนื่องจากเป็นด้านที่ติดกับร้านขายอาหารเต่า ทำให้คนต้องซื้ออาหารบริเวณนี้ก่อนที่จะเดินไปให้อาหารเต่าในส่วนอื่น ๆ ของเขามอ ยิ่งไปกว่านั้นตัวงานที่ถูกออกแบบมาให้คนมีกิจกรรมร่วมด้วยการเขียนข้อความแล้วหย่อนกระดาษ ซึ่งด้านทิศใต้ไม่มีอุปกรณ์สำหรับการเขียนเหมือนกับตัวงานด้านทิศเหนือ (ภาพ 46-47)

ภาพ 46 - 47 ร้านขายอาหารเต่าบริเวณทางเข้าเขามอด้านทิศเหนือ และ ตัวงานด้านทิศใต้วัดประยูรฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมของผู้คน

ลักษณะของกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สังเกตการณ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ ซึ่งลักษณะการทำกิจกรรมจะแตกต่างกันออกไป จึงทำให้ต้องมีการสังเกตการณ์เบื้องต้นเพื่อ “ระบุ” ว่ากิจกรรมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีรูปแบบและเคลื่อนไหวอย่างไร จากนั้นจึงหาลักษณะร่วมกัน แล้วนำไปสร้างเครื่องมือตารางในการบันทึกว่าผู้คนที่ผ่านมาในพื้นที่กำลังทำอะไร โดยมีการปรับแก้หลายครั้ง เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสังเกตการณ์ได้ง่ายและแม่นยำขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ตาราง 3 และ ตาราง 4)

ตาราง 3 ลักษณะกิจกรรมผู้คนในช่วงมีงานศิลปะ

ไม่สนใจงานศิลปะ	
กิจกรรม	คำอธิบายลักษณะ
เดินผ่านไปเลย	ไม่มีการหยุดใช้พื้นที่และหันสนใจตัวงานศิลปะเลย
กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน	ถ่ายรูป นั่งพัก ยืน พูดคุยและอื่น ๆ ในบริเวณพื้นที่ โดยไม่ได้สนใจงาน
สนใจงานศิลปะ	
กิจกรรม	คำอธิบายลักษณะ
เดินผ่านและเหลือบมอง หันมอง	เดินผ่านโดยไม่มีการหยุดแต่มีการหันตัวหรือหันมาที่งานศิลปะ
หยุดถ่ายรูปงาน	มีการชะงัก เดินช้าลง หรือหยุดเดินอย่างชัดเจน พร้อมกับหยิบกล้องหรือโทรศัพท์มือถือขึ้นมาถ่ายรูปงานศิลปะ
หยุดถ่ายรูปกับงาน	หยุดเดินอย่างชัดเจน พร้อมกับหยิบกล้องหรือโทรศัพท์มือถือขึ้นมาถ่ายรูปตนเองกับงานศิลปะ หรือให้คนใกล้ชิดถ่ายให้
หยุดดูงาน หยุดอ่านป้าย นั่งใกล้งาน	หยุดเดินอย่างชัดเจน เพื่อมองไปที่งานศิลปะ หรือ หยุดอย่างชัดเจนเพื่ออ่านป้ายบรรยายงาน การนั่งใกล้งานถูกรวมอยู่ด้วยกัน เนื่องจากที่นั่งอยู่ใกล้งานมาก จึงไม่สามารถบอกได้แน่ชัดว่าเป็นการนั่งเฉย ๆ หรือ นั่งเพื่อชมงานศิลปะ ในกรณีนี้เกิดขึ้นกับวัดพระเชตุพนฯ และ วัดประยูรฯ
สัมผัส พิง มีส่วนร่วมกับงาน	มีการใช้ส่วนใด ๆ ของร่างกายสัมผัส จับ พิง เอามือลูบหรือโดนตัวงานศิลปะ หรือ มีปฏิสัมพันธ์กับตัวงานหากตัวงานถูกออกแบบมาให้สามารถมีกิจกรรมร่วมได้โดยตรง

ตาราง 4 ลักษณะกิจกรรมผู้คนในช่วงไม่มีงานศิลปะ

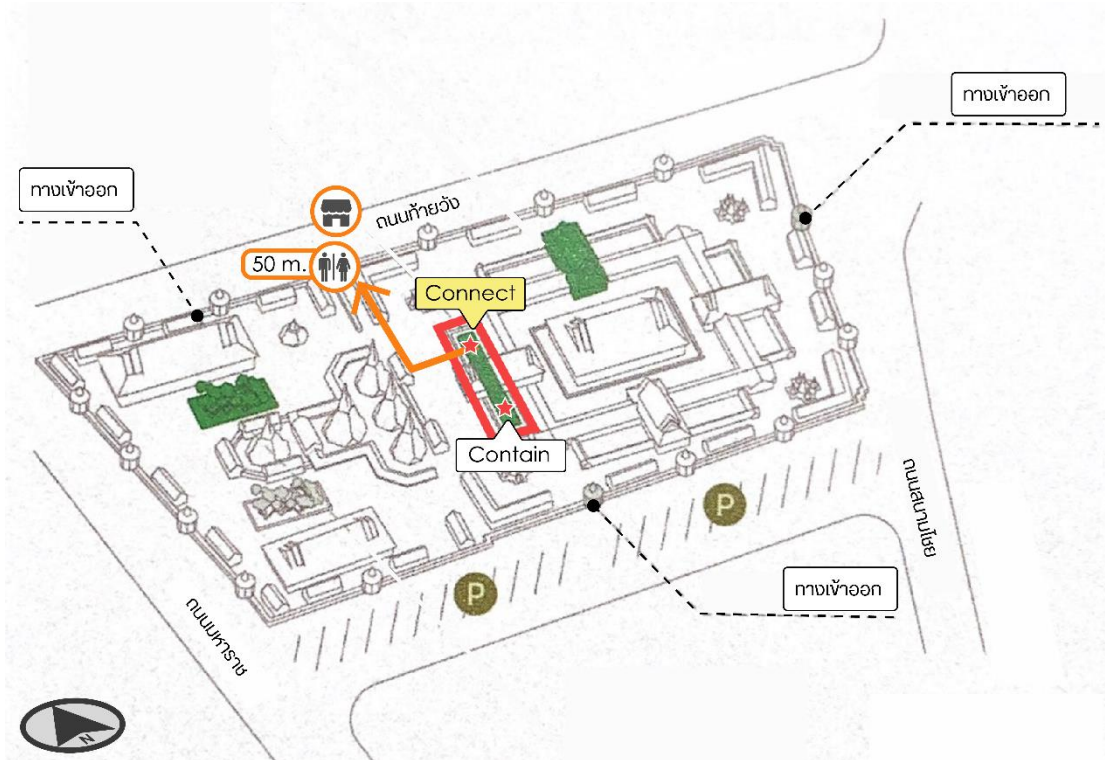
กิจกรรม	คำอธิบายลักษณะ
เดินผ่านไปเลย	ไม่มีการหยุดใช้พื้นที่และทำกิจกรรมใด ๆ บริเวณที่ตั้งงานศิลปะ
กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน	ถ่ายรูป นั่งพัก ยืน พูดคุยและอื่น ๆ ในบริเวณพื้นที่
ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน	ทำกิจกรรมอื่น ๆ ตรงตำแหน่งที่เคยตั้งงาน เช่น ม้านั่งใกล้งาน หรือ สนามหญ้า

5.2.6 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการและร้านค้า

1) วัดพระเชตุพนฯ

บริเวณใกล้ที่ตั้งงาน มีร้านค้า เครื่องดื่มและห้องน้ำไว้บริการ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางวัดจัดไว้ให้ ระยะทางจากตำแหน่งตั้งงานไปยังห้องน้ำ และร้านค้า ประมาณ 50 เมตร (ภาพ 48) นอกเหนือจากนั้น เช่น ร้านค้าหาบเร่ ไม่พบเห็นโดยรอบ

ในส่วนจขงร้านค้ารอบ ๆ วัด จะพบได้ทั้งแถบทางเท้าและถนนมหาราช ซึ่งจะเป็นร้านค้าแบบอาคาร ร้านค้ารถเข็น คาเฟ่ ทีพ้ก และอื่น ๆ อีกมากมาย ถือเป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวก่อนเข้าวัดได้เป็นอย่างดี (ภาพ 49-50)

ภาพ 48 ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกวัดพระเชตุพนฯ

(ดัดแปลงจาก : BAB Team Pocket book, 2022)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

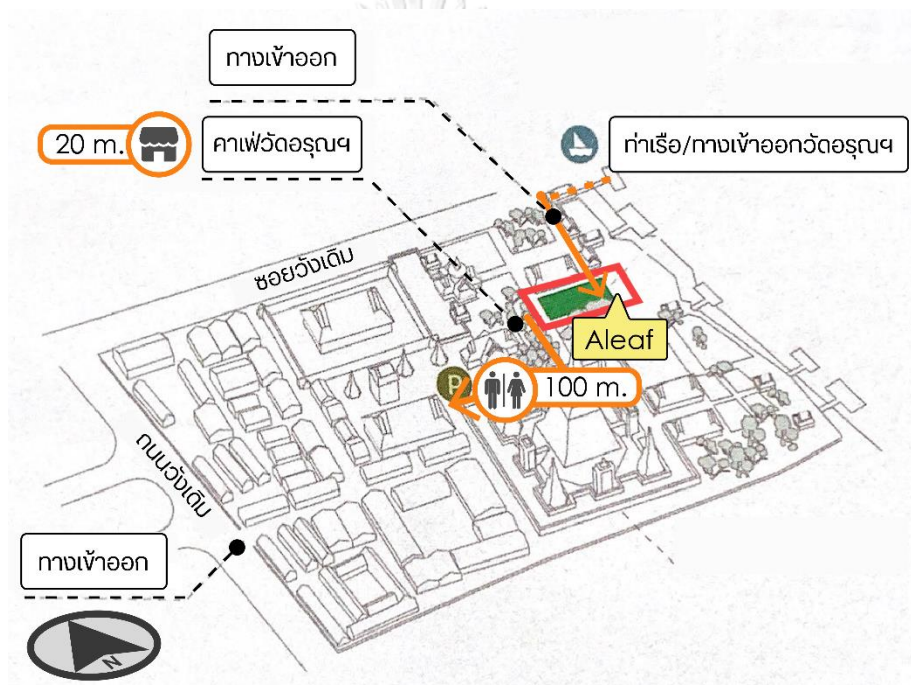

ภาพ 49 - 50 ร้านค้าภายนอกและภายในวัดพระเชตุพนฯ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566; ดัดแปลงจาก : Google street view, 2023)

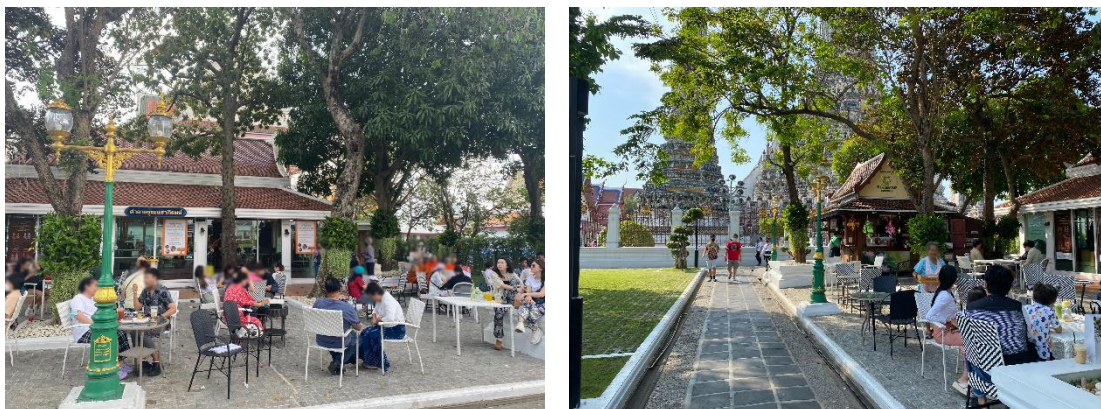
2.) วัดอรุณา

มีคาเฟ่ของวัดอยู่ติดกับที่ตั้งงาน ประมาณ 20 เมตร ซึ่งขายเครื่องดื่มและอาหาร สามารถนั่งรับประทานได้ (ภาพ 51) โดยบริเวณนี้เป็นจุดที่มีนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและคนต่างชาติเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมากตลอดทั้งวัน นอกจากนี้ยังมีคนขายหาบเร่ขายโดนัทอยู่ในบริเวณนั้นเป็นประจำ (ภาพ 52-53) ในส่วนของห้องน้ำต้องมีการเดินอ้อมไปด้านหลัง ประมาณ 100 เมตร ด้านหน้าวัดบริเวณท่าเรือมีร้านค้าขายอาหารตามสั่ง และเครื่องดื่ม ด้านหลังวัด เป็นชุมชนและโรงเรียน เป็นจุดที่มีร้านค้ามากที่สุด โดยเป็นลักษณะร้านค้าด้านล่างและที่อยู่อาศัยด้านบน (ภาพ 54-55)

ภาพ 51 ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกวัดอรุณา

(ดัดแปลงจาก : BAB Team Pocket book, 2022)

ภาพ 52 - 53 คาเฟ่ ที่นั่งและคนขายหาบเร่วัดอรุณา
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 54 - 55 ร้านค้าบริเวณท่าเรือและชุมชนด้านหลังวัดอรุณา
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

3.) วัดประยูรฯ

มีร้านค้าเล็ก ๆ ขายเครื่องต้มและขนม บริเวณหน้าประตูทางเข้าเขามอด้านถนนประชาธิปไตย นอกจากนี้ในวัดยังมีร้านรถเข็นขายอาหารต่าง ๆ เข้ามาขายในวัดบางเวลาและช่วงเวลาใกล้เคียง บริเวณหน้าวัดจะมีการตั้งร้านขายอาหารและรถเข็นมากกว่าเวลาปกติ (ภาพ 56 และ ภาพ 57-58) ในส่วนของห้องน้ำมีอยู่ 2 จุด จุดแรกอยู่ติดทางเข้าเขามอ อีกจุดหนึ่งเดินไปประมาณ 130 เมตร (ภาพ 56) รอบ ๆ วัดเป็นชุมชนที่มีตลาด และร้านค้าในลักษณะที่ขายของด้านล่าง ด้านบนเป็นที่อยู่อาศัย

ภาพ 56 ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกวัดประยูรฯ
(ดัดแปลงจาก : BAB Team Pocket book, 2022)

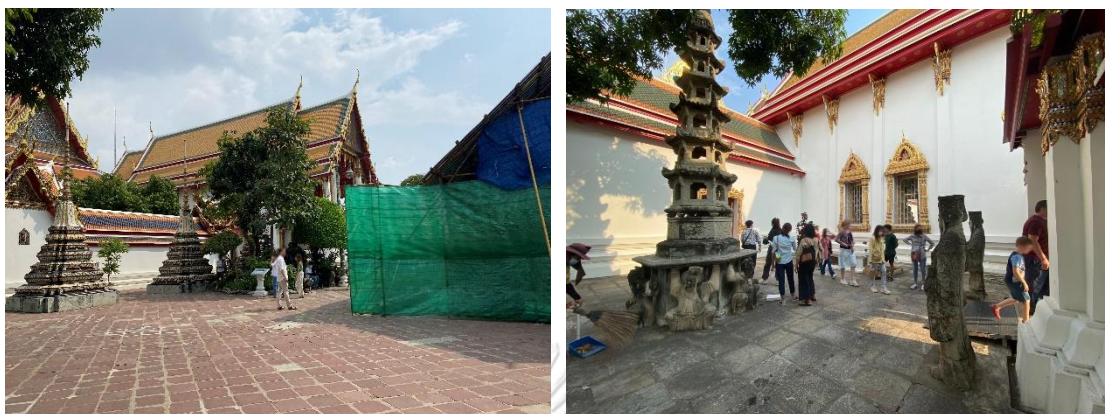
ภาพ 57 - 58 ร้านค้าและร้านตั้งแผงขายอาหารวัดประยูรฯ
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่ตั้ง

1.) วัดพระเชตุพนฯ

มีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างภายในวัด ซึ่งอยู่ในเส้นทางของการเดินไปยังจุดตั้งงาน แต่เมื่ออยู่ที่จุดตั้งงานแล้ว บริเวณนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ตั้งงาน มีเพียงความ

ไม่สวยงามบริเวณทางเดินเท่านั้น บริเวณพื้นที่จัดงานสะอาดมาก เนื่องจากมีผู้ดูแลกวาดไปไม้ตลอดทั้งวัน (ภาพ 59-60)

ภาพ 59 - 60 สิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่จัดงานวัดพระเชตุพนฯ
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

2.) วัดอรุณฯ

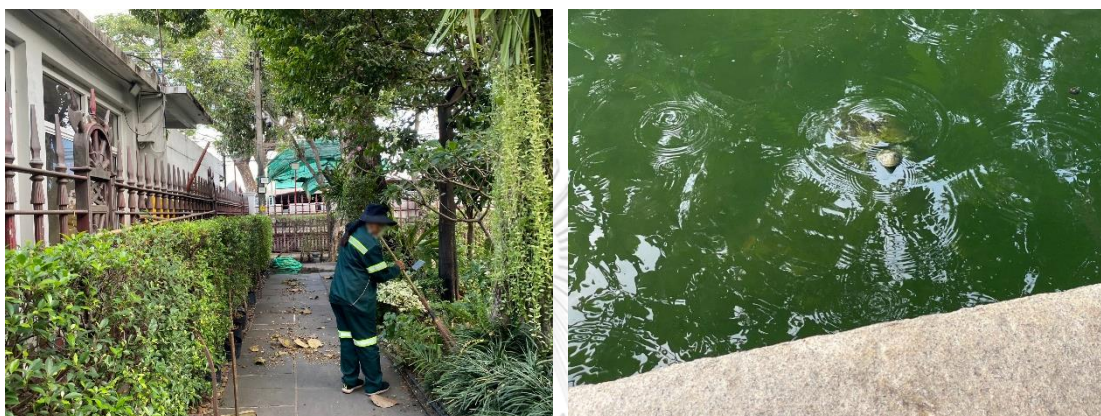
บางช่วงในระหว่างที่มีงานศิลปะ มีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างภายในวัด ซึ่งอยู่ในบริเวณทางเดินรอบสนามหญ้า ซึ่งเป็นทางเดินที่ใช้สัญจร ทำให้รบกวนการใช้งานพื้นที่และการหยุดเพื่อดูงานศิลปะ อีกทั้งมีเสียงดังจากรถขนวัสดุ บริเวณพื้นที่จัดงานสะอาดมาก เช่นเดียวกับวัดพระเชตุพนฯ เนื่องจากมีผู้ดูแล กวาดไปไม้ตลอดทั้งวัน (ภาพ 61-62)

ภาพ 61 - 62 สิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่จัดงานวัดอรุณฯ
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

3.) วัดประยูรฯ

เนื่องด้วยพื้นที่เป็นสวน มีต้นไม้มากและมีบ่อน้ำ สิ่งที่ส่งผลต่อพื้นที่ในทางลบ คือ บางจุดไม่สะอาด เมื่อเทียบกับอีก 2 วัด เนื่องจากใบไม้ร่วงตลอดวัน ถึงแม้ว่าจะมีผู้ดูแล นอกจากนี้ยังมีเรื่องการส่งกลิ่นของน้ำจากบ่อเต่า ถึงแม้ว่ากลิ่นจะไม่ได้รุนแรง แต่เป็นกลิ่นไม่พึงประสงค์ และบริเวณศาลา มีนกพิราบจำนวนมาก ทำให้เกิดความสกปรกจากมูลนก (ภาพ 63-64)

ภาพ 63 - 64 สิ่งรบกวนและความสะอาดของพื้นที่ตั้งงานวัดประยูรฯ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.3 ผลจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

5.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมของผู้คน

นอกจากการสังเกตการณ์เบื้องต้น ได้มีการสอบถามจากผู้ดูแลงานเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนว่ากิจกรรมและพฤติกรรมที่สามารถพบได้ทั่วไปหรือแตกต่างจากปกตินั้นมีอะไรบ้าง เพื่อให้เครื่องมือสังเกตการณ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และพบว่า ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีความใกล้เคียงกับสิ่งที่ได้จากการสังเกตการณ์เบื้องต้น แต่จะมีพฤติกรรมที่แปลกออกไป เช่น การเอาสิ่งของมาแขวนที่ตัวงาน การเขย่า โยนหรือป็นตัวงาน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ถูกจัดรวมอยู่ในการสัมผัส ฟิง มีส่วนร่วมกับงาน ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้คนจะอยู่ในหัวข้อ 5.5

5.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะและที่ตั้ง

แนวคิดและรายละเอียดของงานศิลปะมีในเอกสารงานบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ ทั้งฉบับที่มีการตีพิมพ์แจกและฉบับที่จัดจำหน่าย ซึ่งในการสอบถามจากผู้ดูแลงานทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะในเชิงลึกมากขึ้น และได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัดประยูรฯ ว่ามีการลดจำนวนผู้ดูแลงานจากบริเวณเขามอไปยังสถานที่อื่นในการจัดงาน และการทำงานของศิลปินในการเลือกตำแหน่งที่ตั้ง ต้องอาศัยความยินยอมและความเห็นจากพระผู้ดูแลวัด ว่าตำแหน่งมี

ความเหมาะสมและไม่สร้างความรบกวนให้กับการใช้งานวัด แต่เนื่องด้วยทางวัดประยูรฯ ไม่สามารถสัมภาษณ์ผู้ดูแลงานได้เนื่องจากมีการลดจำนวนคนที่ดูแลวัดประยูรฯ ไปงานจุดอื่น ๆ ด้วยเหตุผลที่มีคนชมงานมาบริเวณเขามอน้อย ดังนั้น จึงทำการสอบถามพูดคุยจากแม่บ้านที่ดูแลเขามอแทน และได้ข้อสรุปไปในทางเดียวกันกับอีก 2 วัด

5.4 ค่าเฉลี่ยอุณหภูมิและดัชนีคุณภาพอากาศช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการบันทึกจากอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ โดยใช้แอปพลิเคชันรายงานสภาพอากาศ และแอปพลิเคชันคุณภาพอากาศกรุงเทพฯ ทางออนไลน์แบบรายชั่วโมงของแต่ละพื้นที่ ซึ่งข้อมูลทั้งหมด ได้บันทึกทุกวันที่สังเกตการณ์ในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ ตั้งแต่เวลา 8:00–18:00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาเปิด-ปิดของทั้ง 3 วัด สรุปได้ ดังนี้

5.4.1 ผลของอุณหภูมิ

อุณหภูมิที่อยู่ในช่วงภาวะน่าสบายสำหรับเมืองร้อน คือ 23.33 - 29.44 องศาเซลเซียส (Olgay, 1962) เมื่อพิจารณาผลทั้งหมด พบว่า โดยรวมทั้ง 3 วัดมีอุณหภูมิสูงกว่าเกณฑ์ ซึ่งมีวันที่ยังอยู่ในเกณฑ์เป็นส่วนน้อยมาก และแนวโน้มของทั้ง 3 วัดเป็นไปในทางเดียวกัน คือ ในเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่มีงานศิลปะ มีแนวโน้มของอุณหภูมิเฉลี่ยรายวันต่ำกว่าเดือนมีนาคม ซึ่งไม่มีการจัดงานศิลปะแล้ว และเริ่มเข้าใกล้ช่วงฤดูร้อน (ตาราง 5-7 และ ภาพ 65)

ตาราง 5 อุณหภูมิเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

อุณหภูมิเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ (ช่วงมีงานศิลปะ)		อุณหภูมิเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ (ช่วงไม่มีงานศิลปะ)	
วันที่สังเกตการณ์	อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ย (° C)	วันที่สังเกตการณ์	อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ย (° C)
เสาร์ 4 ก.พ.	30.70	เสาร์ 4 มี.ค.	33.00
พฤษภาคม 9 ก.พ.	31.40	อังคาร 7 มี.ค.	33.20
อังคาร 14 ก.พ.	32.30	อาทิตย์ 12 มี.ค.	33.10
อาทิตย์ 19 ก.พ.	30.90	พฤษภาคม 16 มี.ค.	33.00

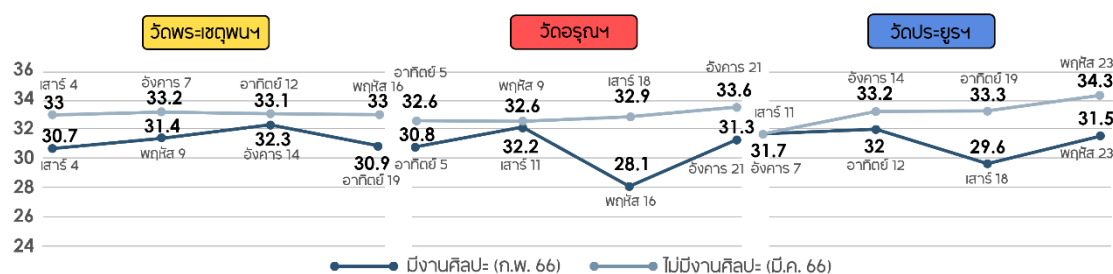
ตาราง 6 อุณหภูมิเฉลี่ยวัดอรุณฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

อุณหภูมิเฉลี่ยวัดอรุณฯ (ช่วงมีงานศิลปะ)		อุณหภูมิเฉลี่ยวัดอรุณฯ (ช่วงไม่มีงานศิลปะ)	
วันที่บันทึก	อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ย (° C)	วันที่บันทึก	อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ย (° C)
อาทิตย์ 5 ก.พ.	30.8	อาทิตย์ 5 มี.ค.	32.6
เสาร์ 11 ก.พ.	32.2	พฤษภาคม 9 มี.ค.	32.6
พฤษภาคม 16 ก.พ.	28.1	เสาร์ 18 มี.ค.	32.9
อังคาร 21 ก.พ.	31.3	อังคาร 21 มี.ค.	33.6

ตาราง 7 อุณหภูมิเฉลี่ยวัดประยูรฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

อุณหภูมิเฉลี่ยวัดประยูรฯ (ช่วงมีงานศิลปะ)		อุณหภูมิเฉลี่ยวัดประยูรฯ (ช่วงไม่มีงานศิลปะ)	
วันที่บันทึก	อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ย (° C)	วันที่บันทึก	อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ย (° C)
อังคาร 7 ก.พ.	31.7	เสาร์ 11 มี.ค.	31.7
อาทิตย์ 12 ก.พ.	32	อังคาร 14 มี.ค.	33.2
เสาร์ 18 ก.พ.	29.6	อาทิตย์ 19 ก.พ.	33.3
พฤหัสบดี 23 ก.พ.	31.5	พฤหัสบดี 23 ก.พ.	34.3

อุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ยช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ (° C)

ภาพ 65 ภาพรวมอุณหภูมิที่รู้สึกได้เฉลี่ยช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

5.4.2 ผลของดัชนีคุณภาพอากาศ

ดัชนีคุณภาพอากาศที่อยู่ในช่วงคุณภาพอากาศดีมากและดี คือ 0-25 และ 26-50 AQI (กรมควบคุมมลพิษ, 2023) เมื่อพิจารณาผลของคุณภาพอากาศ พบว่า ทั้ง 3 วัดไม่มีค่าเฉลี่ยวันใดเลยที่เข้าเกณฑ์คุณภาพอากาศที่ดี แต่ถ้าหากดูในรายละเอียดจะเห็นว่าวัดพระเชตุพนฯ มีวันที่คุณภาพอากาศเริ่มส่งผลต่อสุขภาพ (สีส้ม) น้อยกว่าวัดอื่น ในขณะที่วัดอรุณฯ และวัดประยูรฯ มีวันที่คุณภาพอากาศเริ่มส่งผลต่อสุขภาพ (สีส้ม) เท่ากัน (ตาราง 8-10 และ ภาพ 66)

ตาราง 8 ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

คุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ (ช่วงมีงาน)		คุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดพระเชตุพนฯ (ช่วงไม่มีงาน)	
วันที่บันทึก	คุณภาพอากาศ (AQI)	วันที่บันทึก	คุณภาพอากาศ (AQI)
เสาร์ 4 ก.พ.	92.1	เสาร์ 4 มี.ค.	75.6
พฤหัสบดี 9 ก.พ.	61.1	อังคาร 7 มี.ค.	65.8
อังคาร 14 ก.พ.	71.3	อาทิตย์ 12 มี.ค.	65.5
อาทิตย์ 19 ก.พ.	104	พฤหัสบดี 16 มี.ค.	68

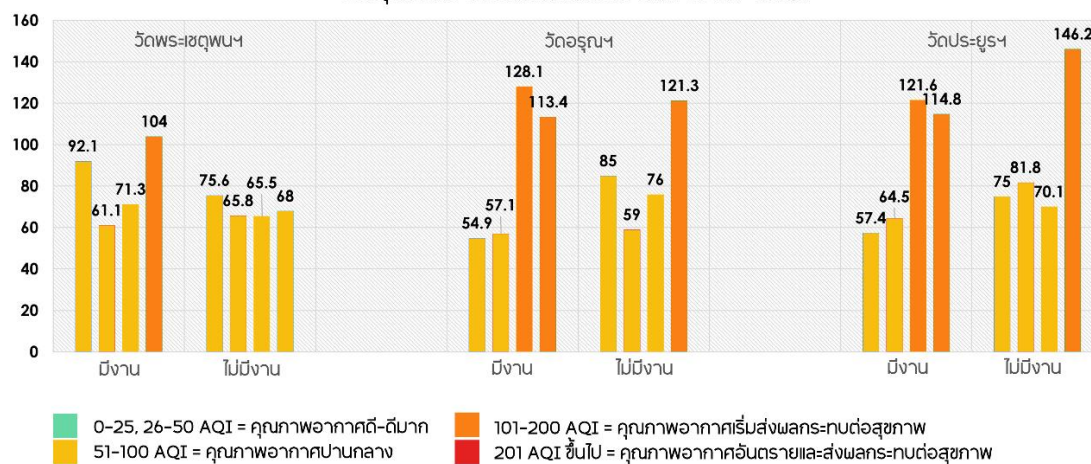
ตาราง 9 ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดอรุณฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

คุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดอรุณฯ (ช่วงมีงาน)		คุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดอรุณฯ (ช่วงไม่มีงาน)	
วันที่บันทึก	คุณภาพอากาศ (AQI)	วันที่บันทึก	คุณภาพอากาศ (AQI)
อาทิตย์ 5 ก.พ.	54.9	อาทิตย์ 5 มี.ค.	85
เสาร์ 11 ก.พ.	57.1	พฤษภาคม 9 มี.ค.	59
พฤษภาคม 16 ก.พ.	128.1	เสาร์ 18 มี.ค.	76
อังคาร 21 ก.พ.	113.4	อังคาร 21 มี.ค.	121.3

ตาราง 10 ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดประยูรฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

คุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดประยูรฯ (ช่วงมีงาน)		คุณภาพอากาศเฉลี่ยวัดประยูรฯ (ช่วงไม่มีงาน)	
วันที่บันทึก	คุณภาพอากาศ (AQI)	วันที่บันทึก	คุณภาพอากาศ (AQI)
อังคาร 7 ก.พ.	57.4	เสาร์ 11 มี.ค.	75
อาทิตย์ 12 ก.พ.	64.5	อังคาร 14 มี.ค.	81.8
เสาร์ 18 ก.พ.	121.6	อาทิตย์ 19 ก.พ.	70.1
พฤษภาคม 23 ก.พ.	114.8	พฤษภาคม 23 ก.พ.	146.2

ดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยช่วงมี-ไม่มีงานศิลปะ (°AQI)

ภาพ 66 ภาพรวมดัชนีคุณภาพอากาศเฉลี่ยช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

5.5 จำนวนผู้คนและลักษณะของกิจกรรมในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

5.5.1 จำนวนผู้คนทั้งหมด

จำนวนผู้คนทั้งหมด ที่เข้ามาในพื้นที่ตั้งงานของแต่ละวัดในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะพบว่า วัดอรุณฯ มีจำนวนคนมากที่สุด คือ 18,950 คน น้อยที่สุดคือวัดประยูรฯ 1,662

คน และเมื่อเปรียบเทียบดูระหว่างช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ มีจำนวนคนลดลงเมื่อไม่มีงาน ในขณะที่วัดอรุณฯ และ วัดประยูรฯ มีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้นเมื่อไม่มีงาน (ตาราง 11) และหากดูในรายละเอียด พบว่า ถึงแม้บางวัดจะมีจำนวนคนเพิ่มขึ้น แต่จำนวนคนต่างชาติกลับลดลงทุกวัด (ตาราง 12)

ตาราง 11 จำนวนคนทั้งหมดในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะของทั้ง 3 วัด

วัด	ช่วงมีงาน (คน)	ช่วงไม่มีงาน (คน)	รวมทั้งหมด (คน)
วัดพระเชตุพนฯ	7,597	5,813	13,410
วัดอรุณฯ	9,042	9,908	18,950
วัดประยูรฯ	788	874	1,662

ตาราง 12 จำนวนคนไทยและต่างชาติในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะของทั้ง 3 วัด

วัด	ช่วงมีงาน (คน)		ช่วงไม่มีงาน (คน)		รวมทั้งหมด (คน)
	คนไทย	คนต่างชาติ	คนไทย	คนต่างชาติ	
วัดพระเชตุพนฯ	1,615	5,982	1,416	4,397	13,410
วัดอรุณฯ	2,937	6,105	3,937	5,971	18,950
วัดประยูรฯ	487	301	614	260	1,662

5.5.2 จำนวนผู้คนและลักษณะกิจกรรมในช่วงมีงานศิลปะ

แสดงข้อมูลในช่วงมีงานศิลปะ (ตาราง 13) ว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ตั้งมีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจ และไม่สนใจงานศิลปะ ซึ่งในแต่ละวัดมีจำนวนคนแยกตามลักษณะกิจกรรม ดังนี้

วัดพระเชตุพนฯ เป็นวัดที่มีจำนวนกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะมากที่สุด หากคิดเป็นอัตราส่วนระหว่างจำนวนกิจกรรมที่แสดงถึงความที่สนใจงานศิลปะ คือ 2,738 คน กับจำนวนคนทั้งหมด คือ 7,597 คน พบว่า มีอัตราส่วน คือ 1 : 3 โดยประมาณ

วัดอรุณฯ จำนวนกิจกรรมที่แสดงถึงความที่สนใจงานศิลปะ คือ 654 คน กับจำนวนคนทั้งหมด คือ 9,042 คน พบว่า มีอัตราส่วน คือ 1 : 14 โดยประมาณ

วัดประยูรฯ เป็นวัดที่มีจำนวนกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะน้อยที่สุด คือ 98 คน จำนวนคนทั้งหมด คือ 788 คน มีอัตราส่วน คือ 1 : 8 โดยประมาณ

ถึงแม้ว่าจำนวนคนที่เข้ามาในวัดพระเชตุพนฯ จะมีน้อยกว่าวัดอรุณฯ แต่จำนวนคนและอัตราส่วนของกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะของวัดพระเชตุพนฯ มีมากกว่าวัดอรุณฯ อย่างชัดเจน คือ 1 : 3 และ 1 : 14 โดยประมาณ ตามลำดับ ในส่วนของวัดประยูรฯ

ถึงแม้ว่าจำนวนกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะจะน้อยที่สุด คือ 98 คน แต่เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนเทียบกับจำนวนคนทั้งหมด มีมากกว่าวัดอรุณฯ คือ 1 : 8 กับ 1 : 14 ตามลำดับ ในส่วนของกิจกรรม ที่สัมผัส ฟังและมีส่วนร่วมกับการงานของวัดอรุณฯ นั้นไม่เกิดขึ้นเลย แตกต่างกับวัดประยูรฯ ที่มีกิจกรรมที่สัมผัส ฟังและมีส่วนร่วมกับการงาน มากกว่าวัดอรุณฯ อย่างชัดเจน คือ 33 คน และ 0 คน ตามลำดับ จากลักษณะและจำนวนกิจกรรมที่แตกต่างกัน สามารถเป็นข้อสังเกตได้ว่า อาจเป็นผลมาจากตัวงานศิลปะและปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่

ตาราง 13 จำนวนและลักษณะกิจกรรมของผู้คนในช่วงมีงานศิลปะ

กิจกรรมที่แสดงถึงความไม่สนใจงานศิลปะ	วัดพระเชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัดประยูรฯ
เดินผ่านไปเลย	3,905	7,770	16
กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน	954	618	674
รวม	4,859	8,388	690
กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ	วัดพระเชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัดประยูรฯ
เดินผ่านและเหลือบมอง หันมอง	1,635	509	26
หยุดถ่ายรูปงาน	255	48	6
หยุดถ่ายรูปกับการงาน	44	13	2
หยุดดูงาน หยุดอ่านป้าย นั่งไถ่ถาม	661	84	31
สัมผัส ฟัง มีส่วนร่วมกับการงาน	143	0	33
รวม	2,738	654	98
รวมคนทั้งหมดในช่วงมีงานศิลปะ (คน)	7,597	9,042	788

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมช่วงมีงานศิลปะของวัดพระเชตุพนฯ (ภาพ 67-68 และ ภาพ 69-70) จะเห็นว่าบริเวณที่ตั้งงานศิลปะ ผู้คนมีกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะอย่างชัดเจน คือ การถ่ายรูปงาน ถ่ายรูปกับการงาน อ่านป้ายบรรยายงาน นั่งมานั่งบริเวณไถ่ถาม ไปจนถึงการสัมผัสตัวงาน โดยที่แต่ละกิจกรรมของวัดพระเชตุพนฯ มักจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันหรือในช่วงใกล้เคียงกัน

กิจกรรมช่วงมีงานศิลปะของวัดอรุณฯ (ภาพ 71-72 และ ภาพ 73-74) ค่อนข้างเก็บภาพได้ยาก เนื่องจากเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก และเกิดในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะที่ยังสามารถพบเห็นได้ คือ การเดินเข้าไปในสนามหญ้าเพื่อถ่ายรูปงาน การอ่านป้าย และการถ่ายรูปงานจากทางเดิน โดยกิจกรรมมักเกิดขึ้นไม่บ่อยและเกิดขึ้นทีละอย่าง

กิจกรรมช่วงมีงานศิลปะของวัดประยูรฯ (ภาพ 75-76 และ ภาพ 77-78) จะเห็นว่าบริเวณที่ตั้งงานศิลปะ ผู้คนมีกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะอย่างชัดเจน คือ การใช้พื้นที่บริเวณที่ตั้งงานในการให้อาหารเต่า นั่งมานั่งบริเวณไถ่ถาม การมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับตัวงาน ไปตลอดจนการ

สัมพัสด์งาน โดยกิจกรรมจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งวัน แต่จำนวนคนจะไม่ได้มากเท่าวัดพระเชตุพนฯ

ภาพ 67 - 68 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ 1-2

ภาพ 69 - 70 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ 3-4

ภาพ 71 - 72 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดอรุณฯ 1-2

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 73 - 74 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดอรุณฯ 3-4

ภาพ 75 - 76 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดประยูรฯ 1-2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ 77 - 78 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงานศิลปะ วัดประยูรฯ 3-4

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.5.3 จำนวนผู้คนและลักษณะกิจกรรมในช่วงไม่มีงานศิลปะ

ในช่วงไม่มีงานศิลปะ ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นก็จะไม่มีความเกี่ยวข้องกับงานศิลปะ จะเป็นกิจกรรมทั่ว ๆ ไปในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งจะเป็นในรูปแบบกิจกรรมที่ใช้พื้นที่และไม่ใช้พื้นที่ โดยกิจกรรมทั้ง 2 แบบนี้ เป็นลักษณะร่วมกันกับกิจกรรมในช่วงมีงานเช่นกัน หากจำแนก ลักษณะกิจกรรมตามความสนใจกับไม่สนใจงาน และ การใช้กับไม่ใช้พื้นที่จะสามารถจำแนกได้ ดังนี้ (ภาพ 79)

		มีงาน	ไม่มีงาน
ใช้พื้นที่	สนใจงาน	หยุดกายรูปงาน หยุดกายรูปกับงาน หยุดดูงาน/หยุดอ่านป้าย/บั้งใกล้งาน สัมผัส/ฟัง/มีส่วนร่วมกับการขึ้นงาน	
	ไม่สนใจงาน	กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน	กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน
ไม่ใช้พื้นที่	สนใจงาน	เดินผ่านและเหลือบมอง/หันมองงาน	
	ไม่สนใจงาน	เดินผ่านไปเลย	เดินผ่านไปเลย

ภาพ 79 ลักษณะกิจกรรมช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

หากดูที่กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน (ตาราง 14) ของทั้ง 3 วัด พบว่า วัดที่มีกิจกรรมนี้มากที่สุด คือ วัดพระเชตุพนฯ รองลงมาคือ วัดประยูรฯ และ วัดอรุณฯ ตามลำดับ และจำนวนคนในกิจกรรมนี้ของวัดอรุณฯ มี 425 คน ซึ่งไม่สอดคล้อง กับจำนวนคนรวมที่มากที่สุด คือ 9,908 คน ในขณะที่จำนวนคนรวมของวัดประยูรฯ อยู่ที่ 874 คน มีคนทำกิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน 785 คน เช่นเดียวกับกิจกรรมการใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน ที่วัดประยูรฯ มีจำนวนคน 83 คน มากกว่าวัดอรุณฯ คือ 27 คน และมากกว่าวัดพระเชตุพนฯ คือ 30 คน

ตาราง 14 จำนวนและลักษณะกิจกรรมของผู้คนในช่วงไม่มีงานศิลปะ

ไม่มีงานศิลปะ	วัดพระเชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัดประยูรฯ
เดินผ่านไปเลย	4,014	9,456	6
กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน	1,769	425	785
ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน	30	27	83
รวมคนช่วงไม่มีงานศิลปะ	5,813	9,908	874

กิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะของวัดพระเชตุพนฯ (ภาพ 80-81) บริเวณตำแหน่งที่งานศิลปะเดิมกลายเป็นจุดเดินผ่านไปอย่างเต็มพื้นที่ตลอดทั้งวัน ในบางช่วงจะมีการนั่งบริเวณม้านั่ง และกิจกรรมอื่นรอบ ๆ จะมีความชัดเจนขึ้น เช่น การเดินชมพระพุทธรูป เจดีย์จีน บ่อบัว และองค์ประกอบอื่น ๆ ภายในคอร์ทยาร์ด

กิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะของวัดอรุณฯ (ภาพ 82-83) ในช่วงที่มีการกั้นพื้นที่ ไม่สามารถพบเห็นกิจกรรมบริเวณที่ตั้งงานได้เลย แต่ในช่วงที่มีการนำที่กั้นออก พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้น คือ การเดินผ่าน และนั่งพักผ่อน ใช้พื้นที่บริเวณสนามหญ้า

กิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะของวัดประยูรฯ (ภาพ 84-85) มีความใกล้เคียงกับช่วงมีงานศิลปะมาก ซึ่งบริเวณที่ตั้งงาน ยังสามารถพบเห็นการนั่งให้อาหารเต่า การนั่งม้านั่งได้เช่นเดิม ต่างออกไปเพียงการไม่เกิดกิจกรรมที่มาจากงานศิลปะ

ภาพ 80 - 81 ลักษณะกิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะ วัดพระเชตุพนฯ 1-2

ภาพ 82 - 83 ลักษณะกิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะ วัดอรุณฯ 1-2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ 84 - 85 ลักษณะกิจกรรมช่วงไม่มีงานศิลปะ วัดประยูรฯ 1-2

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.6 ข้อมูลลักษณะพื้นที่ตั้งช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

5.6.1 การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตั้งและงานศิลปะ

พื้นที่ตั้งช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเล็กน้อย จากการเคลื่อนย้าย ติดตั้งองค์ประกอบสำหรับประกอบกิจกรรมของทางวัด ซึ่งส่งผลต่องานศิลปะและการใช้งานพื้นที่ของผู้คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ในช่วงมีงานศิลปะ กายภาพพื้นที่ของวัดพระเชตุพนฯ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนย้ายองค์ประกอบใดที่ส่งผลต่องานศิลปะและการใช้งานพื้นที่เลย ในช่วงที่ไม่มีงานศิลปะก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน (ภาพ 86-87)

ภาพ 86 - 87 สภาพพื้นที่ตั้งวัดพระเชตุพนฯ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

2) วัดอรุณราชวราราม

ในช่วงมีงานศิลปะ บริเวณสนามหญ้ามีการล้อมรั้วด้วยลวดสลิงและจำกัดทางเข้าพื้นที่ตั้งงาน เนื่องจากในช่วงเทศกาลลอยกระทง มีคนจำนวนมากเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณสนามหญ้า จึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อชิ้นงาน จากการเดินเตะ สะดุด ทำให้ชิ้นงานบางส่วนแตกหัก จึงทำให้ทางวัดมีการจำกัดทางเข้า (ภาพ 88-89)

ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของการติดตั้งงาน คือ ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2566 นอกจากรั้วกันแล้ว ทางวัดมีการจัดงาน จึงทำให้มีการนำโครงสร้างเต็นท์ สายไฟ เข้ามาติดตั้งบริเวณจุดตั้งงาน ซ้อนทับกับตัวงาน ส่งผลให้ตัวงานเกิดความเสียหายบางส่วนและถูกรบกวนการมองเห็น (ภาพ 90-91)

ในช่วงไม่มีงานศิลปะ มีบางช่วงนำเทพห้ามเข้ามาล้อมอีกครั้ง เนื่องจากการใช้พื้นที่ของทางวัดทำให้ไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ได้เลย และช่วงปลายเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่มีงานศิลปะแล้ว รื้อลวดสลิงถูกนำออกไปจากบริเวณสนามหญ้า ในช่วงนี้มีคนเดินลัด เข้าไปนั่ง ใช้พื้นที่บริเวณสนามหญ้า (ภาพ 92-93)

ภาพ 88 - 89 สภาพพื้นที่วัดอรุณา ช่วงมีงานศิลปะ 1-2

ภาพ 90 - 91 สภาพพื้นที่วัดอรุณา ช่วงไม่มีงานศิลปะ 1-2
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 92 - 93 สภาพพื้นที่วัดอรุณฯ ช่วงไม่มีงานศิลปะ 3-4

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

3) วัดประยุรวงศาวาส

ช่วงมีงานศิลปะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนย้ายองค์ประกอบบริเวณที่ตั้งงาน ในช่วงไม่มีงาน ตำแหน่งที่เคยตั้งงานมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีกระถางต้นไม้ขนาดใหญ่เข้ามาแทนที่ และจำนวนน้ำนิ่งยาวเพิ่มขึ้น (ภาพ 94-95)

ภาพ 94 - 95 สภาพพื้นที่ตั้งวัดประยุรวงศาวาส ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

5.7 การประเมินลักษณะและคุณภาพพื้นที่ตั้งช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

เมื่อได้ผลการศึกษาทั้งหมดจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ แล้ว จากนั้นจึงนำไปประเมินคุณภาพพื้นที่ตั้ง 4 ด้าน ตามคุณลักษณะของแนวคิดการสร้างสถานที่ ซึ่งการประเมินนี้รวมทั้งช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะแล้ว เนื่องจากปัจจัยบางส่วนของพื้นที่ตั้งไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ระบบขนส่ง การเข้าถึง จึงไม่จำเป็นต้องมีการแยกการประเมินออกเป็น 2 ช่วงเวลา แต่ในส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น คุณภาพอากาศ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเดือนและฤดูกาล หรือ จำนวนคนที่เข้ามาในพื้นที่ตั้งงาน มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ สำหรับรายการประเมินในส่วนนี้จะมีการแยกออกมาเป็น 2 ช่วง

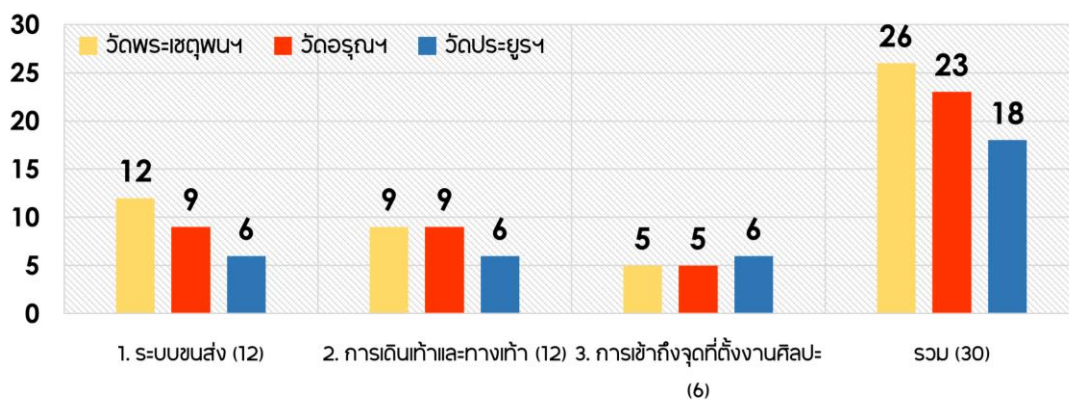
5.7.1 การประเมินด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)

วัดพระเชตุพนฯ และวัดอรุณฯ ได้คะแนนรวมใกล้เคียงกัน ซึ่งสูงที่สุดในด้านนี้ คือ 26 และ 23 คะแนน ตามลำดับ ในขณะที่วัดประยูรฯ ได้คะแนนรวมน้อยที่สุด คือ 18 คะแนน โดยในหัวข้อ (1) ระบบขนส่ง วัดพระเชตุพนฯ ได้คะแนนมากที่สุดอย่างชัดเจน เนื่องด้วยที่ตั้งวัดอยู่ใกล้สถานีรถไฟฟ้าใต้ดินสนามไชย สามารถเดินเชื่อมต่อด้วยทางเท้าได้ง่าย ไม่ต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางมาก (1) ระบบขนส่ง วัดอรุณฯ ได้คะแนนมากเป็นอันดับ 2 ซึ่งวัดอรุณฯ ต้องนั่งเรือข้ามฟาก ในขณะที่วัดประยูรฯ ได้คะแนนในหัวข้อนี้น้อยที่สุด ที่ตั้งอยู่ห่างจากสถานีขนส่ง 1.1 และ 2.4 กิโลเมตร ทำให้ต้องมีการต่อรถมายังวัดและเป็นเส้นทางที่ไม่สะดวกสำหรับการเดินเท้า ในหัวข้อ (2) การเดินเท้าและทางเท้า วัดพระเชตุพนฯ และวัดอรุณฯ ได้คะแนนเท่ากัน คือ 9 คะแนน เพราะมีทางเท้าในเส้นทางเดียวกัน และสามารถเดินเชื่อมต่อถึงสถานที่ตั้งงานได้ วัดประยูรฯ ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ 6 คะแนน สืบเนื่องจากหัวข้อระบบขนส่งที่ไกล และการเดินเท้าทำได้ยากกว่าอีก 2 วัด และทางเท้าไม่ต่อเนื่อง (3) การเข้าถึงจุดที่ตั้งงานศิลปะ ทั้ง 3 วัดได้คะแนนใกล้เคียงกัน เนื่องจากระยะทางจากประตูหลักไปยังพื้นที่ตั้งงานมีความใกล้เคียงกัน (ตาราง 15 และ ภาพ 96)

ตาราง 15 รายการประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)

การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)	ที่ตั้งงาน		
	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
1. ระบบขนส่ง			
1.1 ระยะทางจากสถานีขนส่ง MRT ไปสถานที่ตั้ง (ใกล้-กลาง-ไกล)	3	2	1
1.2 ระยะทางจากจุดขึ้นรถประจำทาง เรือด่วน เรือข้ามฟากไปสถานที่ตั้ง (ใกล้-กลาง-ไกล)	3	3	1
1.3 ระยะทางการเดินเท้าหรือรถบริการส่วนบุคคลจากสถานีขนส่งสาธารณะทุกประเภทไปสถานที่ตั้ง (ใกล้-กลาง-ไกล)	3	2	2
1.4 จำนวนครั้งการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทาง/สายขบวนรถ (น้อย-กลาง-มาก)	3	2	2
รวม	12	9	6
2. การเดินเท้าและทางเท้า	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
2.1 ทางเข้าบริเวณวัดมองเห็นได้ง่าย เชื่อมต่อทางเท้า สถานีขนส่งหรือป้ายรถประจำทาง (เห็นง่าย-กลาง-เห็นยาก)	3	3	2
2.2 จากสถานีขนส่ง มีทางเท้าเชื่อมต่อไปถึงยังสถานที่ตั้ง (มีทุกจุด-บางจุด-ไม่มีเลย)	3	3	1
2.3 มีทางเฉพาะสำหรับผู้ใช้รถเข็น ผู้พิการ (มีทุกจุด-บางจุด-ไม่มีเลย)	1	1	1
2.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณที่ตั้งงานสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการทางการเคลื่อนไหว เช่น ทางลาด (มีทุกจุด-บางจุด-ไม่มีเลย)	2	2	2
รวม	9	9	6
3. การเข้าถึงจุดที่ตั้งงานศิลปะ	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
3.1 ระยะทางการเข้าถึงจากทางเข้าที่ใกล้ที่สุดของวัดไปยังจุดที่ตั้งงานศิลปะ (ใกล้-กลาง-ไกล)	2	3	3
3.2 มีสิ่งประกอบในพื้นที่ตั้งที่ส่งผลในทางลบต่อความกล้าเข้าถึงงานศิลปะ เช่น รั้วกั้น ป้ายห้าม (ไม่มีเลย-บางวัน-มีทุกวัน)	3	2	3
รวม	5	5	6
รวมทั้งหมดด้านการเข้าถึงและระบบเชื่อมต่อ (Access & Linkage)	26	23	18

คะแนนด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)

ภาพ 96 กราฟแท่งคะแนนการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)

5.7.2 การประเมินด้านความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)

ในด้านปัจจัยหลักของงานพบว่า วัดพระเชตุพนฯ ได้คะแนนรวมสูงที่สุด คือ 68 คะแนน วัดประยูรฯ รองลงมา คือ 61 คะแนน และวัดอรุณฯ ได้น้อยที่สุด คือ 55 คะแนนโดยที่เด่นชัดคือ

วัดประยูรฯ หัวข้อ (1) ความปลอดภัยของการเดินเท้า และ (2) ความปลอดภัยในพื้นที่วัด ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ 4 และ 8 คะแนน ตามลำดับ เพราะบางจุดข้ามถนนยากและทางเท้าไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้วัดประยูรฯ ยังมีคนเร่ร่อนจากภายนอกเข้ามาใช้พื้นที่วัด ซึ่งอาจเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยได้

วัดอรุณฯ ในหัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน ได้ 11 คะแนน (7) ความสบายด้านสภาพแวดล้อม ได้ 9 คะแนน และ (8) ความเหมาะสมของขอบเขตและขนาดพื้นที่ที่ตั้งงาน ได้ 7 คะแนน ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นหัวข้อที่วัดอรุณฯ ได้น้อยกว่าวัดอื่น ๆ ด้วยความที่พื้นที่ตั้งมีขนาดใหญ่มากเมื่อเทียบกับขนาดของงาน และร้อน ขาดร่มเงาจากต้นไม้และอาคาร ทำให้ได้คะแนนน้อยกว่าวัดอื่น ๆ

วัดพระเชตุพนฯ และ วัดประยูรฯ ได้คะแนนใกล้เคียงกัน ในหัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน คือ 15 คะแนน และ 14 คะแนน ตามลำดับ และ (4) ตั๋วงานศิลปะบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ วัดพระเชตุพนฯ ได้คะแนนสูงที่สุด คือ 9 คะแนน เนื่องด้วย งานที่มีขนาดเท่าคนจริง ทำให้เพิ่มโอกาสในการมองเห็นและเกิดกิจกรรมได้ดีกว่าวัดอื่น ในส่วนของวัดประยูรฯ ได้คะแนนในหัวข้อ (7) ความสบายและสภาพแวดล้อม มากที่สุด คือ 14 คะแนน ด้วยลักษณะของที่ตั้ง ที่เป็นสวน มีต้นไม้ปกคลุมและบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่ช่วยให้เกิดร่มรื่น เอื้อต่อการใช้งาน ในส่วนของ (5) ความสบายด้านสภาพอากาศ ทั้ง 3 วัด มีได้คะแนนเท่ากัน เนื่องด้วยเป็นการวัดแบบ

ภาพรวม และ (6) ความปลอดภัยด้านคุณภาพอากาศ อุณหภูมิสูงขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม เพราะเป็นช่วงที่เข้าใกล้ฤดูร้อน ทำให้อุณหภูมิที่สูงเกินกว่าเกณฑ์ของภวะน่าสบาย คือ 23.33-29.44 องศาเซลเซียส และสูงกว่าในเดือนกุมภาพันธ์ (Olgay, 1962) (ตาราง 16-18 และ ภาพ 97)

ตาราง 16 รายการประเมินความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)

ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) *ปัจจัยหลักทางกายภาพ*	ที่ตั้งงาน		
	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
1. ความปลอดภัยของการเดินเท้าและทางเท้า			
1.1 จากระบบขนส่งสาธารณะทุกประเภทไปยังพื้นที่โดยรอบวัดมี ทางม้าลาย สะพานลอย สัญญาณไฟ (มีทุกจุด-บางจุด-ไม่มีเลย)	3	3	2
1.2 คุณภาพทางเท้าไปยังสถานที่ตั้ง เช่น ทางเรียบ สะอาด กว้างขวาง ไม่มีสิ่งกีดขวาง ปลอดภัย (ใช่-ไม่ใช่)	3	3	2
รวม	6	6	4
2. ความปลอดภัยในพื้นที่วัดและพื้นที่ตั้งงาน			
2.1 ในบริเวณพื้นที่ตั้งมีความโปร่ง ไม่เป็นมุมอับ สามารถมองเห็นได้ง่ายจากพื้นที่โดยรอบ (ง่าย-ปานกลาง-ยาก)	2	3	1
2.2 มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตำรวจ หรือผู้ดูแลในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ตั้ง (มี-ไม่มี)	3	3	2
2.3 การติดตั้งตัวงานศิลปะมีความปลอดภัยเสี่ยงต่อการล้ม หัก พังมากน้อยเพียงใด (เสี่ยงน้อย-ปานกลาง-เสี่ยงมาก)	3	1	3
2.4 ยานพาหนะมีผลต่อการเดินเท้าเข้าไปในพื้นที่วัด หรือส่งผลให้ไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้ โดยง่ายหรือไม่ (ไม่ใช่-ใช่)	3	3	2
รวม	11	10	8
3. ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน			
3.1 บริเวณพื้นที่ตั้งมีความสะอาด ไม่มีเศษขยะหรือการส่งกลิ่นเหม็นจากสิ่งไม่พึงประสงค์ (สะอาดมาก-ปานกลาง-สะอาดน้อย)	3	3	2
3.2 บริเวณพื้นที่ตั้งมีเสียงหรือสิ่งรบกวนที่อาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ใช้งาน (ไม่มีเลย-มีบางวัน-มีทุกวัน)	3	2	3
3.3 บริเวณพื้นที่ตั้งไม่มีการวางสิ่งของหรือสิ่งไม่สวยงามที่สามารถก่อให้เกิดการรบกวนงาน ศิลปะ (ไม่มีเลย-มีบางวัน-มีทุกวัน)	3	2	3
3.4 ทางเดินหรือพื้นที่บริเวณที่ตั้งสามารถหยุดยืนดูงานได้โดยไม่ขวางการสัญจร (ใช่-ไม่ใช่)	3	2	3
3.5 บริเวณรอบ ๆ พื้นที่ตั้งงาน มีสิ่งดึงดูดที่โดดเด่นจนกลบตัวงานศิลปะในด้านขนาดหรือ การออกแบบ (ไม่ใช่-ใช่)	3	2	3
รวม	15	11	14

ตาราง 17 รายการประเมินความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) 2 (ต่อ)

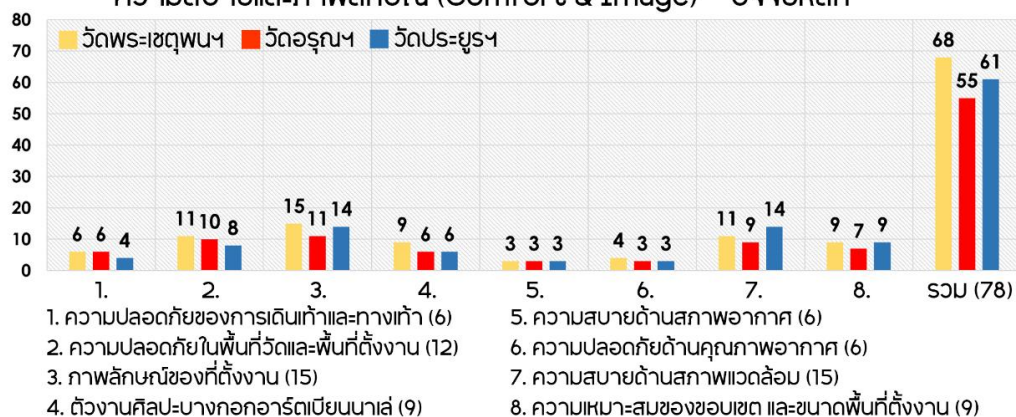
ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) *ปัจจัยหลักทางกายภาพ* (ต่อ)	ที่ตั้งงาน		
	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
4. ด้วงงานศิลปะบางกอกอาร์ตเบียนนาเล่			
4.1 เรื่องราวหรือรายละเอียดของงานศิลปะมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ตั้งในเชิงความหมายและการออกแบบ (ใช่/ไม่ใช่)	3	3	3
4.2 ขนาด สัดส่วนของงานศิลปะสามารถมองเห็นได้ชัด (ชัดมาก-ปานกลาง-ชัดน้อย)	3	1	2
4.3 มีคนคุมงานคอยดูแลชิ้นงานและบรรยายงาน (ไม่มีเลย-มีบางวัน-มีทุกวัน)	3	2	1
รวม	9	6	6
5. ความสบายด้านสภาพอากาศ	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
5.1 อุณหภูมิตามรายวัน เวลา โดยคุณอุณหภูมิที่รู้สึกได้ (Feels like) สำหรับเขตร้อน (Tropics) ในช่วง 23.33 - 29.44 องศาเซลเซียส (นับตามจำนวนวันที่อยู่ในช่วงหรือใกล้เคียงกับอุณหภูมิ 23.33 - 29.44 C) (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	2	2
5.2 อุณหภูมิเฉลี่ยรายวัน เวลา โดยคุณอุณหภูมิที่รู้สึกได้ (Feels like) สำหรับเขตร้อน (Tropics) ช่วงไม่มีงาน (นับตามจำนวนวันที่อยู่ในช่วงหรือใกล้เคียงกับอุณหภูมิ 23.33 - 29.44 C) (มาก-ปานกลาง-น้อย)	1	1	1
รวม	3	3	3
6. ความปลอดภัยด้านคุณภาพอากาศ	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
6.1 ค่าฝุ่น PM 2.5 ตามเกณฑ์ของดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย (ตามเกณฑ์ 1-4) (นับตามจำนวนวันที่มากที่สุดโดยใช้ค่าเฉลี่ยคุณภาพอากาศรายวัน ว่าอยู่ในช่วงคุณภาพอากาศใด) 1.) 0-25 AQI, 26-50 AQI = คุณภาพอากาศดีมาก-ดี (3) 2.) 51-100 AQI = คุณภาพอากาศปานกลาง (2) 3.) 101-200 AQI = คุณภาพอากาศเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (1) 4.) 201 AQI ขึ้นไป = คุณภาพอากาศอันตรายและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (X) **หากจำนวนวันของแต่ละค่าเฉลี่ยข้อ 1-4 มีจำนวนวันเท่ากัน จะปัดลงเป็นเกณฑ์ที่ได้คะแนนต่ำกว่า**	2	1	1
6.2 ค่าฝุ่น PM 2.5 ตามเกณฑ์ของดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย ช่วงไม่มีงาน (ตามเกณฑ์ข้อ 1-4)	2	2	2
รวม	4	3	3

ตาราง 18 รายการประเมินความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) 3 (ต่อ)

ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) *ปัจจัยหลักทางกายภาพ* (ต่อ)	ที่ตั้งงาน		
	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
7. ความสบายด้านสภาพแวดล้อม			
7.1 มีพื้นที่หรือมุมสำหรับนั่งรอ พักผ่อน ที่ร่มหลบแดด ที่นั่งได้ต้นไม้ใกล้บริเวณที่ตั้งงาน ศิลปะ (มีมาก-ปานกลาง-มีน้อย)	2	2	3
7.2 มีต้นไม้ที่สามารถให้ร่มเงาและบังแดดได้ช่วงแดดจัดในบริเวณพื้นที่ตั้งงาน (มีมาก-ปานกลาง-มีน้อย)	1	1	3
7.3 มีร่มเงาจากอาคาร สิ่งก่อสร้างที่ช่วยบังแดดบริเวณที่ตั้งงาน (มีมาก-ปานกลาง-มีน้อย)	3	1	2
7.4 มีบ่อน้ำหรือแหล่งน้ำที่สามารถสร้างความร่มรื่นใกล้บริเวณที่ตั้ง สามารถเข้าไปใกล้ชิด หรือมองเห็นได้ (ใช่-ไม่ใช่)	2	2	3
7.5 ที่นั่งสามารถมองเห็น หรือหันเข้าหาจุดที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ชัดเจน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	3	3
รวม	11	9	14
8. ความเหมาะสมของขอบเขตและขนาดพื้นที่ตั้งงาน			
8.1 ขอบเขตพื้นที่ตั้งงานมีความชัดเจน เช่น ขอบหรือความต่างระดับพื้น กำแพงหรือสิ่ง ล้อมรอบ (ชัดเจนมาก-ปานกลาง-ชัดเจนน้อย)	3	3	3
8.2 บริเวณพื้นที่ตั้งงานมีการใช้งานรอบ ๆ ที่อยู่ขนาดและสัดส่วนสำหรับมนุษย์ (ใช่-ไม่ใช่)	3	2	3
8.3 ขนาด สัดส่วนของพื้นที่ตั้งงานมีความเหมาะสมหรือใกล้เคียงกับตัวงานศิลปะ (ใช่-ไม่ใช่)	3	2	3
รวม	9	7	9
รวมทั้งหมดด้านความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)	68	55	61

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) **ปัจจัยหลัก**

ภาพ 97 กราฟแท่งคะแนนความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)

5.7.3 การประเมินด้านการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)

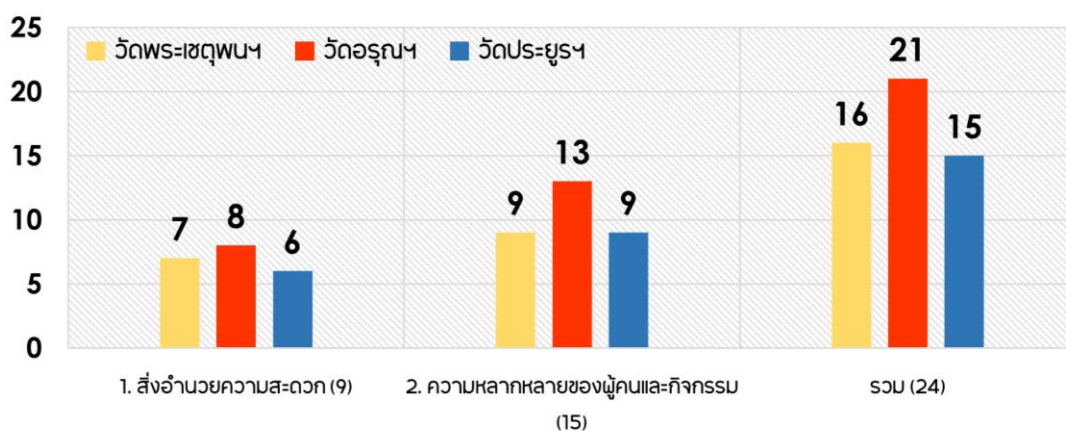
วัดอรุณาฯ ได้คะแนนรวมมากที่สุดในด้านนี้ คือ 21 คะแนน โดยได้คะแนนสูงที่สุดในทุกหัวข้อ ด้วยลักษณะของที่ตั้งงานเป็นสนามหญ้า อยู่ในพื้นที่เปิดโล่งทุกมุมมองและเดินเข้าถึงได้ทันที อีกทั้งพื้นที่รอบ ๆ ยังมีร้านค้าของวัดและคนขายหาบเร่อยู่โดยรอบจากชุมชนหลังวัด นอกจากนี้วัดอรุณาฯ มีทั้งคนไทยและคนต่างชาติในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ในส่วนของวัดพระเชตุพนฯ และวัดประยูรฯ ได้คะแนนใกล้เคียงกัน อยู่ที่ 16 และ 15 คะแนน ตามลำดับ วัดพระเชตุพนฯ มีความหลากหลายของกิจกรรมน้อยกว่า ด้วยลักษณะที่ตั้งที่มีกำแพงล้อมรอบทุกด้าน จึงเชื่อมต่อกับพื้นที่อื่นน้อย และประยูรฯ เป็นสวนที่มีกำแพงล้อมรอบเช่นกัน คนส่วนมากเน้นการมาให้อาหารเต่า นั่งพักผ่อนและถ่ายรูปบริเวณเขามอ ทำให้กิจกรรมไม่ได้มีความหลากหลายมากนัก (ตาราง 19 และ ภาพ 98)

ตาราง 19 รายการประเมินการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)

การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)	ที่ตั้งงาน		
	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณาฯ	วัด ประยูรฯ
1. สิ่งอำนวยความสะดวก			
1.1 จำนวนร้านขนม เครื่องดื่ม มีอย่างทั่วถึงในบริเวณวัด (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	3	1
1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สุขา ที่ทิ้งขยะ ที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ มีอย่างทั่วถึง (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	3	3
1.3 ป้ายบอกทางไปยังตำแหน่งที่ตั้งงาน สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย ชัดเจน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	2	2
รวม	7	8	6
2. ความหลากหลายของผู้คนและกิจกรรม			
2.1 จำนวนผู้คนที่เดินผ่านหรือเข้ามาในบริเวณพื้นที่ตั้งงาน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	3	1
2.2 ในบริเวณพื้นที่ตั้งงานเกิดกิจกรรมที่หลากหลายและมากกว่ากิจกรรมเดียวในช่วงเวลาเดียวกัน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	3	1
2.3 สัดส่วนความหลากหลายผู้ใช้งานมีความใกล้เคียงกัน **เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ** (ใกล้เคียงทุกช่วงวัย = 3, 2-3 ช่วงวัย = 2, มากช่วงวัยเดียว = 1)	2	2	2
2.4 สัดส่วนผู้ใช้งานมีทั้งคนไทยและคนต่างชาติในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ใช่-ไม่ใช่)	2	3	3
2.5 จำนวนร้านค้าหาบเร่ แผงลอยทั่วไปในบริเวณที่ตั้งงานหรือภายในบริเวณวัด เช่น คนขายล็อตเตอรี่ ลูกชิ้นทอด มี (มาก-ปานกลาง-น้อย)	1	2	2
รวม	9	13	9
รวมทั้งหมดด้านการใช้งานและกิจกรรม (Use & Activities)	16	21	15

คะแนนด้านการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)

ภาพ 98 กราฟแท่งคะแนนการใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)

5.7.4 การประเมินด้านการมีสังคม (Sociability)

วัดพระเชตุพนฯ มีคะแนนรวมสูงสุดในด้านนี้ คือ 31 คะแนน ส่วนวัดอรุณฯ และวัดประยูรฯ ได้ใกล้เคียงกัน คือ 22 และ 23 คะแนน ตามลำดับ

วัดพระเชตุพนฯ ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ ได้คะแนนสูงสุด คือ 19 คะแนน เนื่องด้วยตำแหน่งการวางตัวงานของวัดพระเชตุพนฯ ที่อยู่ตรงกับประตูทางเข้าพอดี ซึ่งเป็นทางผ่านในลำดับแรก ๆ ของคนและกลุ่มนักท่องเที่ยว ทำให้เป็นจุดดึงดูดความสนใจได้ และลักษณะพื้นที่เป็นคอร์ทยาร์ด ขอบเขตการใช้งานชัดเจน

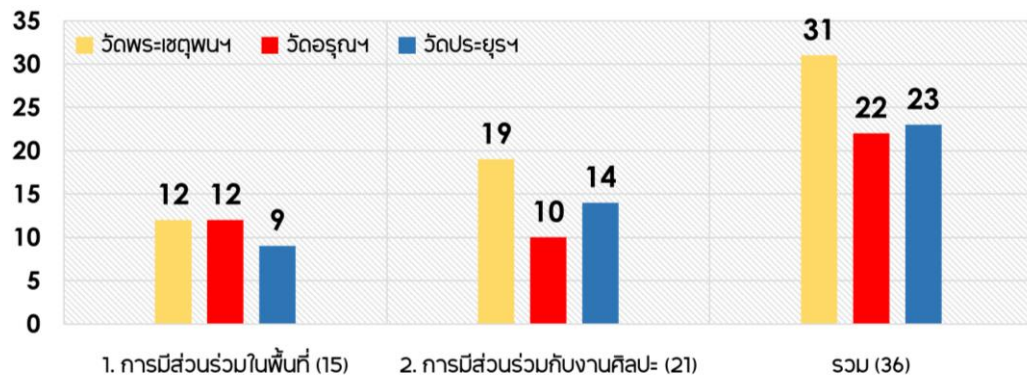
วัดอรุณฯ ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ 10 คะแนน สืบเนื่องมาจาก ด้านความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (4) ตัวงานศิลปะ บางกอกอาร์ตเบียนนาเล่ ได้คะแนนน้อยที่สุดเช่นกัน คือ 6 คะแนน งานมีขนาดเล็ก การติดตั้งดูไม่แข็งแรง ส่งผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย

วัดประยูรฯ คะแนนรวม ด้านการมีสังคม (Sociability) ได้ไม่สูงเท่าวัดพระเชตุพนฯ โดยวัดประยูรฯ ได้ คือ 23 คะแนน เพราะจำนวนคนที่เข้ามาในพื้นที่มีน้อย ทำให้เป็นข้อเสียเปรียบ แต่หัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ ได้คะแนนมากเป็นอันดับที่ 2 เนื่องด้วยลักษณะของตัวงานถูกออกแบบมาให้มีกิจกรรมร่วมโดยตรง อีกทั้งยังตั้งใกล้กับบริเวณที่ให้อาหารเต่า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีคนทำมากเมื่อมาเขามอ ประกอบกับตัวงานเป็นกระจกสะท้อนภาพผู้ชมได้คล้ายกับงาน Cloud Gate ทำให้สามารถดึงดูดความสนใจได้ดี (ตาราง 20 และ ภาพ 99)

ตาราง 20 รายการประเมินการมีสังคม (Sociability)

การมีสังคม (Sociability)	ที่ตั้งงาน		
	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
1. การมีส่วนร่วมในพื้นที่			
1.1 อัตราส่วนของผู้คนที่มาในพื้นที่ตั้งในช่วงมีงานศิลปะ มีมากกว่าช่วงที่ไม่มี (ใช่-ไม่ใช่)	3	2	2
1.2 มีการใช้งานกิจกรรมอื่นและมีผู้คนสัญจรโดยรอบพื้นที่ ซึ่งสามารถมองเห็นกันได้ (เห็นง่าย-กลาง-เห็นยาก)	3	3	2
1.3 จำนวนคนที่ทำกิจกรรมอื่น ๆ ในพื้นที่ตั้ง (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	3	1
1.4 สัดส่วนผู้ใช้งานทั้งหมดต่อคนที่ใช้งานรอบ ๆ พื้นที่ตั้ง (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	2	1
1.5 ระยะเวลาโดยประมาณที่ผู้ใช้งานอยู่ในบริเวณที่ตั้งงาน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	1	2	3
รวม	12	12	9
2. การมีส่วนร่วมกับงานศิลปะ	วัดพระ เชตุพนฯ	วัดอรุณฯ	วัด ประยูรฯ
2.1 งานศิลปะมีเทคนิคการออกแบบหรือกิจกรรมที่ตั้งใจให้ผู้ชมงานสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงได้ (ใช่-ไม่ใช่)	2	2	3
2.2 จำนวนที่คนมีการเหลือบมองเพื่อความสนใจไปที่งานศิลปะ (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	2	1
2.3 จำนวนที่คนมีการหยุด/ถ่ายรูป/อ่านป้ายงานศิลปะ (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	2	1
2.4 จำนวนที่สัมผัส/ฟังตัวงานศิลปะ (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	1	2
2.5 สัดส่วนคนที่เหลือบมองงานศิลปะมองต่อคนทั้งหมดที่เข้ามาในที่ตั้งงาน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	1	2
2.6 สัดส่วนคนที่หยุด/ถ่ายรูป/อ่านป้ายงานศิลปะมองต่อคนทั้งหมดที่เข้ามาในที่ตั้งงาน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	3	1	2
2.7 สัดส่วนคนที่สัมผัส/ฟังงานศิลปะมองต่อคนทั้งหมดที่เข้ามาในที่ตั้งงาน (มาก-ปานกลาง-น้อย)	2	1	3
รวม	19	10	14
รวมทั้งหมดด้านการมีสังคม (Sociability)	31	22	23

คะแนนด้านการมีสังคม (Socialbility)

ภาพ 99 กราฟแท่งคะแนนการมีสังคม (Sociability)

บทที่ 6

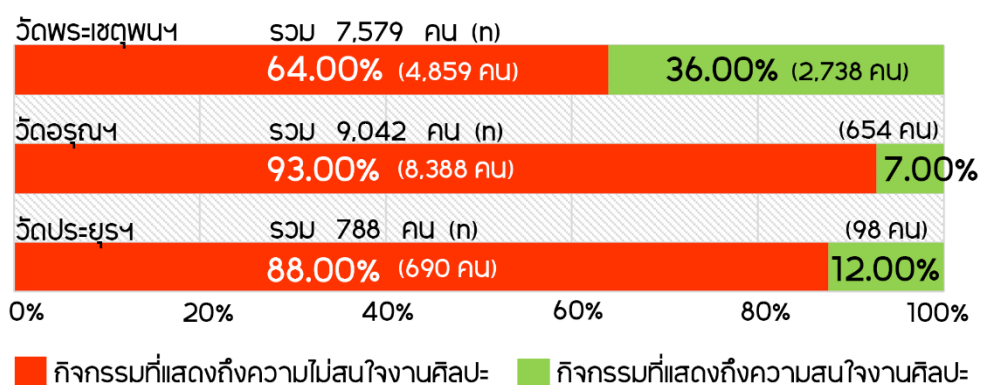
การวิเคราะห์และสรุปผล

6.1. กิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ

จำนวนกิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ มีความสำคัญที่จะสามารถใช้เป็นประเด็นพื้นฐานสำหรับการตอบคำถามและการเชื่อมโยงงานวิจัยในส่วนอื่นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการแสดงข้อมูลและการวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นอันดับแรก

ถึงแม้ว่าจำนวนคนทั้งหมดของวัดอรุณฯ จะมากที่สุด คือ 9,042 คน (n=9,042) แต่หากพิจารณากิจกรรมของคนที่แสดงถึงความสนใจที่มีอยู่ ร้อยละ 7.00 (654 คน) ซึ่งน้อยกว่าวัดพระเชตุพนฯ และ วัดประยูรฯ ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 36.00 (2,738 คน) และ ร้อยละ 12.00 (98 คน) ตามลำดับ อีกทั้งวัดประยูรฯ ที่มีจำนวนคนรวมทั้งหมดน้อยที่สุด 788 คน แต่กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะเมื่อเทียบกับจำนวนคนทั้งหมด พบว่า วัดประยูรฯ มีมากกว่ากว่าวัดอรุณฯ คือ ร้อยละ 12.00 (98 คน) และ ร้อยละ 7.00 (654 คน) ตามลำดับ ด้วยเหตุนี้ สามารถกล่าวได้ว่า กิจกรรมของคนที่แสดงถึงการสนใจงานศิลปะของแต่ละวัด มีสัดส่วนไม่แปรผันตามกันเมื่อเทียบกับจำนวนคนทั้งหมดที่เข้ามา จึงเป็นข้อสังเกตในเบื้องต้นว่า ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่จัดงานมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่ และปัจจัยของงานศิลปะในหลายหลากหลายประเด็น (ภาพ 100)

กิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ

ภาพ 100 จำนวนกิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ

6.2 ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ พฤติกรรมของผู้คนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในด้านของปริมาณและกิจกรรม

6.2.1 ความแตกต่างพฤติกรรมของผู้คนในด้านปริมาณ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

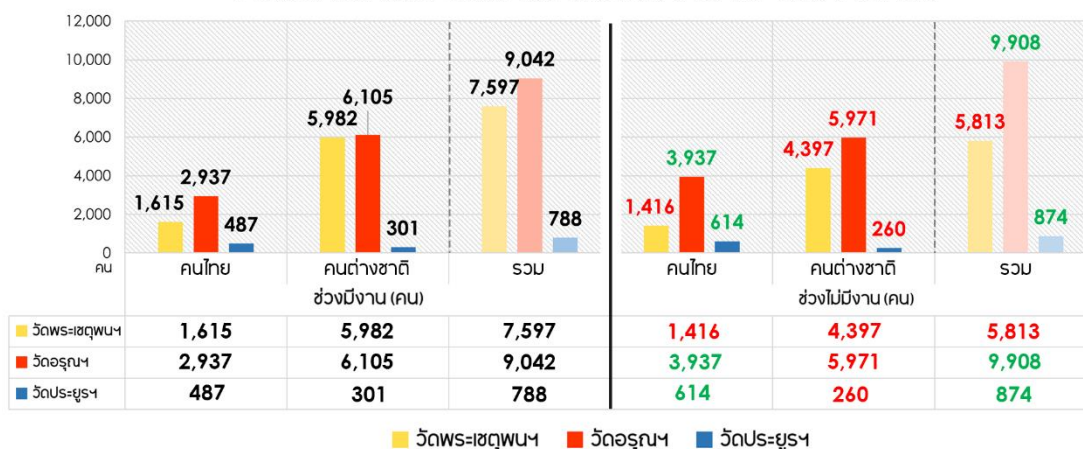
ในด้านของปริมาณผู้คนที่เข้ามาทั้งหมดในแต่ละวัด พบว่า การมีงานศิลปะในพื้นที่วัดไม่ได้ส่งผลต่อจำนวนคนที่เข้ามาวัด แต่ส่งผลต่อลักษณะของกิจกรรมที่เปลี่ยนไป โดยมีประเด็นที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก ในช่วงไม่มีงานศิลปะ (ภาพ 101) วัดพระเชตุพนฯ มีจำนวนคนทั้งหมดลดลง คือ 5,813 คน ในขณะที่วัดอรุณฯ และ วัดประยูรฯ กลับมีจำนวนคนทั้งหมดเพิ่มขึ้น คือ 9,908 คน และ 874 คน ตามลำดับ

ประการที่ 2 หากดูอันดับจำนวนคนของทั้ง 3 วัด (ภาพ 101) พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของอันดับจำนวนรวมคนเลย ในระหว่างช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ โดยอันดับเรียงจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ วัดอรุณฯ วัดพระเชตุพนฯ และ วัดประยูรฯ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางกายภาพพื้นที่ของแต่ละวัด มากกว่าการมีหรือไม่มีงานศิลปะ

หากพิจารณาในรายละเอียดของวัดพระเชตุพนฯ (ภาพ 101) จำนวนรวมของคนลดลงจากช่วงมีงาน 7,597 คน ไปยังช่วงไม่มีงาน เหลือ 5,813 คน พบว่า คนต่างชาติลดลงอย่างชัดเจน จาก 5,982 คน เหลือ 4,397 คน ซึ่งการที่คนต่างชาติลดลงในช่วงไม่มีงานศิลปะนั้น มีความเป็นไปได้ว่า อาจเป็นช่วงเวลาที่ชาวต่างชาติมีจำนวนลดลงจากปัจจัยอื่นภายนอกมากกว่าที่จะมาจากการไม่มีงานศิลปะ เพราะจำนวนที่ลดลงของคนต่างชาติ สอดคล้องกับวัดอรุณฯ และ วัดประยูรฯ ที่จำนวนของชาวต่างชาติลดลงเช่นเดียวกัน ถ้าหากจำนวนคนลดลงจากการไม่มีงานศิลปะจริง อันดับจำนวนรวมของคนในแต่ละวัดจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากงานศิลปะ และ จำนวนของคนไทยจะต้องมีแนวโน้มที่ลดลงตามคนต่างชาติไปด้วย แต่คนไทยจากวัดอรุณฯ และ วัดประยูรฯ กลับเพิ่มขึ้น

จำนวนคนไทยและคนต่างชาติช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

ภาพ 101 จำนวนคนไทยและคนต่างชาติช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

6.2.2 ความแตกต่างพฤติกรรมของผู้คนในด้านกิจกรรม ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

ในด้านของกิจกรรม (ภาพ 102) สิ่งที่แตกต่างกันในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ คือ ลักษณะของกิจกรรมเปลี่ยนไป และความหลากหลายของกิจกรรมน้อยลงเมื่อไม่มีงานศิลปะ โดยกิจกรรมที่แสดงถึงความ “สนใจ” งานศิลปะ คือ (1) เดินผ่านและเหลือบมอง หันมองงาน (2) หยุดถ่ายรูปงาน (3) หยุดถ่ายรูปกับงาน (4) หยุดดูงาน หยุดอ่านป้าย และ (5) สัมผัส ฟัง มีส่วนร่วมกับชิ้นงาน ทั้งหมดนี้จะไม่เกิดขึ้น โดยกิจกรรมในช่วงไม่มีงานศิลปะจะกลายเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั่วไปในพื้นที่สาธารณะแทน คือ (1) กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน และ (2) ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน

นอกจากลักษณะกิจกรรมจะต่างออกไปแล้ว ความหลากหลายของกิจกรรมเมื่อไม่มีงานศิลปะก็จะน้อยลงอย่างชัดเจน เมื่อความหลากหลายของกิจกรรมน้อยลงในช่วงไม่มีงานศิลปะ จึงได้ทำการพิจารณาเฉพาะกิจกรรมที่มีการ “ใช้พื้นที่” ซึ่งหมายถึง กิจกรรมที่มีการ “หยุด” เพื่อทำกิจกรรมบางอย่างบริเวณพื้นที่ตั้งงาน เพราะกิจกรรมลักษณะนี้ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งในช่วงที่มีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ อีกทั้งยังสามารถเป็นข้อสังเกตได้ว่า การมีงานศิลปะส่งผลต่อกิจกรรมที่แตกต่างกับช่วงไม่มีงานศิลปะหรือไม่ โดยกิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ในช่วงมีงานศิลปะ คือ (1) หยุดถ่ายรูปงาน (2) หยุดถ่ายรูปกับงาน (3) หยุดดูงาน หยุดอ่านป้าย (4) สัมผัส ฟัง มีส่วนร่วมกับชิ้นงาน และ (5) กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน ในส่วนของกิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ในช่วงไม่มีงาน คือ (1) กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน และ (2) ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน

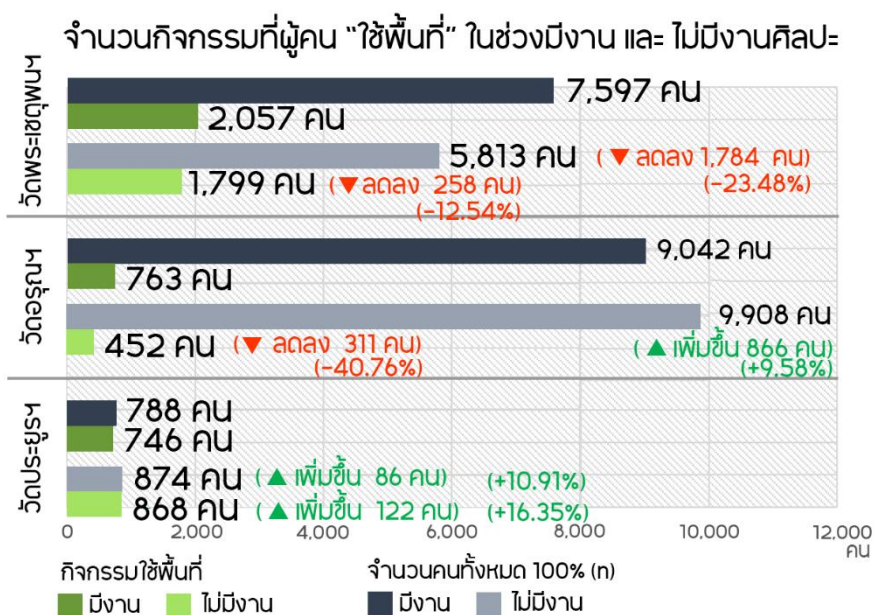
ภาพ 102 กิจกรรมที่คนใช้พื้นที่ ช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

จากการพิจารณาจำนวนกิจกรรมที่มีการ “ใช้พื้นที่” (ภาพ 103) พบว่า วัดพระเชตุพนฯ มีจำนวนกิจกรรมของคนที่ใช้พื้นที่ลดลง ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า เหตุผลส่วนหนึ่งอาจจะมาจากการไม่มีงานศิลปะ โดยกิจกรรมของคนที่ใช้พื้นที่ลดลง จาก 2,057 คน เป็น 1,799 คน และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ จำนวนรวมของคนลดลงในช่วงไม่มีงานเนื่องจากชาวต่างชาติลดลง (ภาพ 101) แต่หากพิจารณาถึงกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจ และ ไม่สนใจงานศิลปะ ของวัดพระเชตุพนฯ ที่มีสูงที่สุดคือ ร้อยละ 36.00 (2,738 คน) (ภาพ 100) เมื่อเทียบกับวัดอื่น ๆ อีกทั้งวัดพระเชตุพนฯ ยังได้คะแนนการประเมินพื้นที่ในด้าน การมีสังคม (Sociability) หัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ และด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ในหัวข้อที่มีความเกี่ยวข้องกับงานศิลปะมากกว่าวัดอื่น ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีความเป็นไปได้ว่า การที่กิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ของวัดพระเชตุพนฯ ลดลง เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากการไม่มีงานศิลปะในพื้นที่

ในส่วนของวัดอรุณฯ กิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ลดลง (ภาพ 103) เป็นผลมาจากกายภาพพื้นที่มากกว่างานศิลปะ เพราะ ถึงแม้จำนวนคนทั้งหมดในช่วงไม่มีงานศิลปะจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จาก 9,042 คน เพิ่มขึ้นเป็น 9,908 คน แต่จำนวนคนของกิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ กลับลดลง จาก 763 คน เป็น 452 คน ซึ่งลดลงจากช่วงมีงานศิลปะ ร้อยละ 40.76 (311 คน) จึงมีความเป็นไปได้ว่ามาจากปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่ อย่างสนามหญ้าโล่งกว้าง มีการใช้งานขนาดสัดส่วนมนุษย์น้อย หรือ การกั้นพื้นที่ล้อมรอบบริเวณพื้นที่ที่ตั้งงาน มากกว่าจะเป็นเรื่องของการมีงานหรือไม่มีงานศิลปะ เพราะวัดอรุณฯ กิจกรรมที่แสดงว่าคนสนใจงานศิลปะ คือ ร้อยละ 7.00 (654 คน) ซึ่งน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับวัดพระเชตุพนฯ ที่มีสูงถึง ร้อยละ 36.00 (2,738 คน) และ วัดประยูรฯ ร้อยละ 12.00 (98 คน) (ภาพ 100) และสอดคล้องกับคะแนนการประเมินพื้นที่ในด้าน การมีสังคม (Sociability) หัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ และด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ในหัวข้อ (7)

ความสบายด้านสภาพแวดล้อม และ (8) ความเหมาะสมของขอบเขตและขนาดพื้นที่ตั้งงาน ซึ่งวัด
 อรุณา ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ 9 คะแนน และ 7 คะแนน ตามลำดับ

ในส่วนของวัดประยูรฯ การมีงานศิลปะของวัดประยูรฯ ไม่ได้ส่งผลให้คนใช้พื้นที่มากขึ้น
 เพราะ จำนวนคนทั้งหมดและกิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ช่วงไม่มีงานศิลปะ เพิ่มขึ้นทั้งคู่ (ภาพ 103) ซึ่ง
 การที่คนใช้พื้นที่มากขึ้นในช่วงไม่มีงานศิลปะ จาก 788 คน เพิ่มเป็น 874 คน ประกอบกับจำนวนคน
 รวมทั้งหมด เพิ่มขึ้น 86 คน ในขณะที่จำนวนคนที่ใช้พื้นที่กลับเพิ่มสูงกว่าจำนวนรวม คือ 122 คน ซึ่ง
 มีความเป็นไปได้ว่าพื้นที่ตั้งงานของวัดประยูรฯ เอื้อต่อการทำกิจกรรมอยู่แล้ว โดยสอดคล้องกับการ
 ประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ในหัวข้อ (7) ความสบายด้าน
 สภาพแวดล้อม ที่วัดประยูรฯ ได้คะแนนสูงสุด คือ 14 คะแนน และด้วยลักษณะทางกายภาพที่มีต้นไม้
 ให้ความร่มรื่น บ่อน้ำขนาดใหญ่ และมีพื้นที่สำหรับนั่งพักในขนาดสัดส่วนมนุษย์ ทำให้กิจกรรมที่มีการ
 ใช้พื้นที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะไม่มีงานศิลปะ

ภาพ 103 จำนวนกิจกรรมทั้งหมดที่ผู้คน “ใช้พื้นที่” ในช่วงมีงาน และ ไม่มีงานศิลปะ

6.2.3 ความแตกต่างของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ “ใช้พื้นที่” ช่วงมีงานศิลปะ

เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะช่วงมีงานศิลปะของแต่ละวัด พบว่าสิ่งที่ทำให้สัดส่วนของแต่ละ
 กิจกรรมแตกต่างกัน คือ กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการ “ใช้พื้นที่” เพราะการใช้พื้นที่ เป็น
 ตัวชี้วัดที่สำคัญในการบ่งบอกถึงข้อได้เปรียบ เสียเปรียบของปัจจัยทางกายภาพในแต่ละวัด
 นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะช่วงไม่มีงานศิลปะของแต่ละวัด ยิ่งทำให้เห็นมากขึ้นว่า

ปัจจัยทางกายภาพคือสิ่งที่ส่งผลต่อการใช้พื้นที่และความแตกต่างของพฤติกรรมผู้คน

วัดพระเชตุพนฯ ในช่วงมีงานศิลปะ กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน (สีม่วง) (ภาพ 104) มีน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับอีก 2 วัด คือ ร้อยละ 46.37 (954 คน) กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ (สีเขียว) มีสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอีก 2 วัด คือ ร้อยละ 53.63 (1,103 คน) หมายความว่า งานศิลปะมีผลในการเพิ่มความหลากหลายให้กิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ ทำให้กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ (สีเขียว) มีสัดส่วนเกินครึ่งหนึ่งของกิจกรรมทั้งหมด (ภาพ 104)

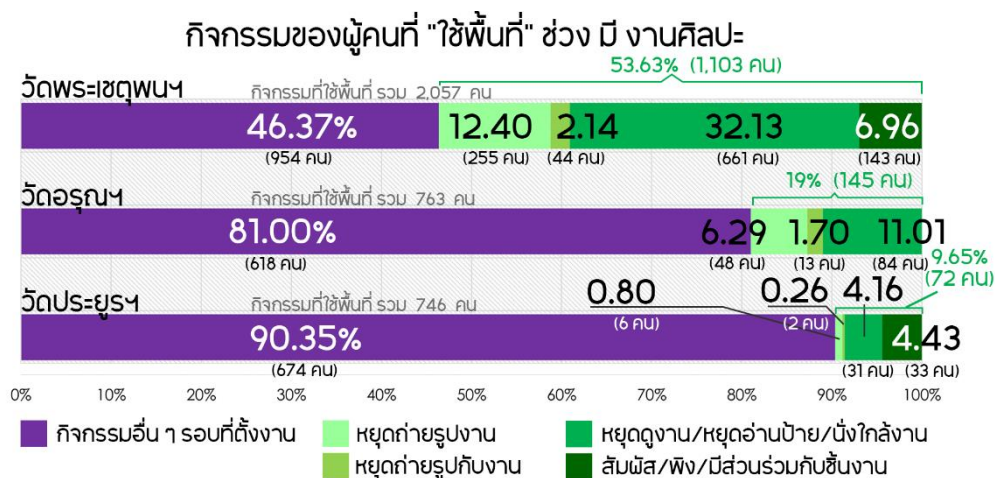
วัดพระเชตุพนฯ ในช่วงไม่มีงานศิลปะ กิจกรรมที่ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน (สีฟ้า) (ภาพ 105) คือ บริเวณม้านั่ง ใกล้กับกับจุดที่เคยตั้งงาน มีน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 1.67 (30 คน) แสดงให้เห็นว่า เมื่อไม่มีงานศิลปะ บริเวณม้านั่งกลายเป็นจุดที่คนไม่ได้ให้ความสนใจ ไม่ได้มีการหยุดนั่ง แต่ไปทำกิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงานแทน ซึ่งสูงที่สุด คือ ร้อยละ 98.33 (1,769 คน) (สีม่วง)

วัดอรุณฯ ในช่วงมีงานศิลปะ กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน (สีม่วง) (ภาพ 104) มีมากเป็นอันดับ 2 คือ ร้อยละ 81.00 (618 คน) ในส่วนของกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ (สีเขียว) คือ ร้อยละ 19.00 (145 คน) ซึ่งมีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของกิจกรรมทั้งหมด หมายความว่า งานศิลปะมีผลน้อยมากในการเพิ่มความหลากหลายให้กิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่

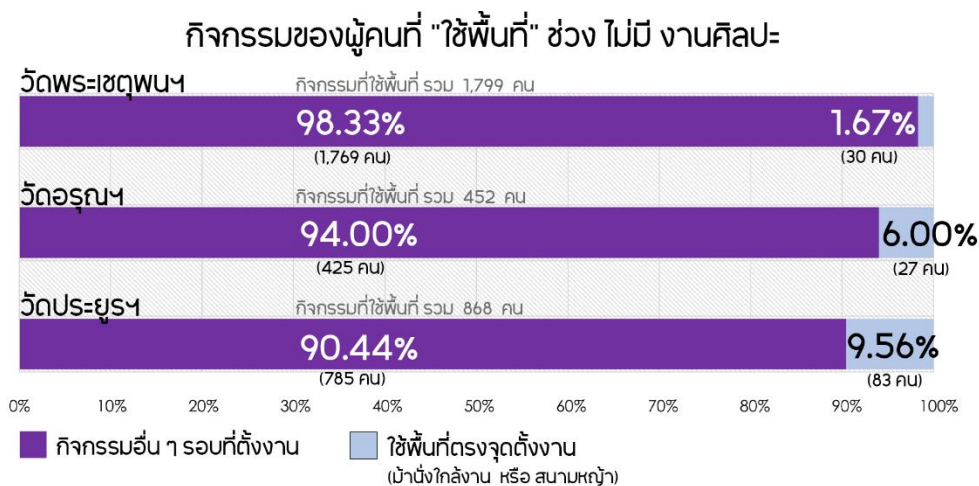
วัดอรุณฯ ในช่วงไม่มีงานศิลปะ พบว่า กิจกรรมที่ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน (สีฟ้า) (ภาพ 105) คือ บริเวณสนามหญ้า มีมากเป็นอันดับ 2 คือ ร้อยละ 6.00 (27 คน) แสดงให้เห็นว่า เมื่อไม่มีงานศิลปะ บริเวณสนามหญ้า ไม่ได้เกิดกิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่มากเท่าที่ควร ถึงแม้พื้นที่บริเวณนั้นจะมีความกว้างกว่าจุดตั้งงานวัดอื่น แต่ผู้คนกลับไปทำกิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงานแทน (สีม่วง) ซึ่งสูงเป็นอันดับ 2 รองจากวัดพระเชตุพนฯ คือ ร้อยละ 94.00 (425 คน)

วัดประยูรฯ ในช่วงมีงานศิลปะ กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน (สีม่วง) (ภาพ 104) มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 90.35 (674 คน) เมื่อเทียบกับกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ (สีเขียว) มีต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 9.65 (72 คน) หมายความว่า งานศิลปะมีผลน้อยมากในการเพิ่มความหลากหลายให้กิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่เลย กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่จึงขึ้นกับกายภาพเดิมอย่างแท้จริง

วัดประยูรฯ ในช่วงไม่มีงานศิลปะ พบว่า กิจกรรมที่ใช้พื้นที่ตรงจุดตั้งงาน (สีฟ้า) (ภาพ 105) คือ บริเวณม้านั่งริมบ่อเต่าและทางเดิน ใกล้กับกับจุดที่เคยตั้งงาน เป็นวัดที่มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 9.56 (83 คน) แสดงให้เห็นว่า เมื่อไม่มีงานศิลปะ บริเวณม้านั่งริมบ่อเต่ายังสามารถเป็นพื้นที่ใช้งานได้ดีกว่าวัดอื่น และสิ่งที่ชัดเจนที่สุด คือ กิจกรรมอื่น ๆ รอบที่ตั้งงาน (สีม่วง) ระหว่างช่วงมีงานกับไม่มีงานศิลปะ มีความแตกต่างกันน้อยมาก คือ ร้อยละ 90.35 (674 คน) และ 90.44 (785 คน) ตามลำดับ แตกต่างกันอยู่ที่ ร้อยละ 0.09 (111 คน) ซึ่งหมายความว่า กิจกรรมการใช้พื้นที่ของวัดประยูรฯ มาจากกิจกรรมเดิมในพื้นที่ที่มีอยู่ก่อนแล้ว

ภาพ 104 กิจกรรมของผู้คนที่ "ใช้พื้นที่" ช่วงมีงานศิลปะ

ภาพ 105 กิจกรรมของผู้คนที่ "ใช้พื้นที่" ช่วงไม่มีงานศิลปะ

6.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหมือนหรือแตกต่างกันคืออะไร

ปัจจัยหลักที่ทำให้พฤติกรรมของผู้คนมีความแตกต่างกัน คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) เนื่องจากเป็นปัจจัยทางกายภาพที่อยู่ในขนาดสัดส่วนการใช้งานของมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงและเป็นตัวกำหนดลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นสำหรับการใช้งานพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีปัจจัย ดังนี้

6.3.1 ตำแหน่งที่คนมองเห็นงาน

บทบาทหนึ่งของงานศิลปะในพื้นที่สาธารณะคือการเป็นจุดหมายตาให้คนสนใจ เพื่อดึงดูดคนให้เข้าไปใช้พื้นที่บริเวณนั้นหรือมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ (Arandelovic, 2018; Khalid, 2019; Knight, 2008)

วัดพระเชตุพนฯ งานตั้งอยู่บริเวณประตูทางเข้าออกพอดิ ซึ่งเป็นจุดที่ปะทะสายตาและไม่สามารถเลี่ยงการมองเห็นงานได้ สิ่งเหล่านี้สามารถเพิ่มโอกาสในการมองเห็นและดึงความสนใจได้มากกว่าวัดอื่น ส่งผลให้กิจกรรมของคนที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะสูงที่สุด คือ ร้อยละ 36.00 (2,738 คน) (ภาพ 100) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน ได้มากที่สุด 15 คะแนน และด้าน การมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ ได้มากที่สุด คือ 19 คะแนน

วัดอรุณฯ จำนวนรวมของคนเข้ามาในพื้นที่ตั้งงานมีมากที่สุด คือ 9,042 คน แต่กิจกรรมของคนที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ มีน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 7.00 (654 คน) (ภาพ 100) จึงแสดงให้เห็นว่า ตำแหน่งที่ตั้งงานวัดอรุณฯ มีโอกาสในการเป็นตำแหน่งที่คนสามารถมองเห็นงานได้มากที่สุด แต่กิจกรรมของคนที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะกลับน้อยที่สุด ด้วยปัจจัยของขนาดพื้นที่และขนาดของงาน สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน ได้น้อยที่สุด 11 คะแนน และด้าน การมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ ได้น้อยที่สุด คือ 10 คะแนน

วัดประยูรฯ งานถูกวางในจุดที่มองเห็นได้ยากจากทางเข้า และมีพุ่มไม้ กิจกรรมของคนที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะมี ร้อยละ 12.00 (98 คน) (ภาพ 100) ซึ่งเป็นอันดับ 2 รองจากวัดพระเชตุพนฯ หากดูการประเมินพื้นที่ พบว่าด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) ในหัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน และด้าน การมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ ได้คะแนนอันดับ 2 รองจากวัดพระเชตุพนฯ อยู่ที่ 14 คะแนน เท่ากันทั้ง 2 หัวข้อ

6.3.2 การปิดล้อมเชิงพื้นที่

การมีกำแพงหรือสิ่งก่อสร้าง สามารถช่วยทำให้พื้นที่ว่างเกิดความชัดเจนในการใช้งานมากขึ้น (Booth, 1983)

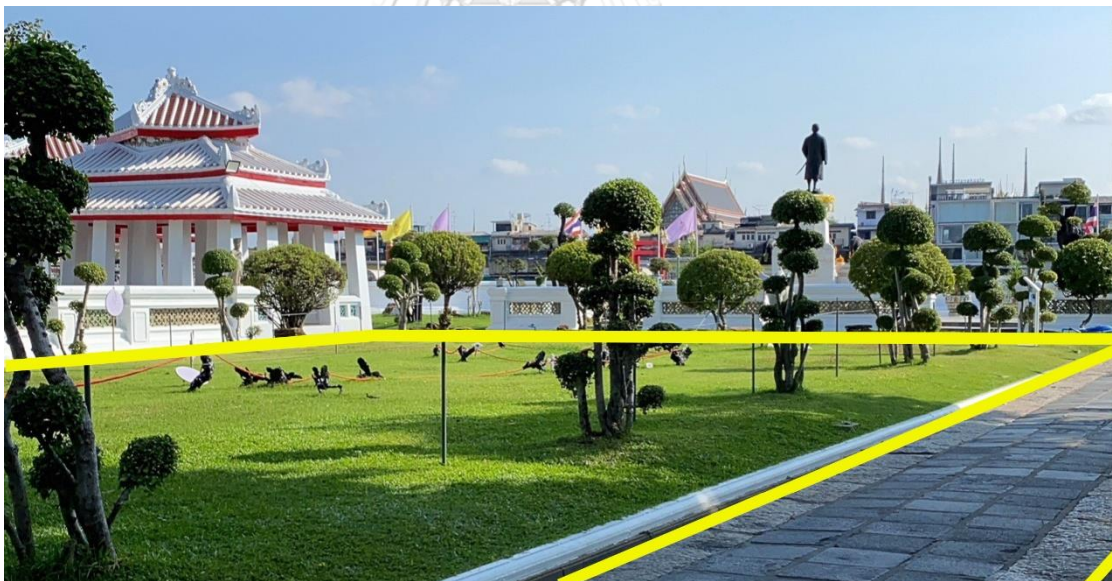
วัดพระเชตุพนฯ เป็นพื้นที่ตั้งงานเดียว ที่มีลักษณะเป็นคอร์ทยาร์ด มีขอบเขตในทางตั้งชัดเจน (ภาพ 106) สิ่งนี้เป็นส่วนที่ช่วยให้การใช้งานอยู่ในขอบเขตพื้นที่ ไม่ถูกแย่งความสนใจมากเกินไปจากภายนอก ส่งผลให้กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะสูงที่สุด

วัดอรุณฯ สนามหญ้าไม่มีการปิดล้อมด้านใดเลย (ภาพ 107) ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นถูกแย่งความสนใจจากพื้นที่โดยรอบได้ตลอดเวลา ส่งผลให้งานศิลปะได้รับอิทธิพลจากสิ่งนั้นไปด้วย พื้นที่ตั้งจึงมีกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะน้อยที่สุด

วัดประยูรฯ พื้นที่ปิดล้อมด้วยองค์ประกอบทางธรรมชาติ อย่างต้นไม้ ไม้พุ่ม และองค์ประกอบอื่น ๆ ภายในสวน (ภาพ 108) เหล่านี้เป็นการสร้างขอบเขตทางตั้งได้เช่นเดียวกัน กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะมากเป็นอันดับ 2 รองจากวัดพระเชตุพนฯ

ภาพ 106 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ พื้นที่จัดงานวัดพระเชตุพนฯ
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 107 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ พื้นที่จัดงานวัดอรุณฯ
(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

ภาพ 108 การปิดล้อมเชิงพื้นที่ พื้นที่จัดงานวัดประยูรฯ

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2566)

6.3.3 ขนาดของพื้นที่และขนาดของงาน

การมีพื้นที่ใช้งานขนาดเล็กท่ามกลางพื้นที่ขนาดใหญ่ เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้สอยที่มีความเหมาะสมและเข้ากับขนาดสัดส่วนของมนุษย์ (Gehl, 2010) ดังนั้น การมีขนาดพื้นที่ใช้งานขนาดที่เหมาะสมกับผู้คน เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดกิจกรรมในลักษณะที่มีการหยุด มีการใช้เวลาในพื้นที่ได้มากขึ้น นอกจากนี้ การมีงานศิลปะในพื้นที่ ที่เอื้อให้เกิดการหยุดทำกิจกรรม จะช่วยเพิ่มโอกาสให้งานศิลปะได้รับความสนใจมากขึ้น

วัดพระเชตุพนฯ ตัวงานศิลปะมีขนาดเท่าคนจริง ง่ายต่อการมองเห็น และด้วยลักษณะของคอร์ทยาร์ดมีองค์ประกอบที่เป็นขนาดสัดส่วนมนุษย์ ทั้งม้านั่ง ประตูและทางเดิน อีกทั้งยังมีขอบเขตของพื้นที่ที่เป็นกำแพงชัดเจน ไม่ใหญ่เกินไปเมื่อเทียบกับงานและคน ทำให้กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะมีสูงที่สุด คือ ร้อยละ 36.00 (2,738 คน) (ภาพ 100) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่จัดงาน ได้มากที่สุด 15 คะแนน และด้าน การมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับงานศิลปะ ได้มากที่สุด คือ 19 คะแนน

วัดอรุณฯ นอกจากปัจจัยข้อ (1) ตำแหน่งที่คนมองเห็นงาน ยังมีปัจจัยเรื่ององขนาดงานที่เล็กจนเกินไป เมื่อเทียบกับขนาดพื้นที่ตั้งที่เป็นสนามหญ้าโล่งและสิ่งก่อสร้างที่โดดเด่นอย่างพระปรางค์ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณนั้น จึงทำให้งานไม่โดดเด่น ส่งผลให้ไม่สามารถถึงความสนใจจากคนได้มากเท่าที่ควร กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะจึงน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 7.00 (654 คน)

(ภาพ 100) และถึงแม้ว่าบริเวณสนามหญ้าจะเป็นจุดที่คนเดินผ่านในปริมาณมากตลอดทั้งวัน แต่กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะทั้งหมดและมีการใช้พื้นที่ (สีเขียว) มีน้อยที่สุดกว่าทุกวัด คือ ร้อยละ 22.20 (145 คน) (ภาพ 109) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (3) ภาพลักษณ์ของที่ตั้งงาน และ (8) ความเหมาะสมของขอบเขตและขนาดพื้นที่ตั้งงาน ได้น้อยที่สุด 11 คะแนน และ 7 คะแนน ตามลำดับ ส่วนด้าน การมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับงานศิลปะ ได้น้อยที่สุด คือ 10 คะแนน

วัดประยูรฯ ตัวงานศิลปะและองค์ประกอบรอบ ๆ มีความใกล้เคียงกันและอยู่ในขนาดสัดส่วนมนุษย์ อีกทั้งยังอยู่ในจุดที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ให้อาหารเต่าบริเวณริมทางเดิน ซึ่งมีม้านั่งสำหรับทำกิจกรรมเดิมอยู่แล้ว ทำให้ลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับงานศิลปะ เป็นการหยุดเพื่อแสดงถึงความสนใจงานและเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ (สีเขียว) (ภาพ 109) อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่มากที่สุด คือ ร้อยละ 73.50 (72 คน) ดังนั้น สภาพแวดล้อมจึงเอื้อให้เกิดการใช้เวลาในพื้นที่นั้นนานขึ้น และส่งผลมาถึงความสนใจที่ตัวงานศิลปะ สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (7) ความสบายด้านสภาพแวดล้อม ได้คะแนนมากที่สุด คือ 14 คะแนน

6.3.4 จุดนั่งพักและร่มเงา

องค์ประกอบที่นั่งหรือพื้นที่ในร่มเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การใช้พื้นที่ภายนอกมีคุณภาพดีขึ้น และเป็นสิ่งที่ทำให้กิจกรรมกลางแจ้งสามารถดำเนินไปได้ในระยะเวลาที่นานขึ้น (Gehl, 2010; Whyte, 1980)

วัดพระเชตุพนฯ เกินครึ่งหนึ่งของพื้นที่ตั้งงาน ได้ร่มเงาจากคอร์ทยาร์ด ซึ่งเป็นกำแพงล้อมรอบสี่ด้าน ทำให้บริเวณนี้ไม่ร้อน อีกทั้งยังมีต้นไม้ขนาดใหญ่ ถึงแม้จะมีเพียงต้นเดียวแต่ทรงพุ่มสามารถสร้างร่มเงาให้กับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังมีจุดที่สามารถนั่งพักได้ ใกล้กับตัวงาน ส่งผลให้องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยสนับสนุนกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะในลักษณะที่มีการหยุดถ่ายรูป หรือนั่งใกล้ตัวงาน ส่งผลให้เกิดกิจกรรมที่มีการใช้พื้นที่ (สีเขียว) (ภาพ 109) นอกจากนี้พื้นที่ยังสามารถเอื้อให้เกิดการทำกิจกรรมในช่วงเวลาปกติที่ไม่มีงานศิลปะได้เป็นอย่างดี โดยกิจกรรมรอบ ๆ ที่ตั้งงาน (สีม่วง) ช่วงไม่มีงานศิลปะ สูงที่สุด คือ ร้อยละ 98.33 (1,769 คน) (ภาพ 105) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (7) ความสบายด้านสภาพแวดล้อม ได้คะแนนมากเป็นอันดับ 2 รองจากวัดประยูรฯ คือ 11 คะแนน

วัดอรุณฯ พื้นที่ตั้งงานเป็นสนามหญ้าโล่ง แดดร้อนตลอดวัน ซึ่งไม่มีร่มเงาจากต้นไม้หรืออาคาร มีเพียงต้นไม้โพธิ์ขนาดใหญ่ด้านข้างสนามหญ้า แต่ร่มเงามาไม่ถึงพื้นที่ และถึงแม้ว่าสนามหญ้า

วัดอรุณฯ จะอยู่ติดทางเดินที่คนผ่านมาก แต่ทางเดินกลับไม่มีจุดที่สามารถหยุดพัก หรือนั่งพักได้ เลยส่งผลให้กิจกรรมที่คนหยุดดูงานหรือการใช้พื้นที่มีสัดส่วนน้อยที่สุดกว่าวัดอื่น คือ ร้อยละ 22.20 (145 คน) (สีเขียว) (ภาพ 109) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (7) ความสบายด้านสภาพแวดล้อม ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ 9 คะแนน

วัดประยูรฯ เขามอเป็นสวนขนาดใหญ่และมีบ่อน้ำ บริเวณพื้นที่ตั้งงานได้ร่มเงาจากต้นไม้ เต็มพื้นที่ ตลอดทั้งวันแทบไม่ได้รับผลกระทบจากแดดเลย อีกทั้งยังมีบ่อน้ำล้อมรอบ ซึ่งช่วยให้ ภายในพื้นที่เย็นขึ้น องค์ประกอบเหล่านี้เป็นการเพิ่มโอกาสให้คนหยุดสนใจงาน และใช้เวลาในพื้นที่ มากขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานและเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ (สีเขียว) (ภาพ 109) สูง ที่สุด คือ ร้อยละ 73.50 (72 คน) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ด้าน ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) หัวข้อ (7) ความสบายด้านสภาพแวดล้อม ได้คะแนนมากที่สุด คือ 14 คะแนน

6.3.5 การไม่มีสิ่งกีดขวาง

สิ่งกีดขวางในพื้นที่สาธารณะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไม่กล้าเข้าไปใช้งานในพื้นที่นั้น สิ่งกีดขวางใด ๆ ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้พื้นที่ แต่ยังส่งผลถึงการเข้าถึงตัวงานศิลปะด้วย (Sharp et al., 2005)

วัดพระเชตุพนฯ ตลอดช่วงระยะเวลาที่มีการติดตั้งงาน บริเวณพื้นที่ไม่มีสิ่งรบกวน หรือสิ่ง กีดขวางใดเลยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมกับตัวงาน

วัดอรุณฯ มีการกันรั้วสลิงจำกัดทางเข้าในช่วงมีงานศิลปะ และในปลายเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงท้ายของการจัดแสดงงาน มีการนำเต็นท์มาตั้ง ส่งผลให้เกิดการรบกวนงานศิลปะ และลด โอกาสในการใช้พื้นที่บริเวณนั้น หากดูกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะพบว่า กิจกรรมที่ เกิดขึ้นในวัดอรุณฯ ส่วนใหญ่คือการเดินผ่านและเหลือบมอง อยู่ที่ร้อยละ 77.80 (สีเขียว) (654 คน) (ภาพ 109) แต่คนแทบจะไม่ได้หยุดหรือเข้าไปสัมผัสตัวงานเลย ซึ่งปัจจัยเรื่อง การไม่มีสิ่งกีด ขวาง เป็นปัจจัยที่มีความเป็นไปได้สูงมาก ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้พื้นที่ของคน

วัดประยูรฯ เช่นเดียวกับกับวัดพระเชตุพนฯ ตลอดช่วงระยะเวลาที่มีการติดตั้งงาน บริเวณ พื้นที่ไม่มีสิ่งรบกวน หรือสิ่งกีดขวางใดเลยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมกับตัวงาน

6.3.6 การออกแบบตัวงาน

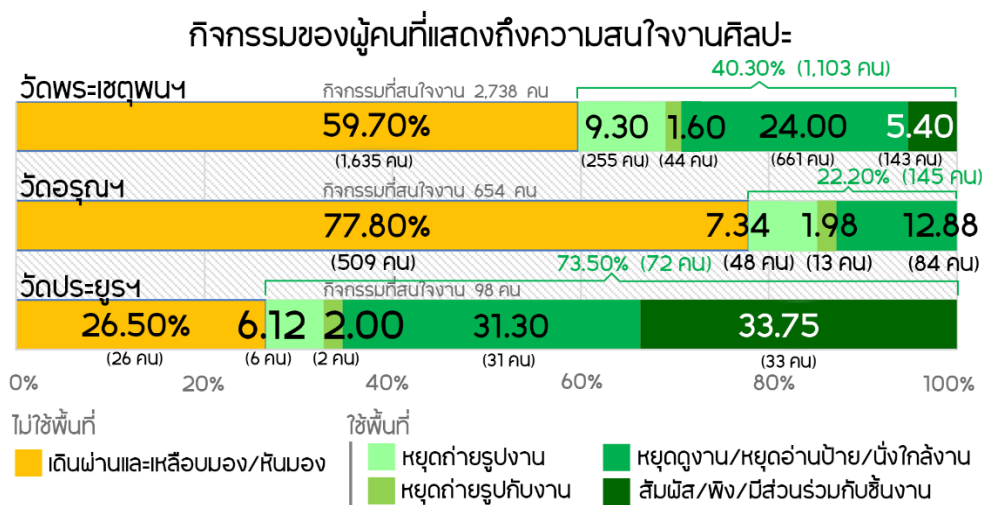
งานที่มีการออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถมีส่วนร่วม และสัมผัสกับตัวงานโดยตรงได้ ไม่ว่าจะใน รูปแบบใดก็ตาม จะช่วยเพิ่มโอกาสให้คนหยุดเพื่อทำกิจกรรมกับตัวงาน (Rao, 2020) และถ้างาน ประติมากรรมนั้น สามารถนั่ง ฟัง หรือมีประโยชน์ใช้สอยด้วยการรวมเข้ากับสิ่งอำนวยความสะดวก

ต่าง ๆ ในเมือง เช่น เฟอร์นิเจอร์ถนน ไฟทาง ม้านั่ง จะช่วยให้คนมาปฏิสัมพันธ์กับงานมากขึ้น (Arandelovic, 2018; Jasmia & Mohamad, 2015; Khalid, 2019; Knight, 2008)

วัดพระเชตุพนฯ งานศิลปะเป็นประติมากรรมที่ติดตั้งอย่างแข็งแรง ไม่ได้ถูกออกแบบมาให้ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยตรง แต่ยังได้รับความสนใจอันเนื่องมาจากปัจจัยอื่น ๆ ของพื้นที่ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

วัดอรุณฯ งานศิลปะไม่ได้ถูกออกแบบมาให้ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยตรงเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกัน คือ งานมีขนาดเล็ก และการติดตั้งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยสายตาว่ามีความแข็งแรงน้อย อีกทั้งยังมีส่วนที่หัก ล้ม และส่วนที่เป็นเชือกคล้อง ดูไม่แข็งแรง ทำให้กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ สัมผัส ฟิง มีส่วนร่วมกับงาน (สีเขียวเข้มสุด) (ภาพ 109) ไม่เกิดขึ้นเลย หรือจำนวนคนของกิจกรรมนี้เป็นศูนย์ สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ ด้านการมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ วัดอรุณฯ ได้น้อยที่สุด คือ 10 คะแนน

วัดประยูรฯ งานศิลปะถูกออกแบบมาให้ผู้คนสามารถมีกิจกรรมได้โดยตรง คือ สามารถหย่อนกระดาษที่เขียนข้อความลงในช่องข้าง ๆ ตัวงานได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้คนที่หยุดดูงานมักจะทำให้ความสนใจไปที่ผิวกระจกเงาสะท้อน และมีการหยิบโทรศัพท์มือถือขึ้นมาถ่ายภาพตัวเองที่สะท้อนอยู่ในกระจก ทำให้กิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ คือ สัมผัส ฟิง มีส่วนร่วมกับงาน (สีเขียวเข้มสุด) (ภาพ 109) มีสูงที่สุดกว่าทุกวัด อยู่ที่ร้อยละ 33.75 (33 คน) และภาพรวมของกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ และมีความเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ทั้งหมด มีสูงที่สุดเช่นกัน คือ ร้อยละ 73.50 (72 คน) (สีเขียว) (ภาพ 109) สอดคล้องกับการประเมินพื้นที่ ด้านการมีสังคม (Sociability) ในหัวข้อ (2) การมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะ วัดประยูรฯ ได้มากรองลงมาจากวัดพระเชตุพนฯ คือ 10 คะแนน ถึงแม้ว่างานจะสามารถทำให้คนมีส่วนร่วมโดยตรงได้ แต่ด้วยจำนวนคนที่เข้ามาในวัดมีน้อย ส่งผลให้จำนวนการมีส่วนร่วมกับการงานน้อยตามลงไปด้วย

ภาพ 109 กิจกรรมของผู้คนที่แสดงถึงความสนใจงานศิลปะ

6.4 การเลือกพื้นที่สาธารณะเพื่อติดตั้งงานศิลปะควรเป็นอย่างไร

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ โดยอ้างอิงจากคุณลักษณะของแนวคิดการสร้างสถานที่ ในการเลือกพื้นที่สาธารณะเพื่อติดตั้งงานศิลปะ จำเป็นต้องมีการคำนึงประเด็น ดังนี้

6.4.1 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage)

1) การเลือกสถานที่ตั้ง

สถานที่ตั้งควรเข้าถึงง่ายด้วยระบบขนส่งสาธารณะ และสามารถเดินเชื่อมต่อกันทางเท้าได้โดยง่าย ถ้าหากมีการต่อรถรับจ้าง รถส่วนบุคคล หรือการเปลี่ยนระบบการเดินทางหลายครั้ง เหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้การไปยังพื้นที่นั้นไม่สะดวกเท่าที่ควร ดังนั้น หากสถานที่เดินทางง่าย จะช่วยเพิ่มโอกาสให้คนเข้าถึงได้ในปริมาณมากขึ้น

2) การเลือกพื้นที่ตั้ง

การเป็นจุดที่มีคนเดินผ่านในบริเวณนั้นมากจะช่วยให้งานถูกเห็นมากขึ้น ยิ่งเป็นทางเดินหลักจะช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงได้ดี แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางกายภาพโดยรอบที่ตั้งงาน ว่ามีอิทธิพลที่โดดเด่น จนส่งผลให้ตัวงานถูกมองข้ามหรือไม่

6.4.2 ความสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image)

1) จุดนั่งพักและร่มเงา

สำหรับเมืองร้อนเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การมีจุดนั่งพักและร่มเงา จะช่วยเพิ่มโอกาสให้พื้นที่บริเวณนั้นเกิดการหยุดใช้งานได้นานขึ้น และส่งผลมายังตัวงานศิลปะ ในการได้รับความสนใจไปด้วย

2) ตำแหน่งที่คนมองเห็นงาน

เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดประเด็นหนึ่ง ถ้าหากงานตั้งอยู่ในจุดที่สายตาไม่สามารถมองเห็นได้ โอกาสในการได้รับความสนใจก็จะน้อยลงไปทันที แต่ถ้างานอยู่ในตำแหน่งที่สายตาไม่สามารถเล็งการมองเห็นได้ หรือเป็นจุดที่อยู่ในทางเดินหลักพอดี จะช่วยเพิ่มโอกาสให้คนมองเห็นงานได้มากขึ้น

3) การออกแบบตัวงาน

เมื่องานได้รับการออกแบบให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้โดยตรง เช่น การสะท้อน การสัมผัส การป็นหรือนั่งบนตัวงาน เหล่านี้เป็นการสร้างให้เกิดกิจกรรมระหว่างตัวงาน ศิลปะและผู้คนได้โดยตรง

4) การไม่มีสิ่งกีดขวาง

ถึงแม้ว่าพื้นที่ตั้งงานวัดอุณหภูมิ จะมีจุดที่สามารถเดินเข้าไปใช้งานได้ แต่การมีรั้ว ลวดสลิงกันเพื่อจำกัดทางเข้าออก หรือสิ่งกีดขวางใด ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ จะทำให้โอกาสที่คนจะใช้งานในพื้นที่มีจำนวนน้อยลง เพราะการใช้งานไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างอิสระ

6.4.3 การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities)

1) ประเภทของสถานที่

การเลือกสถานที่จะเป็นตัวกำหนดจำนวน และประเภทของคนที่จะเข้ามาในแต่ละวัน หากเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักมาก ก็จะทำให้คนเข้ามาในสถานที่นั้นมาก แต่ก็อาจจะตามมาด้วยความโดดเด่นขององค์ประกอบในสถานที่ ที่อาจกลบตัวงาน หรือถ้าเป็นสถานที่สาธารณะ ที่ใช้งานได้ทั่วไป ปริมาณคนอาจจะไม่ได้มากเท่าสถานที่ที่มีชื่อเสียง แต่งานศิลปะมีโอกาสที่จะโดดเด่นมากกว่า

2) องค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ตั้ง

การที่พื้นที่นั้นจะส่งเสริมให้คนสนใจงานศิลปะ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบทางกายภาพทำให้เกิดการใช้งานอื่นได้ เนื่องจากเป็นตัวส่งเสริมให้คนอยู่ในพื้นที่ได้นานขึ้น เพราะถึงแม้งานจะดึงดูดความสนใจได้ แต่ถ้าไม่มีสิ่งเร้ามาทำให้กิจกรรมดำเนินต่อไปได้ ผู้คนก็จะไม่ใช้พื้นที่ ซึ่งการที่พื้นที่ไม่มีคนใช้งาน โอกาสที่คนจะดึงดูดกลุ่มคนให้เข้ามาก็มีน้อยลงตามไปด้วย

3) พื้นที่รอบตัวงาน

การมีพื้นที่รอบ ๆ ตัวงาน หรือพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดการเดินช้าลง หรือหยุดเดิน จะเป็นตัวช่วยเพิ่มโอกาสให้คนเกิดความสนใจในงานศิลปะได้มากขึ้น ถ้าหากพื้นที่

บริเวณนั้นมีความหนาแน่นและความเร็วของการใช้งาน จะส่งผลให้งานศิลปะถูกเพิกเฉยได้ง่าย

6.4.4 การมีสังคม (Sociability)

1) การปิดล้อมเชิงพื้นที่

การปิดล้อมเชิงพื้นที่ทางกายภาพ สามารถเป็นตัวกำหนดถึงความเข้มข้น และจำนวนกลุ่มคนที่ทำกิจกรรม ถ้าหากพื้นที่เปิดโล่งมาก ความหลากหลายของกลุ่มคนก็จะมาก งานศิลปะอาจจะต้องมีขนาดใหญ่พอในการเป็นจุดเด่น เพื่อจับจ้องพื้นที่นั้นให้มีความเป็นหนึ่งเดียว ถ้าหากพื้นที่เล็กเกินไป คับแคบ การใช้งานเป็นกลุ่มก็จะเกิดขึ้นได้ยาก ซึ่งจะเป็นลักษณะการใช้งานที่มีความรวดเร็ว และการหยุดใช้พื้นที่มีน้อย

2) พื้นที่ในขนาดสัดส่วนมนุษย์

สืบเนื่องมาจาก องค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ตั้ง จุดนั่งพักและร่มเงา และการปิดล้อมเชิงพื้นที่ ถ้าหากพื้นที่ส่งเสริมให้คนสามารถเข้าไปทำกิจกรรมสาธารณะทั่วไปได้ ก็จะทำให้คนใช้งานอยู่ในพื้นที่นานและมากขึ้น การมีงานศิลปะในพื้นที่นั้นก็จะได้รับความสนใจตามไปด้วย

3) กิจกรรมและกลุ่มคน

สืบเนื่องมาจาก การใช้งานและกิจกรรม (Uses & Activities) เมื่อเริ่มมีคนเข้ามาใช้งานมากขึ้น ด้วยการมีงานศิลปะดึงดูด หรือการมีสิ่งอำนวยความสะดวกล้อมรอบเหล่านี้ยังเป็นส่วนช่วยให้เกิดกลุ่มคนที่ใหญ่ขึ้น เมื่อนั้นจะยิ่งสร้างความสนใจให้กับผู้ที่อยู่โดยรอบ จนเกิดการเข้ามาใช้งานผลัดเปลี่ยนกันไปตลอดทั้งวัน

บทที่ 7

ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด

7.1 ข้อเสนอแนะ

7.1.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ตั้ง

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของพื้นที่ตั้งโดยตรงอย่างถาวรอาจมีข้อจำกัด ดังนั้น การติดตั้งงานศิลปะควรกำหนดเป้าหมายงานแต่ละชิ้นว่าต้องการให้เกิดผลหรือสื่อสารอย่างไรกับผู้ดูงาน และต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยของที่ตั้งและสภาพแวดล้อม เพื่อที่จะได้ส่งเสริมตัวงานในทางบวก ไม่ใช่เพียงแค่นำเสนอแนวคิดของศิลปินเพียงอย่างเดียวแต่ควรมีการจำแนกข้อดี ข้อเสียของแต่ละพื้นที่ เพื่อจะได้เลือกพื้นที่ที่ตั้งได้เหมาะสมกับงานที่สุด

7.1.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับตัวงานศิลปะ

ถ้าหากมีการออกแบบตัวงานที่ทำให้ผู้ใช้งานเข้าใจได้ว่าจะสามารถมีส่วนร่วมได้โดยตรง เช่น การสัมผัส การปีน จะช่วยให้พื้นที่มีชีวิตชีวามากขึ้น นอกจากนี้ยังสร้างการจดจำที่ดี และอาจทำให้มีคนสนใจในตัวงานมากขึ้นในการจัดงานครั้งถัดไป

7.1.3 วิธีการประเมินพื้นที่ในรูปแบบอื่น ๆ

การประเมินคุณภาพพื้นที่ที่มีการติดตั้งงานศิลปะ ด้วยการเก็บข้อมูล การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการเบื้องต้น จึงควรมีการใช้วิธีอื่นร่วมในการตรวจสอบและประเมินพื้นที่ เช่น การทำแบบสอบถาม การตรวจสอบในภาพรวมใหญ่ถึงระบบเศรษฐกิจ การวัดเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณและสถิติเพื่อการวิเคราะห์ เพื่อให้งานวิจัยครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยมิติอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการใช้พื้นที่

7.2 ข้อจำกัด

7.2.1 ด้านการเก็บข้อมูลและสังเกตการณ์

ความคลาดเคลื่อนของการเก็บข้อมูล มีดังนี้ (1) จำนวนคน เนื่องจากบางช่วงคนเข้ามาในปริมาณมากและเดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว การสังเกตการณ์อาจมีความคลาดเคลื่อน (2) การจำแนกคนไทย คนต่างชาติด้วยสายตาและการฟัง ไม่แม่นยำเท่าการบันทึกวีดิทัศน์และทำแบบสอบถาม (3) อุณหภูมิและคุณภาพอากาศ เป็นการบันทึกค่าเฉลี่ยผ่านแอปพลิเคชัน ไม่ใช่การวัดในพื้นที่ด้วยเครื่องมือเฉพาะ

7.2.2 ด้านกรณีศึกษา

วัดทั้ง 3 แห่ง มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมไม่เท่ากัน ทำให้มีผลต่อปริมาณคนที่เข้ามา นอกจากนี้ความโดดเด่นของสถานที่อาจกลบ หรือ ลดทอนความโดดเด่นของตัวงานศิลปะ หากงานศิลปะตั้งในบริเวณที่สถาปัตยกรรมและงานศิลปะแย่งความสนใจซึ่งกันและกัน

7.2.3 ด้านกระบวนการและวิธีวิจัย

ถ้าหากเพิ่มกระบวนการทดสอบทางสถิติ การเก็บข้อมูลการใช้พื้นที่จากบุคคล การเก็บข้อมูลด้วยอุปกรณ์และผู้ช่วย จะช่วยให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

7.2.4 ชื่อเสียงของศิลปิน

ศิลปิน แอนโทนี กอร์มลีย์ มีชื่อเสียงและได้จัดแสดงผลงานมากมายในระดับโลก อาจเป็นข้อได้เปรียบ และเป็นตัวแปรที่วัดได้ยาก เพราะคนอาจจะตั้งใจมาชมงานเนื่องจากชื่อเสียงของศิลปิน และอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้จำนวนคนที่เข้ามาทั้งหมดในแต่ละวัดแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล เผ่าสวัสดิ์. (2555). การพัฒนาแนวทางในงานประติมากรรมสู่พื้นที่สาธารณะของกรุงเทพมหานคร. ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมศิลปากร, ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา, นันทวัติ เจริญพร, อนัสพงษ์ ไกรเกรียงศรี, และ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2553). วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร. สืบค้น พฤษภาคม 2566. ห้องวัดผ่านเว็บ. จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/web-temple/index.php?option=com_content&view=article&id=20&Itemid=20.
- คณะทีมงานจัดทำเว็บวัดประยวงศาवास. (2566). ประวัติวัด. วัดประยวงศาवास. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.watprayoon.com/main.php?url=about&code=history>
- ชาติรี ประกิตนทการ. (2558). สถาปัตยกรรมไทยหลังรัฐประหาร 19 กันยา 49. สำนักพิมพ์อ่าน.
- ญาณ เกห์ล. (2559). Cities for People [เมืองของผู้คน] (พิมพ์ครั้งที่ 1). ไลยเส้น พับลิชชิ่ง.
- ญาณ เกห์ล. (2561). How to study Public Life [วิธีเรียนรู้ชีวิตสาธารณะ] (พิมพ์ครั้งที่ 1). ไลยเส้น พับลิชชิ่ง.
- ญาณ เกห์ล, & เบร์กิตเต สวาร์. (2560). Life between building [เมืองมีชีวิต การใช้พื้นที่สาธารณะ] (พิมพ์ครั้งที่ 2). ไลยเส้น พับลิชชิ่ง.
- ธีรภัทร จีโน. (2555). การเปรียบเทียบความคิดของประติมากร ภูมิสถาปนิกและผู้ได้รับประโยชน์ ต่อ การใช้ประติมากรรมลอยตัวเป็นองค์ประกอบพื้นที่สาธารณะ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ. CHULALONGKORN UNIVERSITY
- ปวีณกานต์ อินสว่าง. (2565). รุทเดินเท้าเที่ยว 3 วัด ตามทางานศิลปะจากศิลปินระดับโลกใน Bangkok Art Biennale 2022. Thairath Online. สืบค้น มิถุนายน 2566 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/everydaylife/102571>.
- ปิ่นอนงค์ ปานชื่น. (2559). ความลับเขามอ. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/711451>.
- ผู้ดูแลงานวัดพระเชตุพนฯ. (2566). รายละเอียดงานศิลปะ Connect [สัมภาษณ์].
- ผู้ดูแลงานวัดอรุณฯ. (2566). รายละเอียดงาน Aleaf [สัมภาษณ์].
- พิสิฐ เจริญสุข. (2553). วัดประยวงศาवासวรวิหาร. ห้องวัดผ่านเว็บ. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/web-temple/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=39.

- http://www.thapra.lib.su.ac.th/web-temple/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=39
- มาลินี คุ่มสุภา. (2548). อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น. วิชาษา.
- วีรวัฒน์ สิริเวสมาศ. (2549). ประติมากรรมกับพื้นที่สาธารณะ - ความสัมพันธ์ของ พื้นที่ ผู้คน ชุมชน และวัฒนธรรม. <http://www.thapra.lib.su.ac.th/e-book/sculpture/>
- วีระจักร์ สุเอียนทรเมธี. (2547). ประติมากรรม : ศิลปะแห่งรูปทรง. ศิลปกรรมสาร วารสารวิชาการคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 10-21. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/fineartstujournal/article/view/233680>
- ศูนย์ข้อมูลเกาะรัตนโกสินทร์. (2558). วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. ศูนย์ข้อมูลเกาะรัตนโกสินทร์. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก <http://www.resource.lib.su.ac.th/rattanakosin/index.php/2014-10-27-08-52-05/2014-10-29-02-26-23/2015-10-19-03-26-15/2015-10-19-03-43-59>.
- สำนักงานเขตบางกอกใหญ่. (2558). วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร. สำนักงานเขตบางกอกใหญ่. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/bangkokyai/page/sub/1492/วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร>.
- สำนักงานเขตพระนคร. (2558). วัดโพธิ์. สำนักงานเขตพระนคร. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/pranakorn/page/sub/22134>.
- สุกฤตา โชติรัตน์ และ ทศพร กลิ่นหอม. (2565). ไฮไลต์ Bangkok Art Biennale 2022 ผลงานศิลปะอย่างไรให้รู้เรื่อง. SARAKADEE. สืบค้น มิถุนายน 2566 จาก <https://www.sarakadeelite.com/lite/highlight-bangkok-art-biennale-2022/>.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2563). ทศศิลป์ไทย : สมัยใหม่-ร่วมสมัย. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หนุ่มลูกทุ่ง. (2556). ชมเส้าอิฐแกนกลางเจดีย์หนึ่งเดียวแห่งรัตนโกสินทร์ ที่“วัดประยูรฯ” คุณค่าสมรางวัลอนุรักษ์ยอดเยี่ยมจากยูเนสโก. MGR Online. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9560000121858>.
- อรรถชัย พองสมุทร. (2551). ศิลปะสาธารณะ: สภาวการณ์ของเมืองกรุง. วารสารนักบริหาร. https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_08/jan_mar_08.html
- Marisa Paleebat. (2019). ชวนไปดูภูเขาในกรุงเทพฯ กับ 7 เขามอจำลองธรรมชาติตามคติความเชื่อของคนไทย. CITY CRACKER. สืบค้น พฤษภาคม 2566. จาก <https://citycracker.co/city-lifestyle/khao-mo/>.

Thai Book Review. (2562). อรุณรุ่ง ที่วัดแจ้ง ตอนที่ ๑ หมุดหมายเมืองสำคัญ ของประเทศไทย. Bag in design. สืบค้น พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.bagindesign.com/วัดอรุณราชวราราม/>. <https://www.bagindesign.com/วัดอรุณราชวราราม/>

ภาษาอังกฤษ

Albahori, A. S., Ramlan, A. J., & Zakariya, K. (2014). Assessing the Values and Potentials of Public Art in Campus Public Space. Fostering Ecosphere In The Built Environment.

Arandelovic, B. (2018). Public art and Urban Memorials in Berlin. Springer International Publishing.

Artelier. (2021). 10 Essential Considerations when Commissioning Public Art. Retrieved March 2023 from <https://www.artelier.com/post/a-guide-to-public-art-from-public-art-consultants>

BAB Team. (2022). BAB 2022 CHAOS: CALM. Bangkok Art Biennale Management Co., Ltd. BAB Team Pocket Book. (2022). BAB 2022 Pocket Book. Amarin Printing and Publishing Public Company Limited

Bakar, N. I. A., Mansor, M., & Harun, N. Z. (2014). Vertical Greenery System as Public Art? Possibilities and Challenges in Malaysian Urban Context. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 153, 230-241. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.057>

Bangkok art biennale. (2022). BAB 2022 CHAOS: CALM. Retrieved January 2023 from <https://www.bkkartbiennale.com/>

BERLIN, K. (2023). ALICIA FRAMIS LEAVE HERE YOUR FEARS. Retrieved May 2023 from <https://www.koeniggalerie.com/blogs/exhibitions/alicia-framis>

BG Be Active. (2022). How to observe and record people's behavior in public spaces? issuu. Retrieved May 2023 from https://issuu.com/bg_beactive/docs/2022-11-24-bgba-activenighborhoods-toolkit-eng-nk/s/17470639

Booth, N. K. (1983). Basic Elements of Landscape Architectural Design. Elsevier Science Publishing Co., Inc.

Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G., & Stone, A. M. (1992). Public Space. Cambridge

University Press.

Carter, C. (2010). Toward an Understanding of Sculpture as Public Art. In *International Yearbook of Aesthetics* (Vol. 14, pp. 161-179). Philosophy Faculty Research and Publications.

Cheung, M., Guaring, G., Smith, N., & Craven, O. (2022). The Impacts of Public Art on Cities, Places and People's Lives. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 25(1), 37-50.

<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/10632921.2021.1942361>

City of Carlsbad. (2023). Temporary Public Art. Retrieved June 2023 from

<https://www.carlsbadca.gov/departments/cultural-arts/public-art/temporary-public-art>

City of Nanaimo. (2023). Temporary Public Art Program. Retrieved June 2023 from

<https://www.nanaimo.ca/parks-recreation-culture/public-art/temporary-public-art-program>

Constancia, P. (2013). Singapore's Super Trees 5: TREEmendous Sculptures. *Daily dose* Retrieved May 2021 from <https://daily-dose-of-art.com/2013/10/04/singapores-super-trees-5-treemendous-sculptures/>

Ellery, P. J., Ellery, J., & Borkowsky, M. (2020). Toward a Theoretical Understanding of Placemaking. *International Journal of Community Well-Being*, 4, 55-76.

<https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s42413-020-00078-3>

Facebook Sanitas Studio.

https://www.facebook.com/sanitasstudio/photos?locale=th_TH

Farrell, H. (2022). San Lorenzo Basilica: Emanuele Giannelli's Mr. Arbitrium. *The Florentine*. Retrieved July 2023 from

<https://www.theflorentine.net/2022/09/04/san-lorenzo-basilica-emanuele-giannellis-mr-arbitrium/#:~:text=Arbitrium,-Muscular%20and%20monolithic>

Farrell, J. (2022). Emanuele Giannelli on Mr. Arbitrium and contemporary art. *The Florentine*. Retrieved July 2023 from

<https://www.theflorentine.net/2022/10/06/emanuele-giannelli-mr-arbitrium-contemporary-art/>

Garcia-Lopez, M. D. C. (1988). *Systematic Observation of Behaviors and Environmental*

- Events Using the Lag Method. Sage Journals Home.
<https://doi.org/https://doi.org/10.2466/pms.1988.67.1.255>
- Gehl, J. (2010). *Cities For People*. Island Press.
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings*. Island Press.
- Gehl, J. (2018). *Urban Quality Criteria*. Retrieved March 2023 from
<https://gehlpeople.com/blog/young-people-designing-brownsvilles-heart-1/attachment/quality-criteria-2018/>.
- Giannelli, E. (2021). MR. ARBITRIUM Future and men will pass through here, at least in the artist's vision. Emanuele Giannelli. Retrieved July 2023 from
https://www.emanuelegiannelli.it/en/giannelli_mr_arbitrium.asp
- Grant-Smith, D., & Matthews, T. (2015). Cork as canvas: exploring intersections of citizenship and collective memory in the Shandon Big Wash Up murals. *Community Development Journal*, 50(1), 138-152.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1093/cdj/bsu030>
- Jacob, M. J., Brenson, M., & Olson, E. M. (1995). *Culture in Action*. Bay Press.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and life of great American cities*. Vintage Books.
- Jagannath, T. (2016). *Enhancing Our Outdoor Spaces Through Interactive Public Art*. Retrieved May 2023 from <https://medium.com/interviews-and-articles-on-art-public-spaces/enhancing-our-outdoor-spaces-through-interactive-public-art-1ce2b674eb43>
- Jagannath, T. (2017). *People's Interaction with Public Art in Public Spaces within New Zealand University of Otago*. New Zealand.
- Jasmia, M. F., & Mohamadb, N. H. N. (2015). Roles of Public Art in Malaysian Urban Landscape towards Improving Quality of Life: Between aesthetic and functional value. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 222, 872-880.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.201>
- Kent, F., & Nikitin, C. (2012). Collaborative, Creative Placemaking: Good Public Art Depends on Good Public Spaces. . Project for Public Space. Retrieved February 2023 from <https://www.pps.org/article/collaborative-creative-placemaking-good-public-art-depends-on-good-public-spaces>
- Khalid, C. (2019). *The best sculpture trails in Singapore*. Timeout. Retrieved December

- 2022 from <https://www.timeout.com/singapore/art/the-best-sculpture-trails-in-singapore>
- Knight, C. K. (2008). *Public Art: Theory, Practice and Populism*. John Wiley & Sons.
- Lang, J. (1994). *Urban Design the American Experience*. Thomson Information/Publishing Group.
- Little, S. (2020). Engaging Youth in Placemaking: Modified Behavior Mapping. *Environmental Research and Public Health*, 17. <https://doi.org/10.3390/ijerph17186527>
- Lossau, J., & Stevens, Q. (2015). *The uses of art in public space*. Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, an informa business.
- Markusen, A., & Gadwa, A. (2010). *Creative Placemaking*. National endowment for the arts.
- Matthewsa, T., & Gadaloffb, S. (2021). Public art for placemaking and urban renewal: Insights from three regional Australian cities. *Cities*, 127. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103747>
- Milne, C., & Pojani, D. (2022). Public art in cities: What makes it engaging and interactive? *Journal of Urban Design* <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13574809.2022.2121272>
- Mississauga. (2023). Temporary public art. Retrieved June 2023 from <https://www.mississauga.ca/arts-and-culture/arts/public-art/temporary-public-art/#:~:text=Temporary%20public%20art%20can%20be,few%20months%20to%2015%20years>
- Motoyama, Y., & Hanyu, K. (2014). Does public art enrich landscapes? The effect of public art on visual properties and affective appraisals of landscapes. *Journal of Environmental Psychology*, 70, 14-25. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.04.008>
- National Arts Council Singapore. (2021). *CROSSING SHORES*. Retrieved July 2023 from <https://www.nac.gov.sg/singapore-arts-scene/art-forms/visual-arts/public-art-trust/public-artworks/crossing-shores>
- Nouri, A. S., & Costa, J. P. (2017). Placemaking and climate change adaptation: new qualitative and quantitative considerations for the “Place Diagram”. *Journal of*

- Urbanism International Research on Placemaking and Urban Sustainability, 10(5), 1-27. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/17549175.2017.1295096>
- Nurjuwita, D. (2021). The most iconic public sculptures in Singapore. Time out Retrieved December 2021 from <https://www.timeout.com/singapore/art/the-most-iconic-public-sculptures-in-singapore>
- Olgay, V. (1962). Design with Climate. Princeton New Jersey Press.
- Paul W. Darst, P., Dorothy B. Zakrajsek, P., & Victor H. Mancini, E. (1989). Introduction to Systematic Observation. In (pp. 1-17). Physical Education Transfer to Intramurals Study.
- PHDesign. (2023). A Short History Of [Placemaking]. Retrieved December 2022 from <https://www.phdesigns.us/blo-posts/what-is-placemaking>
- PPS. (2008). Design and Review Criteria for Public Art. Project for Public Space. Retrieved February 2023 from <https://www.pps.org/article/pubartdesign>.
- PPS. (2009). The Power of 10+. Project for Public Space. Retrieved December 2022 from <https://www.pps.org/article/the-power-of-10>
- PPS. (2015). Creative Communities and Arts-Based Placemaking. Project for Public Space. Retrieved February 2023 from <https://www.pps.org/article/creative-communities-and-arts-based-placemaking>
- PPS. (2022). Placemaking what if we built our cities around places. Project for Public Space, Inc.
- Pradittasnee Sanitas. (2013). Khao Mo: Mythical Escapism. Nakhara, 43-53.
- Rao, S. (2020). Building Interactivity Into Public Art. Arts Management & Technology Laboratory. Retrieved May 2023 from <https://amt-lab.org/blog/2020/5/building-interactivity-into-public-art>
- RAPANTA, C., MADRAZO, L., APARICIO, M. I., FONSECA, N., PINTO, R., & VEROVŠEK, Š. (2021). ASSESSING THE QUALITY AND SOCIAL IMPACT OF CREATIVE PLACEMAKING PRACTICES. ANNALES, 31(3), 427-433. <https://doi.org/https://doi.org/10.19233/ASHS.2021.27>
- RDN ARTS. (2020). What is the Monumental Art? RDN ARTS,. Retrieved June 2023 from <https://rdnarts.com/articles/what-is-the-monumental-art/>
- Regional Arts & Culture Council. (2020). Temporary Public Art. Retrieved March 2023

- from <https://racc.org/public-art/temporary-public-art/>
- Seah, J. (2018). The 10 Best Public Art Installations and Sculptures in Singapore. Culture trip Retrieved May 2021 from <https://theculturetrip.com/asia/singapore/articles/a-tour-of-singapores-statues-and-sculptures/>
- Sestini, M. (2022). Mr. Arbitrium, Emanuele Giannelli's monumental sculpture lands in Florence. FIRENEZ made in Tuscany. Retrieved July 2023 from <https://www.firenzemadeintuscany.com/en/article/mr-arbitrium-emanuele-giannellis-monumental-sculpture-in-florence/>
- Shaaban, K. (2019). Assessing Sidewalk and Corridor Walkability in Developing Countries. Sustainability, 11. <https://doi.org/10.3390/su11143865>
- Sharp, J., Pollock, V., & Paddison, R. (2005). Just art for a just city: public art and social inclusion in urban regeneration. Urban studies, 42, 1001–1023.
- Shu-Chiang, Y. (2021). The Art of Placemaking: Exploring the Role of Public Art in Singapore. URBANLAND. Retrieved April 2021 from <https://urbanland.uli.org/planning-design/the-art-of-placemaking-exploring-the-role-of-public-art-in-singapore/>
- Sipa USA. (2022). Alamy Stock Photo. Alamy. Retrieved June 2023 from <https://www.alamy.com/stock-photo/bangkok-art-biennale.html?sortBy=relevant>
- Stern, M. J. (2014, May 30-31). Measuring the Outcomes of Creative Placemaking. In: The Role of Artists & The Arts in Creative Placemaking
- STIRworld. (2022). The third Bangkok Art Biennale explores the fluid relationship of contradictions. STIRworld. Retrieved April 2023 from <https://www.stirworld.com/see-news-the-third-bangkok-art-biennale-explores-the-fluid-relationship-of-contradictions>
- Thaddaeus Ropac. (2023). Antony Gormley at Bangkok Art Biennale. Retrieved May 2023 from <https://ropac.net/news/951-antony-gormley-at-bangkok-art-biennale/>
- Urban Land Institute. (2020). Creative Placemaking. Sparking Development with Arts and Culture.
- Walljasper, J., & PPS. (2007). The Great Neighborhood Book A Do-it-Yourself Guide to Placemaking. New Society Publishers.

- Whyte, W. H. (1980). *The Social Life of Small Spaces*. Edwards Brothers, Inc., Ann Arbor, Michigan.
- Wyckoff, M. A. (2014). *Definition of Placemaking: Four Different Types*. MSU Land Policy Institute
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications Design and Methods*. SAGE Publications Ltd.
- Zheng, J. (2013). Contextualizing public art production in China. *Geoforum*, 82, 89-101.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.03.024>

ภาคผนวก

ตารางเก็บข้อมูลกิจกรรมคนในช่วงมีงานศิลปะ

กิจกรรมผู้คน (คนต่างชาติ)	DATE/TIME/LOCATION	เด็ก	วัยรุ่น	ผู้ใหญ่	คนแก่
เดินผ่านไปเลย					
ถ่ายรูป / ใช้พื้นที่ / ทำกิจกรรมอื่นรอบ ๆ ที่ตั้งงาน					
เดินเพื่อชมผลงาน / หันมอง / ให้ความสนใจ					
ถ่ายรูปงาน					
ถ่ายรูปกับงาน					
หยุดอ่านป้ายบรรยายงาน / หยุดดูงาน / นั่งใกล้งาน					
สัมผัส / นั่งตัวงาน					
กิจกรรมผู้คน (คนไทย)					
เดินผ่านไปเลย					
ถ่ายรูป / ใช้พื้นที่ / ทำกิจกรรมอื่นรอบ ๆ ที่ตั้งงาน					
เดินเพื่อชมผลงาน / หันมอง / ให้ความสนใจ					
ถ่ายรูปงาน					
ถ่ายรูปกับงาน					
หยุดอ่านป้ายบรรยายงาน / หยุดดูงาน / นั่งใกล้งาน					
สัมผัส / นั่งตัวงาน					

ตารางบันทึกอุณหภูมิและคุณภาพอากาศ

การบันทึกอุณหภูมิและคุณภาพอากาศ (ข้อมูลพื้นที่)	#NC: D/M/Y: Location	8:00-9:00	9:00-10:00	10:00-11:00	11:00-12:00	12:00-13:00	13:00-14:00	14:00-15:00	15:00-16:00	16:00-17:00	17:00-18:00	AVG	
อุณหภูมิ (°C) ที่รู้สึกได้ (Feel like)** อุณหภูมิตามชั่วโมง เวลา สำหรับเขตร้อน (Tropics) ในช่วง 23.33 - 29.44 องศาเซลเซียส	1: 4 เสาฯ ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	27	28	30	31	31	32	32	32	32	32	30.7	
	2: 5 อาทิพย์ ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	26	28	30	31	33	33	33	33	31	30	30.8	
	3: 7 อังคาร ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	27	28	30	32	33	33	33	34	34	33	31.7	
	4: 9 พหลโยธิน ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	27	29	30	31	32	33	33	33	34	33	32	31.4
	5: 11 เสาฯ ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	27	29	31	32	33	34	34	35	35	34	33	32.2
	6: 12 อาทิพย์ ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	27	29	31	32	33	34	34	35	34	33	32	32
	7: 14 อังคาร ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	27	29	31	32	33	34	34	35	35	34	33	32.3
	8: 16 พหลโยธิน ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	24	25	26	28	28	30	30	30	31	30	29	28.1
	9: 18 เสาฯ ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	23	25	27	29	31	32	32	32	33	32	32	29.6
	10: 19 อาทิพย์ ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	26	27	29	30	32	32	32	33	34	33	33	30.9
	11: 21 อังคาร ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	26	28	29	31	32	32	33	33	34	34	33	31.3
	12: 23 พหลโยธิน ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	25	27	30	31	33	33	33	34	34	34	34	31.5
การบันทึกอุณหภูมิและคุณภาพอากาศ (ข้อมูลพื้นที่)	#NC: D/M/Y: Location	8:00-9:00	9:00-10:00	10:00-11:00	11:00-12:00	12:00-13:00	13:00-14:00	14:00-15:00	15:00-16:00	16:00-17:00	17:00-18:00	AVG	
ดัชนีคุณภาพอากาศ (AQI) 1. 0-25 AQI, 26-50 AQI = คุณภาพอากาศดีเยี่ยม (1) 2. 51-100 AQI = คุณภาพอากาศปานกลาง (2) 3. 101-200 AQI = คุณภาพอากาศเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (1)	1: 4 เสาฯ ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	66	69	80	92	114	121	96	90	97	96	92.1	
	2: 5 อาทิพย์ ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	50	55	53	47	44	59	65	61	59	56	54.9	
	3: 7 อังคาร ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	57	57	57	59	59	59	57	57	57	55	57.4	
	4: 9 พหลโยธิน ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	59	57	61	61	61	61	61	61	61	70	61.1	
	5: 11 เสาฯ ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	59	60	60	60	60	60	46	60	60	60	46	57.1
	6: 12 อาทิพย์ ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	68	65	63	63	63	59	65	61	61	68	70	64.5
	7: 14 อังคาร ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	65	65	65	65	68	70	61	82	86	86	86	71.3
	8: 16 พหลโยธิน ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	126	128	133	137	135	133	128	126	126	119	116	128.1
	9: 18 เสาฯ ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	152	151	151	137	107	110	102	102	102	97	107	121.6
	10: 19 อาทิพย์ ก.พ. 23: วัดพระเชตุพนฯ	117	117	106	95	84	84	84	84	117	117	119	104
	11: 21 อังคาร ก.พ. 23: วัดอรุณฯ	110	111	112	112	113	115	115	115	115	115	116	113.4
	12: 23 พหลโยธิน ก.พ. 23: วัดประยุรวงศาวาส	144	134	129	122	110	115	99	105	105	95	95	114.8

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	กรวรรณ ประเสริฐศรี
วัน เดือน ปี เกิด	27 ตุลาคม 2540
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	2560-2565 ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	65/220 มานนท์เพลส B พหลโยธิน 67 อนุสาวรีย์ บางเขน 10220

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY